

Do Court-Appointed Experts need Counseling?

A qualitative study of four experts' evaluations and one court decision
on child custody cases.

Valentyna Aamot

Master thesis in Counseling

Trondheim, May 2015

Do Court-Appointed Experts need Counseling?

A qualitative study of four experts' evaluations and one court decision on child custody cases.

Valentyna Aamot

Master thesis in Counseling

Trondheim, May 2015

Supervisor: Jonathan Reams

Foreword

I guess this research started long ago with a rhetorical 'why?' and a wish to someday answer it. As I learned to observe, I saw my experience repeats itself in everyone else. I saw that people misunderstand and are being misunderstood, that reality depends on eyes that see and that there are situations when you are at mercy of others interpretations of your reality.

When studying counselling, my fellow student told me a story. It was about her friend, a single mother with two children, who had been through a child custody case. Before the court hearings, she received the expert's evaluation on her case. After having read it, she set her house on fire, burning herself and her children alive.

My only comment on the mother's reaction is that I do believe this tragedy could have been avoided. In a way, this master thesis is an attempt to answer how to do that.

I want to dedicate this piece of writing to those parents who are in a situation with no place to go and no help to get. I dedicate it as well to the children, who live with the consequences of experts' mistakes.

This master thesis would have looked different today had it not be for my supervisor Jonathan Reams. Thank you for expressing your faith in the importance of the project and for giving me valuable recommendations during the process. This master thesis has been accomplished because you challenged me.

I am thankful to Thomas Jordan, first of all for the articles, which both inspired me and provided a system to my at that time chaotic ideas about the project. Thank you as well for sharing information in your mails and for answering my questions on Skype.

I also want to thank my children, Magdalena and Marco. Without you two, the very idea of writing on this topic would never have occurred to me.

I feel as well grateful for my life circumstances, and I am grateful for having possibility to acquire this education. Together, they brought me to where I am now; together they made this project possible.

At the end, I thank my self. For belief, resilience and strength. For ability to live, laugh and write in the face of defeat and uncertainty. For me, this thesis is more than an accomplished obligatory activity – it is saying something important in a voice that can be heard.

Abstract

The master thesis you are reading now is a qualitative research on meaning-making of experts in child custody cases. My goal was to get insight into these experts' reasoning and to figure out if there is a connection between the degree of reasoning complexity and quality of their evaluations.

To answer this question, I chose document analysis as a method. The documents constitute four experts reports and one court decision. The documents were chosen randomly, and the source of data was the Internet. The analysis was conducted within frameworks built on adult consciousness/awareness developmental theories. Some coding criteria were predetermined, others derived from the models description.

One of the important findings of the study is that experts show a striking consistency in their thinking. That is, they demonstrate a certain level of understanding complexity throughout many different domains. Further, they evaluate phenomena not from the standpoint of their expertise competency, but from their level of awareness. The stronger their awareness, the more understanding for complexity they show. This understanding of complexity displays itself in their elaboration on task complexity, context, others, self and different perspectives. Accordingly, this kind of elaboration results in better quality of their conclusions. Experts with stronger awareness issued evaluations that were humane with no damaging consequences for the children, and often their conclusions were win-win solutions.

These findings show that there is a gap in experts' competency today, and that this gap cannot be filled by providing more expertise. Another kind of education is needed, which should aim at developing experts understanding of complexity, importance of cautiousness and awareness of different processes and states that can influence both others and their own interpretation of facts.

As I see it, these findings have a potential to transform the conventional view on experts role in the court system, as well as contribute to more effective quality assurance in child custody evaluations.

Table of Contents

Foreword	iii
Abstract	iv
1. Introduction	1
1.1 Research Question.....	2
1.2 About Experts in Child Custody Cases	2
1.3 Experts' Competency as Depicted in Mass Media	3
1.4 Complexity of Child Custody Cases	4
1.5 Disposition	4
2. Theoretical Framework	6
2.1 Literature Review on the Topic	6
2.2 Cognitive Errors	7
2.3 The Model of Hierarchical Complexity	8
2.4 Four Forms of Reasoning Model	9
2.5 Dialectical Reasoning.....	10
2.6 Five Domains of Awareness Model.....	11
3 Methodological Perspectives.....	12
3.1 Reasoning for the Choice of the Method.....	12
3.2 Philosophical Grounding for the Research.....	13
3.3 Procedure of Document Analysis	13
3.4 Assurance of Quality	15
3.5 Ethical Considerations.....	17
4. Presentation of Findings.....	18
4.1 Task Complexity Awareness.....	18
4.2 Context Awareness	28
4.3 Stakeholder Awareness	31
4.4 Self-Awareness	33
4.5 Perspective-Awareness	35
4.6 Analysis of a Court's Decision, Using the Five Levels of Awareness Framework.....	39
5 Discussion	43
5.1 Summing up of the Findings	43
5.2 Commenting on the Findings	44
5.3 Discussing Implications of the Findings	46
6 Conclusion.....	49
6.1 Answering the Research Question.....	49
6.2 Project's Limitations	49
6.3 Taking the Research a Step Further.....	50
6.4 Implications and Recommendations	51
7 References	56

---

8 Attachments.....	61
8.1 Experts Report 1.....	62
8.2 Expert Report 2.....	83
8.3 Expert Report 3.....	93
8.4 Expert Report 4.....	97
8.5 Court's Decision.....	111
8.6 Coding criteria for Five Types of Awareness in Interview Transcripts.....	119

1. Introduction

I felt they were all saying something true, but that none of them had it entirely figured out... It slowly dawned on me that these people weren't all addressing the same level of consciousness.

Ken Wilber cited in Schwartz, 1995, p. 351

From the point of view of the matters at hand, it is also worth noting that however harsh their interpretation might sound (or, for that matter, actually be), theirs was a staunchly and explicitly moral formulation. It was not an amoral position they adopted, or an immoral one. They spoke their point of view with a righteous sense that indeed we were touching here on solemn matters of right and wrong, and, as any moralist might, they were championing the right as they saw it.

Robert Kegan, "The Evolving Self" 1982, p. 48

My interest in the topic derives foremost from personal experience with experts. By experts I mean court ordered professionals, who get appointed by judges to make evaluations of evidence in child custody cases. As both my experience and information on the Internet shows, different experts can evaluate one and the same set of evidence in different, sometimes contradictory ways. Searching on the Internet and reviewing the literature gave me a clear impression that the topic is a burning issue and that parents, judges, and other experts all voice their dissatisfaction about the competency of child custody evaluators. The range and scope of these opinions made me speculate whether there can be some solid grounds to such reactions. It brought me to questions about validity, objectivity and adequacy of these evaluations, as well as to questions about factors that either ensure or impair this.

Studying counseling, I learned about patterns of meaning making and how individuals interpret reality from their stages of consciousness. That added to my curiosity and wishes to investigate the phenomena on scientific grounds. It also gave me tools as well as some inspiring ideas about how in practice I could proceed with my intent.

Regarding experts' elaboration and reasoning as a gateway to their consciousness, I began with the assumption that different stages of meaning making mirror the way experts make sense of cases information, others and themselves. However, the analysis is not about classifying experts into higher and lower ranks. As Kegan puts it (1982, p. 291) regard for the integrity and individuality of each person's made meaning leads to the conviction that one way of making meaning is no better than another. Nevertheless, the problem arises, when one meaning-making is proclaimed to be better than another, not by their validity, but because of other factors. That is why when it comes to choosing among different meanings attributed to the same reality, hierarchical consciousness

models, as I argue here, can provide grounds to rely on. Or as Kegan (Ibid, p. 292) puts it, it is not about judging a person's meaning-making activity, but, in an indirect way judging a person's made meaning. And though persons cannot be more or less good than each other, stages of evolutionary balances can be, as stages have a qualified validity. It is precisely this notion of qualified validity, that I will try to find out about, analyzing the experts' ways of reasoning. And it is the same concept of qualified validity or lack of it that is central when reflecting on the degree of quality these expert evaluations have.

Finally, I want to make it clear that this thesis is built on questioning of experts' competency. To state otherwise would mean hiding behind researcher's mask and not being interested in people who suffer from the issue. To try to answer this question in an honest way, I believe, can contribute to reducing these sufferings.

1.1 Research Question

The research question is: *Do levels of reasoning complexity, as displayed by experts in child custody evaluations, have an impact on the quality of such evaluations?*

To answer this question, I will need first to find out which levels of complexity/awareness the experts in analyzed reports are reasoning from. The theories which are also used here as methodological frameworks, provide a tool to analyze those parts of reports where experts elaborate on the evidence. The experts' tendency to consider complexity in their elaboration, or failing to do so, will inevitably have an impact on the quality of their evaluations. It is therefore argued here that the qualified validity of experts' reports will correlate with experts' levels of awareness. The research in addition is not limited to results about the analyzed documents, but goes beyond it, claiming that the findings are transferable and generalizable.

1.2 About Experts in Child Custody Cases

Court-ordered experts or evaluators in child custody cases are professionals that possess competencies relevant for the investigation. They can be appointed by the Court either according to Child's law (Barneloven) §61.1 or §61.3 (NOU, 1977). When appointed according to §61.1, expert's task is to mediate between parties and help them to reach some agreement in their dispute. An expert can also give advice to the judge at this stage, in case parties disagree and the judge's preliminary decision is needed (Dalseide, 2004, p. 201).

When appointed after §61.3, the experts' assignment is different. This appointment takes place if the mediating process did not result in an agreement, and the case proceeds further. Appointed according to this paragraph, an expert's mandate becomes to collect relevant information on the case, evaluate it and come with a conclusion. The expert will usually investigate both parties' parental skills, the child's degree of attachment to each of the parents, living conditions and other

circumstances for the Court to consider. The expert will usually talk to the parties and sometimes to the children, with school, kindergarten and others. The purpose of such an investigation is to elucidate the case and to submit an advice to the Court.

There are no formal requirements about the competency such experts should possess, but it is usual to engage psychologists or child psychiatrists to investigate child custody cases (Ot. prp., 2002-03, p. 89). When appointing an expert, it is also assumed that s/he will undertake an independent self-evaluation of her/his own competency in relation to the questions one is expected to submit an opinion on (Kjølberg, 2006, p. 215). It has become a common practice for judges to expect that an experts' investigation should result in a more or less coherent conclusion (Koch, 2000). As a rule, experts follow the judge's mandate despite the fact that they have an independent responsibility to limit themselves to those evaluations and conclusions that are related to their field (Ot. prp., 2002-03, p. 44). It means that experts can choose not to conclude. According to Koch (2000), judges followed experts' advice in 70% of cases.

1.3 Experts' Competency as Depicted in Mass Media

Experts' competency is a hotly debated issue in public discussion. Journalist Kåre Willoch (VG, 09.02.2004) raises a question if judges possess a sufficient competency to be able to understand that they should be more skeptical towards experts in the court. A political editor, Harald Stanghelle (Aftenposten, 13.01.2006), points out that there are too many miscarriages of justice that have been disclosed and are being constructed on predictable prejudice, human mistakes, and arrogant expertise. Ole Texmo expresses her opinion in Dagbladet, that there are no standards about how to ensure the quality for experts' evaluations in child cases (Texmo, 2013). She says that experts lack education in critical investigation methods to map information and sort out facts from interpretations (Ibid).

Lawyers point out that it is symptomatic that experts fail to elaborate on the consequences of their recommendations, base their evaluations on very limited observations, and fail to discuss alternative interpretations or other hypothesis (Aftenposten, 2006, p. 5; Nordhelle, 2010).

Also, experts criticize their colleagues' reports for lack of coherence between observations, elaborations and conclusion, for being influenced by personal attitudes and values as well as admitting their own mistakes (Helmikstøl, 2013, pp. 7, 9, 20).

Anonymous users of discussion forums tell about experts that describe parents as mentally disturbed, come with humiliating comments, lacking elaboration in their evaluations, concluding on opinions and assumptions with no references to facts or sources (Anonym users 1, 2, 3, 4).

The leader of the Barnesakkyndig kommission makes it clear that there is a need for expert competency different from one existing today (Helmikstøl, 2013, p. 12).

1.4 Complexity of Child Custody Cases

According to an official government website, child custody cases are defined as cases about parenting rights, visitation rights and which of the parents the child should live with (Barnefordelingsaker¹). The decisive judicial criterion in child custody cases is 'the best interest of the child' principle. This principle includes consideration of many factors, and psychological insight combined with knowledge about children plays a central role. Capacity to empathize and to constructively solve conflicts is also required in treating such cases. In court procedure, 'the best interest of the child' as a concept is very vaguely defined and both the application of judicial norm and evaluation of the factual sides are discretionary, and the decision makers' own values and views can play a big role. In addition, decisions in child custody cases must contain a hypothetical prognosis for many years ahead (Ibid.).

Thus we can see that child custody cases all have to do with complexity. As lawyers point out, the notion of what exactly 'the best interest of the child' is in practice very complex (Advokatfirmaet Saar²). Further, there is a discussion about a suggestion from Barneombudet to establish a separate court for child cases, and it is being referred to judges and lawyers acknowledging that because of complex character of child cases, their hearings require a special competency (Johansen, 2010). "Complexity of Child custody cases has increased", adds Sør-Trondelag Tingrett judge Berit. S. Solseth, supporting this point (NTB, 2012).

Philip M. Stahl (1999) in his book *Complex Issues in Child Custody Evaluations* makes it clear that evaluations in such cases must be carried out with awareness of their complexity. He writes that the task of child custody evaluations has become increasingly complicated, and courts are looking more frequently to the child custody evaluator to help in understanding and providing recommendations for families of divorce (Ibid.). The book is an attempt of a practical guide to court appointed experts to understand the complexity of child custody cases. Stahl expresses concerns over issues such as: oversimplification and misinterpretation of issues, polarization, lack of proper training, arrogance of experts and lack of appropriate knowledge in licensing boards. He concludes that as we come to understand these complex issues in a more thorough way, the task for the courts and evaluators can grow easier over time (Ibid, p. xv).

1.5 Disposition

The main part of the thesis will start with the theory chapter. Its first section is a literature review, where I will make the reader acquainted with articles and publication about experts in child custody cases. Then I will proceed to a description of relevant theories, which include both cognitive errors and developmental models. Key theoretical models include five domains of

---

¹ <http://omega.regjeringen.no/>

² <http://skilsmisser.no/>

awareness model (Jordan, 2011), model of hierarchical complexity (Commons et al., 1998), four forms of reasoning model (Jaques & Cason, 1994) and dialectical reasoning model (Boop & Basseches, 1984). These theories were chosen because of being relevant for describing complexity and analyzing text in terms of it.

In method chapter I will start with explaining why I chose a qualitative method in general and why document analysis in particular is an appropriate research method for this study. I will provide a short description of discourse analysis procedure and I will point out the specifics of my analysis. At the end of the chapter I will reflect upon ethical considerations of my study and how I have ensured its quality.

In chapter 4, I will present the results of the analysis of the experts' evaluations, using coding criteria from the relevant theoretical models. The analysis will be backed up with extracts from experts' reports that will illustrate examples of different ways of reasoning and meaning making.

In chapter 5 the findings from the previous chapter will be summed up, commented on and discussed.

In the first section of the conclusion chapter 6, the research question will be answered. Then the limitations of the study will be pointed out and suggestions for further research will be briefly discussed. Finally, the section on implications and recommendations will argue for how the findings from this research can be further utilized.

2. Theoretical Framework

In section 2.1 of this chapter I will provide a literature overview on the topic. This will include both a Human Rights Alert-Norway report and publications about experts work in child custody cases. Section 2.2 is an overview of some theory on cognitive errors. The cognitive errors can be traced in the experts' reasoning. (However, they are not commented on in the analysis chapter, because of space limitations). They include *cognitive experiential self theory (CEST)*, *fast and frugal heuristics*, *configural weighting*, *Bayesian inference* and *confirmation bias*. Section 2.3 provides a short description of the model of hierarchical complexity (Commons et al., 1998). Only five stages of this model will be described here, as the others are not relevant for this study. Then, in 2.4, Elliot Jaques' (Jaques & Cason, 1994) description of four forms of mental processing will be provided. In section 2.5 I will offer a short summary of the typical traits of a dialectical worldview as it is presented in the manual for coding dialectical thinking that is a part of Michael Boop's doctoral dissertation (Boop & Basseches, 1984). Thereafter, in 2.6 I will provide a description of Thomas Jordan's (2011) model of five domains of awareness.

2.1 Literature Review on the Topic

According to Human Rights Alert -Norway report, though verdicts in civil cases have a status of law, they can be nevertheless be issued on wrong grounds (Styret for HRA-N³, n.y., p. 1). It further informs that judges in family cases let themselves be manipulated and this happens because the information they get through expert reports is insufficient and poorly evaluated. There are examples when experts lack competency and legitimacy in their statements (Ibid, 2). This report is further referring to an expert psychologist, who in 2006 examined 37 child custody cases, raised by social service. He concluded that in 19 of these none of experts' reports, that made basis for decisions, sustained the criteria in Helsepersonelloven §4 about justifiability, or § 15 about reports having to be cautious, precise and objective. They therefore did not fulfill the requirements stated in Child Convention, article 9.1 about child custody takeover (Ibid, p. 4).

There are many publications on the quality of experts' investigations in child custody cases. As early as in 1984 a report was issued with the purpose of developing a problem focused work model for child protection investigations. Eight investigations were critically examined, and they were judged to have defects (Andersson et al., 1984).

Another publication is a study built on an experiment. Preschool children (N = 32; boys and girls 3 and 5 year old) were interviewed, first in a neutral manner and then with some pressure. The results showed changed patterns of responding when pressure was used (Axelsson et al., 1999).

---

³ <http://www.hra-n.no/> – Justismord – en hverdaglig sak.

Edvardsson (1995, 1997, 1998, 2006, 2008, 2012a, 2012b, 2013a, 2013b, 2013c, 2014), in his vast number of reports on experts' investigations in child custody cases, pointed out to errors and cognitive biases, ignoring alternative hypotheses, failing to critically examine information and insure details in experts' evaluations. According to him, the factual basis for the statements in these investigations is often not shown and often does not seem to exist, sources are often not mentioned and the information is so vague that it is not comprehensible, personal data is as a rule not checked with the parties concerned.

Other researchers have pointed out the need for more thorough attention to and analysis of textual information in the behavioral sciences. Esterson (1993), Macmillian (1991), Scharnberg (1993) and Wolpe & Rachman (1960) have scrutinized psychoanalytic evidence and Sharnberg (1996) has analyzed allegations and evidence of child sexual abuse. Samelson (1980) has discussed the lack of critical scrutiny in the scientific community concerning Watson's little Albert and Cyril Burt's twins. Sjöberg (1997) strongly criticized the lack of critical scrutiny by Swedish professors concerning the reasoning and methods used by Swedish psychologists.

These articles show that validity of child custody evaluations is an issue discussed on an academic level. Not only are experts' performances being criticized, but experiments are conducted and document analyses prove that cognitive illusions and biases in experts' evaluations do occur. In the next section we will turn to look at these cognitive errors. In remaining sections I will examine models that can add to our understanding of why experts evaluations may be inadequate.

2.2 Cognitive Errors

Cognitive experiential self theory (CEST), proposed by Epstein et al. (Donovan & Epstein, 1997, p. 3) seeks to explain a range of reasoning errors that occur in judgments. CEST proposes that there are two interactive parallel systems involved in reasoning and decision making, a rational one and an experiential one. The rational system is a conscious, deliberate, analytical, primarily verbal system. The experiential system is a preconscious, automatic, intuitive, primarily imagistic system (Ibid.). Stanovich and West (2000) note that the existence of these two reasoning systems might explain how differently framed problems elicit different answers.

Hertwig and Chase (1998) have argued that the surface form of the problem will determine what sort of strategy is utilized by the participant. Hertwig and Chase (Ibid.) refer to Gigerenzer's (1996) notion of *fast and frugal heuristics* and more specifically of *one-reason decision making*, that is, judgments made on the basis of just a single cue.

Birnbaum & Stegner (1979) in their *averaging model* described how people combine information from sources varying in both validity and bias. This model involves how the weight of a piece of information depends on its relation to other information. For example, when a judge is

asked to identify with a car buyer, the judge appears to place more weight on lower estimates of the value of a car, whereas people asked to identify with the seller put more weight on higher estimates.

According to Kurzenhäuser and Lücking (in Rüdiger, 2012, p. 61), many situations in our daily lives can be described as *Bayesian inference* problems. According to this source, we face such a problem when we want to update our probability estimate for some hypothesis in the light of new evidence. What is not carefully scrutinized however is the degree of probability the new evidence entails or the quality of evidence. These factors have then lower value than the very fact of the presence of such evidence.

According to Oswald & Grosjean (in Rüdiger, 2012, p.79), we set up assumptions about reality and try to test them. Hence, *confirmation bias* means that information is searched for, interpreted and remembered in such a way that it systematically impedes the possibility that the hypothesis could be rejected – that is, it fosters the immunity of the hypothesis.

Research on these cognitive errors point out to the fact that first, these kind of biases occur; and second, they do so outside our awareness. The nature and process of their occurrence has implications for experts' evaluating evidence and making conclusions. As I presume, experts with strong awareness will be more aware of complexity in their cases. But what is more important here is their awareness of limitations to do so, as they will keep in mind that they will never be able to evaluate flawlessly, which will normally result in less categorical statements and conclusions.

2.3 The Model of Hierarchical Complexity

The Model of Hierarchical Complexity (MHC) is incorporated by Thomas Jordan into his Five Domains of Awareness Model under (task) complexity awareness. I choose however to present the model separately, as it comprises a framework of its own in relation to the documents analysis.

The MHC is a mathematics-based general theory of levels of task complexity (Commons et al., 1998). The model is content-free and it allows a stringent classification of a single aspect: the level of complexity of a task. For the purpose of this study, the MHC is used as an approach to discern the complexity of reasoning about a particular problem, such as a child custody issue. The MHC comprises 15 stages, but only five of them are relevant in relation to the patterns of thinking about tasks among adults (Jordan, 2011, p. 64). We will be looking here at *concrete*, *abstract*, *formal*, *systematic* and *metasystematic* stages.

At the *concrete* stage, thinking and talk is narrative about concrete, specific things, people, acts, events and places. Experience is not processed into generalizations. Nor would more complex mental representations be used, such as conceptualizations of abstract causal relations (Ibid, p. 64). Thinking at the *abstract* stage is characterized by the use of categories that are abstracted from specific things, people, acts and events. Since cognition confined to this stage and below does not

make use of generalized conceptions of cause-and-effect relationships, conversation about problems is dominated by plain assertions and opinions. There is no effort to justify propositions by offering arguments about underlying causes and principles (Ibid, p. 64).

Reasoning at the *formal* stage makes use of mental representations of generalized relations between or among abstract categories, for example conceptions about how different abstractions are causally or otherwise connected to each other. A common way of describing the essence of formal reasoning is that 'if-then' statements are formulated by putting two or more abstractions into logical relationship. The mental representations of abstract relations allow for hypothetical reasoning. When issues are processed at this stage, people ask for evidence and explanations and critically scrutinize whether a statement is consistent with other accepted facts or logical arguments (Ibid, p. 65). The limitation of formal reasoning is the linear character of the arguments.

In reasoning at the *systematic* stage, multiple formal conceptions are coordinated into mental representations of complex relationships, forming systems. In a system, elements can condition each other in complex ways that are not reducible to linear causal relationships. Characteristic of systematic reasoning are such factors as consideration of the function of a single element in a larger system and interacting conditions and causal factors (Ibid, p. 65).

At the *metasystematic* stage, mental representations of whole systems as systems are constructed. Taking systems as wholes as objects of attention allows for understanding of the properties of the systems, that is properties that are not reducible to the properties of relations between the elements of the system but exist or arise as a consequence of the structure and the interaction patterns of the system as a whole. One important form of metasystematic reasoning is when a person reflects on the properties of perspectives. This enables further consideration of how the contrast and tension between different interpretive lenses can be used for gaining further insight into complex issues (Ibid, p. 66). This is similar to strong perspective awareness (Ibid, p. 85).

2.4 Four Forms of Reasoning Model

An important element underlying Jordan's task complexity awareness is the theory about four forms of reasoning (2011, p. 62). It builds on Elliott Jaques' (1994) basic forms of mental processing that can be recognized when an individual talks about how to handle a particular task. These four forms of reasoning are: *declarative*, *cumulative*, *serial* and *parallel*.

The *declarative* form of reasoning displays itself when the speaker makes assertions and states opinions, but does not justify assertions by offering explanations of the underlying causal principles. If asked for justifications, the individual often responds by adding new assertions, rather than pointing to how things fit together (Jordan, 2011, p. 62).

In *cumulative* processing, the individual notices that there are different circumstances that need to be taken into consideration to make a good judgment. There is consequently an independent processing of a number of situation-specific factors that leads to a conclusion about how to handle an issue (Ibid.).

In *serial* processing, attention is turned toward causal relationships. An understanding of the principles of linear causation involved invites hypothetical reasoning: deducing possible consequences of alternative causes of action as a method for choosing an appropriate problem-solving strategy (Ibid, p. 63).

Jaques' conception of *parallel* processing is being modified here, adding Fisher, Dawson and Commons' *multivariate* or *system* reasoning (Ibid.). It seems to be the natural next level of complexity after serial/linear reasoning. Parallel processing will therefore in the context of this study mean the complex reasoning, when several interacting elements are kept in mind simultaneously, not only in unidirectional series of cause-and-effect relationships, but as having mutually conditioning complex relationships to each other.

2.5 Dialectical Reasoning

Boop and Basseches (1984) described how more sophisticated forms of reasoning reflect a dialectical view of reality. Instead of using Bopp and Basseches' theory on dialectical reasoning in its original form, I will rely on Jordan's adaptation of it, where, expressed in different terminology, the same qualities are described (2011, p. 68). According to Jordan (Ibid), higher levels of complexity awareness typically result in a set of ontological assumptions regarding four aspects of reality: *processes*, *systems*, *relationships* and *perspectives*.

The first assumption is that things change (*processes*). Everything has a past, a present and a future. In a dialectical worldview, there is an expectation that there are different long- and short-term change processes going on that might have to be considered in order to make good judgments about how to deal with a specific concern (Ibid, p. 68).

The second assumption is that issues are embedded in larger contexts that have systemic properties (*systems*). A systemic awareness means that the relationship between the specific issue and the system it is embedded in is a distinct gestalt in awareness. The properties, structures and change patterns of the larger context may have significant consequences for understanding and managing specific tasks (Ibid, p. 68).

The third assumption is that *relationships* have their own properties, which cannot be reduced to properties of the parties. Sometimes relationships are constitutive of a phenomenon that is a thing is what it is only through its relationship to something else. The properties of relationships can be described. These properties can be causes, that is, they can be significant explanations to what

happens and what does not happen (Ibid, p. 68). How one makes sense of an issue is inextricably dependent on the properties of the *perspectives* the sense making is embedded in. Insight into the nature of one's own and others' perspectives is therefore an integral concern in any endeavor.

2.6 Five Domains of Awareness Model

Five domains of awareness is a framework constructed on the idea that an individual can turn his or her attention in five basic directions, towards the task, the context, the stakeholders, the self and her/his own and other people's perspectives (Jordan, 2011).

When attention focuses on certain *task*, the properties of this task become the object of attention. A task can be a specific problem or dilemma one is presented with, a vision one wants to realize, etc. It is called *task complexity awareness* because a key aspect of dealing with a task is to unpack the complexity relevant to the understanding of and dealing with the task (Ibid, p. 55). The MHC, four forms of reasoning and dialectical reasoning comprise task complexity awareness.

Attention can be directed towards the wider *context* of the task. This context has properties and these properties may condition the possibilities of managing the task successfully. When we say that people have different degrees of *context awareness*, it means that they are more or less prone to turn attention towards the conditions of the wider environment of the present task (Ibid, pp. 70-71).

Task completion cannot be reached by autonomous action, and there are usually different *stakeholders* involved. Stakeholders in the context of this study are people interviewed by experts, as well as parties and their children. *Stakeholder awareness* is the result of turning one's attention toward these other people in order to understand who they are, what their interests are, and how best to relate to them (Ibid, pp.72-73).

The fourth direction of the model is the self. *Self-awareness* means the capacity or presence you have in relation to your own on-going subjective processes. It means that you notice that you have certain patterns of thought operating in you. You can take your own thinking operations as an object of awareness, you can look at your patterns of thinking and you can reflect on those patterns. The same goes for other types of subjective processes such as emotion, the attitudes you develop towards other people, towards your wishes and cravings and so on (Jordan, 2005, pp. 101-102). The fifth awareness category is *perspective awareness*. This category is necessary in order to name a very significant aspect of meaning-making: taking the patterns of meaning-making of oneself and others as objects of attention (Jordan, 2011, pp. 78-80).

3 Methodological Perspectives

This chapter provides an overview of methodology used in my research. I start with outlining reasons for why I have chosen qualitative method in general and document analysis in particular. I then mention a philosophical grounding I will be leaning upon. I proceed to a short description of a document analysis procedure with clarifying peculiarities of applying discourse analysis to this specific research. The chapter closes with elaborations on how I have ensured the quality of the project and maintained ethical considerations.

3.1 Reasoning for the Choice of the Method

Research method can be explained as the way one chooses to proceed in pursuit of knowledge about the phenomena one wishes to find out (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010). Kvale and Birkman (2010) describe methodology as more or less rule-based procedures that deal with how to get and analyze data. Good research requires a method that is appropriate to research question (Johannessen et al., 2010; Ruyter, 2003). Which method will then suit my study?

Quantitative research method presents a possibility to use big samples, generalize and measure results (Johannessen et al., 2010; Ringdal, 2013). This method does not serve the purpose of this study. First, the amount of my sample does not allow for conducting measuring procedures. Further, the type of information I am after will not be possible to obtain through quantitative procedures. I have therefore concluded that a qualitative method will provide me with possibility to go in depth of each case as described in reports and a court's decision. To be able to analyze the documents adequately, I will need to see the whole material experts' conclusions are based upon. A qualitative method is more appropriate for that, according to Thagaard (2013).

My aim in relation to analysis is to find out about the way experts construct their evaluations and conclusions. The underlying purpose is finding out whether this way is good enough or not, and which criteria it can be measured against. My task as a researcher is to provide analysis using solid theoretical and methodological tools to elucidate the phenomena. I raised a question, if there is a relationship between experts' meaning-making complexity and their ability to produce competent conclusions. To be able to answer that, I need to look at experts' complexity of reasoning, thinking and elaborating. I could have done that by means of conducting interviews and analyzing the transcripts. This is what Thomas Jordan (2011) has done using the same coding criteria I am about to borrow and use here (see attachment 8.6 for a full version of Jordan's table). I estimate however that interview transcripts will not provide me with the material I need. First, it is doubtful how genuine experts will appear if they know in advance the purpose with which I conduct the study. The setting will be unnatural, and respondents can present themselves in a different light. Second, it will be difficult to obtain information about content of the reports through interviews.

On the other hand, analyzing experts' reasoning as it occurs in relation to their evaluating child custody cases is more relevant for my study. It has also other advantages. As Silverman (2011) points out, criteria of reliability is always stronger in text analysis compared to other methods of collecting data. According to this source, when you are dealing with a text, the data are already available, unfiltered through the researcher's field-notes (Ibid, p. 364). Experts' reports contain all the necessary data for me to be able to investigate the research question. Not only is the experts' complexity of reasoning is present in its raw, uninfluenced condition, but the context and background data for this reasoning is there as well. I therefore conclude that document analysis is the most appropriate data collecting method for my study.

3.2 Philosophical Grounding for the Research

I have chosen hermeneutics as a philosophical grounding for my research. Hermeneutics is a theory of interpretation of people's behavior through studying the meaning and content that is deeper than what is on the surface and obvious (Thagaard, 2013). This approach emphasizes that phenomena can be interpreted on many different levels. Hermeneutics builds on the principle that we can only understand something if we see it as a part of a whole, of a context (Ibid.). I am going to use this approach in order to understand both the experts' meaning making systems and behavior of those people that the experts' conclusions are about. Thus for example, experts task complexity awareness and self-awareness will be seen as an important part of their elaboration on the issues and interpretation of facts. Though I will not be going into the interpretation of parents' behavior, except for instances when it is necessary to elucidate experts' levels of awareness, it will be kept in mind that their statements and actions reflects the nature of their interpretations, which in its turn is determined by the situation they find themselves in, that is by the context.

3.3 Procedure of Document Analysis

As stated above, document analysis is a method of collecting data for my study. I will conduct it through discourse analysis. According to Thagaard, discourse analysis is applied to study the way individuals make meaning of reality through the way they express themselves verbally (2013, p. 124). Discourse means a certain way to communicate and understand the world (Jørgensen & Philips, 2005, pp. 13-24). Discourse analysis is about how language is used (Rapley, 2007, p. 2). The focus is on what specific version of the world, or identity, or meaning is produced by describing something in just that way over another way (Ibid.).

Before analysis can take place, texts of documents must be coded. This process includes reading, rereading, noting down some interesting themes or ideas, application of codes, key words or notes to various stretches of the texts to highlight specific, distinct themes (Glaser, 1965). For each new piece of data, one constantly makes comparisons within and between existing themes and so start to constantly refine codes. It includes as well finding negative instances or deviant cases – moments in

the material that just do not fit in with or contradict prior understandings (Seale, 1999). Analysis develops until further collection of research materials yields no new themes. Then the researcher ends up with a collection of extracts from text material for each theme or code and a collection of ideas that are newsworthy or important to tell others about. Having this way generated some valid and reliable findings, the researcher writes up what has been found (Rapley, 2007, p. 126).

The coding process I have conducted is different from traditional way of doing it. This specific way of coding had been applied in research before, both by Thomas Jordan (2011) and earlier by Boop & Basseches (1984). It differs mainly in the aspect that I was not looking for interesting or common themes to then single them out in coding criteria. Some criteria were already predetermined, as in five types of awareness model, and my task was to look for the signs of them. Other coding criteria were derived from characteristics of remaining models, which are the MHC, four forms of reasoning model and dialectical reasoning model. Coding for five types of awareness was conducted in similar way to how Thomas Jordan had done with interview transcripts (2011). That is, I used *elaboration* as a key quality to look for, in particular lack of elaboration. It means that when working with the texts in relation to for instance, task complexity awareness, I was looking for examples of experts' ability to elaborate on the circumstances, causes, consequences and systemic conditions that might be relevant. The elaboration or lack of it resulted in conclusions that the experts had strong, moderate or weak levels of complexity awareness (Ibid.). The same principle was applied to task complexity-, stakeholder-, self- and perspective awareness domains.

Coding for the other models was similar except that I was not using *elaboration* as a quality to look for. I did not do so, as elaboration or lack of it had already been incorporated in these three models. This characteristic and degree of it displays itself in the five stages of MHC, four forms of mental processing and in dialectical reasoning about three aspects of reality.

The documents thus have been examined for constructions that support these coding criteria. In this way I have conducted document analysis within a strictly predefined theoretical framework that leaves very little room for other interpretations than those dictated by specific, decided in advance, criteria. The advantage of such a structuring is reducing subjective interpretation to the minimum and getting results that are grounded in theory.

However, a remark should be made about a predetermined character of coding criteria. Though I used predefined criteria from one model and derived other criteria from remaining three models, these criteria were not directly applied in and by itself. For example, “no or unelaborate reasoning about causes” is a predetermined coding criteria that characterizes weak task complexity awareness (Jordan, 2011, p. 85). However, this criteria cannot be applied directly, as there is no such thing in analyzed documents as “no or unelaborate reasoning about causes.” The term is a general clue of the kind of reasoning, and the task is to uncover this notion in specific reasoning backed up by a wider context. In other words, to be able to name reasoning, for example, as “unelaborate,” it can

be necessary as well to take into consideration the evidence that experts' elaboration builds on, that is, such analyzes requires a good knowledge of the case. Availability of such evidence gave me sufficient grounds to apply coding criteria appropriately and analyze with consideration of the issues' context. This point will be discussed in the next section.

3.4 Assurance of Quality

I would like to discuss the quality of my study in the light of quality criteria as proposed by other scholars. There is agreement among them that the quality of research depends foremost on the degree the two components being sustained: reliability and validity (Kirk and Miller, 2010, p. 19).

According to Hammersley (1992, p. 67), reliability refers to the degree of consistency with which instances are assigned to the same category by different observers or by the same observer on different occasions. Reliability, as Silverman (2011, p. 360) points out, deals with replicability and the question is whether or not some future researchers could repeat the research project and come up with the same results. Kirk & Miller (2010, p. 19) claim that reliability is the extent to which a measurement procedure yields the same answer however and whenever it is carried out.

In my research, prior to the experts' reports analysis, a description of document analysis methodology, its usage and procedure is being provided in this methodology section. Further, I deploy several theoretical models as an empirical tool for my research. The very character of these theories gives little room for interpretations other than either being already predetermined (Jordan, 2011) or being strictly defined by stages characteristics. The fact that I conducted my analysis applying different theories enhances requirements of reliability (Moisander and Valtonen, 2006).

Further, as Silverman (2011) points out, criteria of reliability is always stronger in text analysis compared to other methods of collecting data. Therefore, in the case of document analysis, issues of reliability arise only through the categories you use to analyze the texts. It is important that these categories should be used in a standardized way, so that any researcher would categorize in the same way (Ibid.). As for importance of using categories in a standardized way, I emphasize once again that the theories I use provide not only a theoretical framework, but also serve as a tool for my analysis. The coding criteria for types of awareness in interview transcripts are ready made. It accounts for the fact that different researchers can use this framework in one and the same way and arrive at similar results.

Validity is another crucial criterion to sustain. According to Hammersley (1990, p. 57), validity is the extent to which an account accurately represents the social phenomena to which it refers. Kirk and Miller (2010, p. 19) speak of validity as the extent to which a measurement procedure gives the correct answer. McLeod (2011) refers to validity as "the capacity of a measure accurately to capture or reflect some characteristics of objective reality" (p. 265).

As I see it, in the context of my study, the concept of validity is two-fold. The first dimension is about how objective the primary data is. The second is about validity of my findings. The two are interconnected, as validity of results will be grounded on validity of the documents. By the latter I don't mean adequate evaluations and careful examining of data. Rather, I mean how trustworthy these reports as data source are. Being collected not by me and not for the purpose of this study, my influence on its nature and content is absent. So this aspect of validity seems to be solved.

Another aspect is about my findings. To strengthen validity of results, Silverman (2011, p. 369) suggests the use of *triangulation*, which means comparing different kinds of data and different methods as a way to enhance validity. I could make use of this suggestion and conduct interviews with the experts involved, in addition to analyzing their written products. Or I could also interview parties who were the objects of experts' investigations. But I question if doing so would result in adding to objectivity, or if it will only make my data more abundant, but not necessarily reliable. The reason for this is my doubt about how neutral I will be able to remain dealing with values that I hold so close. A way of resolving this dilemma could be conducting semi-structured interviews with open questions. On the other hand, I could choose to either rigidly restrict the flow of the conversation with structure or, on the other extreme, let it take its own course with me taking on role of a conversational partner to ensure openness and spontaneity. The latter could however have resulted in of me influencing the process, eliciting that kind of information I will either verbally or non-verbally will show my interest in, and this would not add to the project's validity.

As an alternative to interviews as a data source I may use them as a way of taking my findings back to the subjects being studied, which, according to Silverman (Ibid, p. 369), is a validity check. It is though difficult to see how I can verify the findings by asking the experts if they agree with my results or not. That will not add to the accuracy of the findings. Using different research methods as a way to strengthen validity will therefore not be productive in my research.

What does add to the validity of my analysis is the way I chose to do the coding. As mentioned above, some coding criteria are pre-defined; others are extracted from the models' descriptions. The advantage of using theories as a part of methodological framework is that whichever results I come up with will lead potential criticism back to these theories, as the degree of my interpretations in this case is reduced to the minimum, thus enhancing validity.

Bringing in my own meaning-making into the interpretations is an element that cannot be avoided regardless. Resulting from this is the question to which extent my meaning making is influenced by my personal involvement in the given research. My involvement is first of all my concern about the subject and potential findings of the research, which has its roots in both my friends' and my own experience with court ordered experts. Personal involvement can be the projects' weakness, if it obscures my vision of reality. But it can also be a useful tool. According to McLeod (2011, p. 206), the assumption that underpins heuristic research is that the passionate

involvement of the researcher will enable a depth of sustained examination of a topic that will go beyond what could be achieved through mere use of the methods of inquiry associated with phenomenology. Miles & Huberman (1994) state that a study without a larger significance or personal meaning is “likely to be pursued in a shallow way, with less care devoted to design and data collection” (p. 290). Whether the personal dimension is the project's weakness or its strength, I leave it up to the reader to conclude.

Further, my questioning of experts' presumed competency, is both timely and socially relevant. According to Tracy (2010, p. 840), one of the criteria for good qualitative research is a worthy topic, which grows from timely societal or personal events. As outlined in the section about media sources, the issue of experts' competency has been repeatedly raised and debated, not only by parents, but also by professionals. As we can see from the literature review, experts' ability to evaluate adequately has been questioned on the levels of scientific discussion as well. As for the issue's growth from personal events as indication of project's validity, this has already been discussed above.

3.5 Ethical Considerations

Ethical consideration is a quality criterion which is highly relevant for my research. Apart from being an indication of quality, ethics is also a way to protect identity of parties involved, considering the sensitive nature of analyzed material. Ethical considerations do not just have to do with anonymity, but also with rightness and wrongness of a researcher's action in relation to the people whose lives are being studied as well (Miles & Huberman, 1994). Since the choice of the method excludes the possibility of me coming into direct contact with the people involved, the ethical issue seems to be reduced to maintaining anonymity and confidentiality of these people. Tracy (2010, p. 847), writing about procedural ethics suggests that research participants have a right to know the nature and potential consequences of the research.

The 'procedural ethics' dilemma influenced my decision to narrow the choice of the documents to those posted online for public access. These documents are public blogs, which, according to Hookway (2008), can be handled without obtaining participants' consent. This source (Ibid.) suggests that there is a strong case for blog researchers to adopt 'fair game-public domain' position. Because blogs are firmly located in the public domain, and for this reason it can be argued that the necessity for consent should be waived. He explains it with the argument that blogs are public not only in the sense of being publicly accessible, but also in how they are defined by users. Blogging is a public act of writing for an implicit audience. And the exception proves the rule: blogs that are interpreted by bloggers as private are made 'friends only'. He concludes that “accessible blogs may be personal but they are not private” (Ibid, pp. 104-105).

4. Presentation of Findings

What is presented below is an analysis of four expert reports and one court decision. The reports are being analyzed in terms of five types of awareness, divided here into five different sections: 4.1 Task complexity awareness; 4.2 Context awareness; 4.3 Stakeholder awareness; 4.4 Self-awareness; 4.5 Perspective awareness. The first chapter is the largest, as it includes analysis in terms of several models. Chapters 4.2 – 4.5 deal exclusively with remaining four parts of Jordan's five domains of awareness model. The last chapter of this section, 4.6, is dedicated to an analysis of a Supreme Court decision. This document is an evaluative interplay of experts, witnesses and judges. The analysis is illustrated by direct, untranslated quotations from the texts and from the other side, supported by references to theoretical sources.

4.1 Task Complexity Awareness

Let us look at task complexity awareness of Expert 1, as it follows from this statement:

Ut fra det opplyste og observerte I saken, er det min vurdering at partenes felles barn I alle vesentlige henseender viser en fungering I tråd med det forventbare for hennes alderstrinn.

(Attachment 1:17)

The expert shows through his commentary a moderate level of task complexity awareness. He demonstrates qualities of abstract stage reasoning. This statement is an abstraction from specific events and does not present a description of child's positive functioning. At the first glance the statement “*ut fra det opplyste og observerte I saken*” creates an impression of presenting an explanation for evaluation of the child as “*viser en fungering I tråd med det forventbare for hennes alderstrinn.*” But “*ut fra det opplyste og observerte I saken*” is not information in and of itself. This statement does not build on any evidence presented earlier in the report. There are no descriptions or facts that can justify the expert's statement “*ut fra det opplyste og observerte I saken*”. Hypothetically, it is though possible that the expert has obtained the information which justifies the statement, but failed to mention it in the report. In this case the expert expects others to trust in his competency without providing possibility to check the validity of the statement. The explanation “*ut fra det opplyste og observerte i saken*” is therefore an opinion and ungrounded assertion (Jordan, 2011, p. 62).

The same expert shows as well properties of formal stage of complexity. An example for it is a statement: “*Når vi ser bort fra de særlige behov hun har som direkte og indirekte følge av partenes relativt langvarige strid*” (Ibid.). We can see that the expert tries to causally connect the two events: “*særlige behov*” being a consequence of “*partenes relativt langvarige strid*”. As it is pointed out (Jordan, 2011), the limitation of formal reasoning is the linear character of the arguments. This example demonstrates the expert's assumption that child's special needs are the consequence of

parents' conflict. It is not being elaborated on how the child's special needs can be consequences of parental conflict in this very case; neither are other possible reasons pointed to for child's special needs. This statement, playing a minor role in the expert's groundings for conclusion, nevertheless indicates the expert's style of reasoning, which will persist also in evaluation of serious accusations against the father later in this case.

Much along the same line is the expert's statement:

Det er uomtvistelig slik at mor samlet sett har hatt en klar omsorgsdominans. Under slike omstendigheter vil det være forventbart at ... har blitt klart sterkest knyttet sin mor (Ibid).

Again, the expert turns his attention toward causal relationship of the issue of bonding. He uses the serial processing of information, deducing that the child has stronger bonds to her mother because she has lived with her. This conclusion, though reasonable at first glance, contradicts with the child's repeatedly expressed wish to live as much with her father as with her mother (Ibid, p. 10). This fact opens for discussing alternative solutions, as the child's statement challenges the expert's assumption about correlation between living with and attachment bonds. This kind of reasoning would have been possible at the systemic stage (Jordan, 2011, p. 65) with elements conditioning each other in complex ways that are not reducible to linear causal relationships. The expert, though referring to the child's wish to spend equal time with both parents, fails to integrate this fact. What is highlighted instead is the child's hypothetical indirect indications of her wish, as she “*indirekte gir relativt klare signaler om at hun foretrekker mors omsorgsbasis*” (Ibid, p.18).

The next sentence presents what can be seen in this context as an unelaborated reasoning about “*relativt klare signaler om at hun foretrekker mors omsorgsevne*”, referred to above. The child says that “*mor lager mat, hjelper henne mest med lekser*” (Ibid.) etc. I note that the child's description of mother as “*hun kan bli sint og bråke*” (Ibid, p. 10) is absent from the expert's argumentation. The expert as well omits the child's comments, that she “*trives hos pappa, savner ham og ønsker å treffe ham igjen*” (Ibid). Instead, the expert picks up from the child's description words that can indicate that she has “*innvendinger når det gjelder kvaliteten på kontakten med fars kone, og at hun gir antydninger om skepsis til å være hos far alene*” (Ibid, p. 18). Being at the systematic stage of reasoning about an issue would require a more comprehensive statement in order to do justice to conception of what is perceived as relevant conditions (Jordan, 2011, p. 65). In this instance, the expert makes judgments on a thin grounding, as he fails to bring about everything that the child has said about her mother and everything that was said about her father. The expert picks up positives about the mother and negatives about the father. This selection of evidence can be explained in terms of limited perspective taking, as how one makes sense of an issue is inextricably dependent on the properties of the perspectives the sense making is embedded in (Jordan, 2011, p. 68). There are no comments here about the possibility of erroneous judgment, despite the fact that the child comes with information that compromises the expert's perspective.

This same expert, however, shows understanding that things change. In a dialectical worldview there is an expectation that there are different long- and short-term change processes going on that might have to be considered in order to make good judgments (Ibid, p. 68). Having described the mother's psychological problems, the expert points out that the situation will not remain the same: "*Hos ... noteres i første omgang en rask behandling av de akutte symptomene samt en gradvis psykosocial rehabilitering som samlet sett må vurderes å indikere en god prognose*" (Attachment 1, p. 19). This conclusion is grounded in the statement that "*behandlende lege var ubekymret vedr. hennes omsorgsevne i rehabiliteringsfasen*" (Ibid). Grounding statements in evidence is characteristic of the formal stage of reasoning (Jordan, 2011, p. 65). But change processes are not given sufficient attention in this case, as on another occasion the expert puts a considerable emphasis on circumstances that could have happened about 10-15 years ago. These circumstances are from 22, 24 and 28 year old children's description of their father as he was at that time. This description does not coincide with the one given by his younger children. Even if we presume that the negative characteristics given by the older children are true, these 10-15 years old events should not be given more emphasis than the current situation. The expert's impression of the father contradicts the older children's view on him as well:

Det fremkommer ingen særlige mangler ved fars observerte generelle væremåte eller hans utrykte holdninger. Slik sett er det sakens utgangspunkt at far burde tilbys en normal samværsordning. (Attachment 1, p. 20)

In addition to this, the expert's opinion is that accusations raised against the father are ungrounded: "*Det som idag konkret har fremkommet vedrørende ... og ... kan ikke i seg selv ansees særlig alvorlig*" (Ibid. p. 21). He concludes so, despite his earlier suggestion cited above, that the father's tickling and laying in the child's bed can be signs of pedophilia or lack of empathy. The result of such contradictory reasoning is the expert's conclusion that the father should not meet his daughter without supervision. The grounding for this is the older children's description of their father as he was 10-15 years ago. The expert demonstrates the absence of dialectical reasoning about change processes; in this case it is a lack of understanding that the father's personality could have changed (Jordan, 2011, p. 68).

Being on the formal stage allows for hypothetical reasoning (Ibid, p. 65). This fact enables the expert to deduct from the father's supposed mistreatment of his older children that he will most probably do this again. The essence of such reasoning is that 'if-then' statements are formulated by putting two or more abstractions into logical relationship. In this case the expert is stating, that if the father mistreated his children 10-15 years ago, then he will mistreat also in the future, which is a logical reasoning for this stage. However, the next or systematic stage is not restricted to such linear deductions. The property of systematic stage is a parallel processing with several interacting elements kept in mind simultaneously (Ibid, p. 63). In such a processing, not only the past, but also

the present, the current situation would be incorporated in expert's reasoning. Had descriptions of the father as he is now and as he had been 10-15 years ago coincide, that could have provided a solid grounding for the expert's conclusion. But because they contradict, the impression is that the expert simply did not take the present into consideration.

When it comes to suspicion about father's sexual mistreatment of his children, the expert reflects on the issue in this way:

Hva gjelder mistankene om at ... også kan har forgrepet seg mot sin datter ... og stedatteren ..., så er det min vurdering at barnas egne utsagn i alle fall indikerer at han iblant, mer eller mindre avkledd, oppsøker dem i deres senger og utsetter dem for diverse killing. Han gjør dette til tross på deres protester... Han oppsøker tidvis ... på badet på tross av at hun åpenbart misliker dette. Dette kan enten forstås i lys av pedofil draging og/eller manglende empati.

(Attachment 1, p. 21)

The expert thus suspects the father of pedophilia and/or lack of empathy. The accusations are grounded in the fact that the father comes with little clothes into children beds, that he tickles them despite their protests and that he comes into the bathroom when children are taking bath. The expert doesn't explore these issues in a differentiated way and does not elaborate on other possible explanations of such behavior. It looks like the expert is viewing the phenomena from one perspective, and doesn't see that the same phenomena will look differently if viewed from another perspective. Without being embedded in suspicions about sexual misbehavior, the same scene can be interpreted as an ordinary event, as there is nothing criminal or wrong about such behavior in and by itself. The fact that children were protesting him doing so does not have to mean that the father has "*pedofil draging og/eller manglende empati*". Such condemnations seem ungrounded and indicate weak complexity awareness (Jordan, 2011, p. 85). Having ability to reflect on properties of different perspectives could have resulted in the expert arriving at another conclusion.

The expert also demonstrates cumulative form of mental processing. It reveals itself in the way he handles that information about the father which is about his supposed inclination to pedophilia. He brings together a number of negative descriptions of him, none of which is sufficient to make the case, but taken together, they do (Ibid, p. 62).

Let us look at an example of the way Expert 2 is reasoning: "*Undertegnede har ikke observert at mor utfører noen huslige sysler under observasjonen heller ikke far bortsett fra matlaging ved et tilfelle*" (Attachment 2, p. 8). The expert shows features of concrete stage of reasoning, where thinking and talk is about specific acts and events (Jordan, 2011, p. 64). This is also a property of weak complexity awareness, as the expert presents his evaluation in the form of a statement. This description makes up a paragraph on its own, and one cannot see its connection to either the

proceeding or the following paragraphs. It is therefore difficult to see what exactly the expert evaluates by this statement.

Other assertions from this expert:

De syns ikke å ha et perspektiv på at de har mange barn og at deres livsførsel avviker mye fra gjennomsnittet. (Ibid)

Et annet gjennomgående trekk er at de i liten grad individualiserer barna og ser deres forskjellighet like mye som deres likhet. De behandler og beskriver i liten grad barna som forskjellige individer med ulike behov. (Ibid: 9)

These statements are narratives with the use of categories that are abstracted from specific acts and events. Describing the parents, the expert generalizes information he has observed so far into forming categories, that is he concludes that the parents behavior is a stable and predictable phenomena (Ibid, p. 64). This is the characteristic of the abstract stage of reasoning, which is the second lowest level of adult meaning-making in the MHC (Commons et al., 1998). This kind of narrating is also a demonstration of a declarative processing, which displays itself in the speaker arguing his position by bringing forward a number of separate reasons for it. Because these sentences constitute the evaluation part of the report, I presume that they make up a part of experts argumentation. Declarative processing displays itself in bringing forward separate arguments that have no connection with each other or any of the other reasons (Jordan, 2011, p. 62).

Another feature of abstract reasoning is making assertions and stating opinions, but failing to justify assertions by offering explanations of the underlying causal principles (Ibid, p. 65). For example, the statement that the parents do not have a perspective on having many children and that their lifestyle deviates from the average lacks any elaboration. Such elaboration is necessary to justify this comment in the first place. One can hardly see how this comment fits into the expert's evaluation of parental abilities given lack of further explanation. In fact, the implicit assumption that the parents have inadequate parental abilities because they have so many children is controversial, as it could also seem natural to induct just the opposite. Further elaboration on this could be possible at the formal stage of reasoning, and in that case the experts would have been occupied with exploring cause-and-effect relationships (Ibid, p. 65). For example, he could have suggested that because the parents' lifestyle deviates from the average, their parental skills are being impaired. Elaboration on this possible consequence would be a feature of the next stage, systematic, which in itself would require more evidence and links to maintain such a statement. We see instead is that the conversation about parental abilities is dominated by plain assertions.

In the following assertion we can see properties of concrete, abstract and, and even formal stage of reasoning with an attempt of the serial processing of relationships:

De har vært totalt avhengig av det offentlige hjelpeapparat enten det gjelder penger eller bolig og de har hatt massive hjelpetiltak inne fra barnevernstjenesten (narrative about specific events), men det virker ikke som de tar dette innover seg som en uvanlig situasjon (an opinion, that is abstracted from specific events without justification of this opinion by arguments). Deres forståelse av sin egen situasjon blir derfor et vesentlig hinder for (reasoning about how two abstractions are connected to each other). (Attachment 2. p. 9)

The statement says that because the parents are dependent on economic help and because they have earlier received help from social services, they will hardly have a capacity for changing. The middle statement, that the parents do not view their situation as unusual, is a mere opinion, which is probably meant to make conclusion sound stronger. But in reality it does not, as it builds on an ungrounded opinion. It is the expert's opinion, but ungrounded opinion nevertheless.

In a statement about parents treating and describing their children in general terms and without knowledge of their individual needs, cited above (Ibid.), it is difficult to see understanding of multiple reasons for why the parents might describe their children in general terms. The expert connects the parents' use of language to their inability to see the child's special needs in his difficult developmental situation. However he fails to consider the possibility that parent's social status, level of education or their stressful life circumstances might account for their poor ability to express themselves verbally. Inappropriate vocabulary does not mean that parents fail to see or are unable to help the child.

The following statements add to the assumption that the expert's dominant complexity of reasoning is abstract:

Far omtaler i liten grad barna med navn, men mer med andre kjennetegn eller hva som nummer i søskenrekka (concrete event is seen as specific instance).

Det virker ikke som de fremstår som tydelige individer med egne særtrekk og egne behov (an opinion). (Ibid.)

According to Jordan (2011, p. 64), at the abstract stage there is no effort to justify propositions by offering arguments about underlying causes; if explanations are provided, they are simply other assertions. The expert states that the father does not view his children as individuals, simply because in conversation with him he uses not only their names, but also other attributions. If further arguments for such a statement were provided, we could place this expert at the formal stage of reasoning (Ibid, p. 65). If multiple explanations for the father's using both names and attributions were provided, we would deal with systematic stage of reasoning (Ibid.). These two sentences are not even placed in a linear relationship, because no propositions or other semantic means have been used to show the connection. It simply seems to the expert (“*det virker*”), that the father does not

view his children as separate individuals with separate needs, because he calls them sometimes with names, other times with attributions.

The expert suggests to remove the child from the family on the following grounds:

Han har klart behov for tydelige voksne som er forutsigbare og som ser hans særlig behov i relasjon til nærhet distanse og som har evnen til å holde ham fast i kontakt og aktivitet samt ikke presse ham slik at hans underliggende angst aktiveres i for stor grad. (Attachment 2, p. 9)

Making explicit that the child needs coherence, predictability, and lack of pressure, the expert suggests a measure that runs counter to these very needs. There is no comprehensible explanation for this measure, such as the description of parents' behavior that could justify the assumption, that they are not able to provide such conditions. The fact that these parents have 6 other well-functioning children could have been mentioned here as a grounding for a counter argument. There is an absence of discussion, but mere statements instead, backed up with ungrounded opinions. No or unelaborated reasoning about causes is the feature of weak task complexity awareness, according to Jordan (2011, p. 85).

This same feature persists in the expert disparaging comment about the child's sexualized language: "...har et seksualisert språk som er avvikende for alder og en kunnskap om seksuelle temaer" (Attachment 2, p. 9). Among possible reasons for such a language the experts mentions films, pictures or sexual abuse. Of all these, it is sexual abuse that the expert highlights, as it becomes clear from his further comment: "*Uansett årsak er dette meget bekymringsfullt og vil måtte kreve både oppfølging og eventuelt behandling for å unngå både resttraumer samt utvikling av uønsket atferd*" (Ibid). The expert therefore considers the possibility that parents abused the child sexually without providing any evidence or reasonable arguments for such a serious accusation. This is the voicing of undifferentiated opinion and a disparaging comment about persons (Jordan, 2011, p. 85), which characterizes weak complexity awareness. Alternative explanations to the child's use of sexualized language, though provided here, are not being integrated into the conclusion or given status equal to suspecting parents in abuse. Context-specific circumstances are also omitted from the discussion of the issue (Ibid.), which may have included mentioning the fact that the child spends much time with his teenage and adult brothers, from whom he could have picked up such language.

The expert further argues for the child's removal from the family by stating:

Familien har ikke profitert på tiltakene i tilstrekkelig grad og er nå ikke interessert i flere tiltak fra Barnevernet. Selv et omfattende familiearbeid fra ÅBK ga ikke de nødvendige og varige resultater. (Attachment 2, p. 10)

The cited text provides us with several sets of information. First, we learn, that the parents tried the proposed measures. Second, we know that these measures turned out to be unhelpful. Third, the parents eventually said no to such inadequate measures. The idea the expert is promoting here is that if measures did not work out, then something should be wrong with parents. The possibility that the measures might have been inadequate does not occur in weak complexity reasoning. We see here a simplified linear reasoning, when only one explanation is considered at a time. This is also the feature of serial processing, where attention is turned toward causal relationships (Jordan, 2011, p. 63). Reasoning at the systematic stage with parallel processing would have enabled equal criticism of social services' measures. But partially because the expert fails to do so, he concludes:

Undertegnede vurderer det slik at ... bør plasseres i et familiebasert tiltak utenfor hjemmet. Foreldrene har ikke evne eller forutsetninger verken til å ivareta hans vanlige eller spesielle omsorgsbehov. (Ibid)

The expert does not provide any more grounding for such a measure other than those already commented on.

The same expert submits another report in about 8 months, after the child's custody has been overtaken by foster care. He describes the child's functioning at this point:

På møtet kom det frem, at ... hadde utviklet seg positivt på skolen både faglig og sosialt. ... har et særlig tilrettelagt skoleopplegg med full resurstilgang...

... er faglig svak, men viser fremgang...

Den avvikende atferd som tidligere har vært dominerende... har ikke vært synlig annet enn i situasjoner som har vært svært presset...

Han deltar i familiens sosiale aktiviteter og viser god sosial fremgang selv om han er en krevende gutt som krever mye omsorg og oppmerksomhet og tydelige voksne (Attachment 3, pp. 2-3).

From this description we can see that the boy still struggles. He has an individual follow-up at school (“tilrettelagt skoleopplegg”), he is not doing well academically (“faglig svak”), his deviant behaviour is there when he is pressured (“Den avvikende atferd har ikke vært synlig annet enn i situasjoner som har vært svært presset”), and he is a demanding child with special needs (“han er en krevende gutt som krever mye omsorg og oppmerksomhet og tydelige voksne”). The problems described at the point the child was with his parents are there. What is different is that now they are not being emphasized. Neither does the expert provide explanations for why the boy still struggles. He only suggests what he views as an explanation to the positives of the child's development, which are the boy's supposed progress (“viser fremgang, hadde utviklet seg positivt på skolen både faglig og sosialt, viser god sosial fremgang”). According to the expert, the boy “har profitert på

plasseringen i en velstrukturert familie med en profesjonell holdning til guttens behov” (Ibid, p. 4). But he does not elaborate on possible causes to why the boy is struggling. Neither does he discuss whether this weak progress could have been possible if the child still were in his biological family.

Another point that serves as an indication of weak complexity awareness is the expert's explanation of the child's reaction to his parents:

Oppstarten av fosterplasseringen hadde vært vanskelig med en ... som både var engstelig og urolig og isolerte seg mye. Fosterforeldrene så en variasjon i adferd og utvikling som hang sammen med når ... hadde mye kontakt med sine foreldre pr. telefon så ble han urolig isolerende og til dels stakk av. Han lot seg lite trøste...

Etter at det ble kontroll på mobiltelefonbruk har foreldrene skrevet brev til ham. Disse brevene uroer ham også selv om de er nøytrale i innhold... Dette fører til tilbakeslag for ... og han isolerer seg og trekker seg inn i seg selv og virker trist og usikker...

Skjermes han for brev og kontakt fremstår han som mer balansert og tilfreds og fremskrittene er til stede. (Ibid, p. 3)

This is the expert's description of a little boy who misses his family. His behavior reveals normal and secure attachment to his parents. The expert evaluates his reaction otherwise. He concludes:

Det synes for den sakkyndige at det er veldokumentert at ... reagerer negativt på kontakten med foreldrene i den form den har vært nå, og at det går ut over hans psykiske helse og hemmer hans fremgang. (Ibid, p. 4)

This is a linear thinking with the expert's inability to see more complex reasons for the child's behavior. For such an expert, the removal of the reason for the child's sorrow should solve the problem. Thinking in the systematic manner could have made an expert more cautious about jumping to easy conclusions. In such a system, elements can condition each other in complex ways that are not reducible to linear causal relationships (Jordan, 2011, p. 65).

While it can be difficult for an expert to figure out how to protect the child from his sorrow, when he already is establishing bonds with his foster parents and making progress, the good place to start would be not to create favorable conditions for shutting off the child's feelings. The expert fails to see and consider multiple reasons for the child's reactions. Naming them as pathological and damaging his development, the expert is preoccupied with removing what he views as causes, without reflecting on what the child is trying to tell by such reactions.

This expert's weak complexity awareness can be put in contrast in relation to another expert's evaluation, as we can see in Report 4. When reasoning about the probability of a mother's physical abuse of her son, this expert does not base her judgment either on the father's accusations or even the child's own words alone. According to Jordan (2011, p. 65), people who use systematic stage

reasoning about an issue usually need more comprehensive statements in order to do justice to their conception of what they perceive as relevant causes and consequences. The expert discusses:

Også til meg fortalte ... at moren og mormoren slår, men hans uttalelser stemmer verken med hans følelsesmessige uttrykk eller med hans samspill og forhold til moren, som jeg observerte, eller med hans uttalelser om sitt forhold til mormoren. (Attachment 4, p. 11)

The expert further elaborates on the issue in terms of child's developmental circumstances that ought to be considered:

...har sagt både i telefon og på video at han ikke ville til moren (in father's presence), mens han på spørsmål fra moren og mormoren har sagt noe annet... Langt på vei vil foreldrenes holdning til den andre forelderen og til ... liv hos denne, få betydning for hva gutten forteller. Barn vil i slike situasjoner ofte si det de oppfatter at foreldrene liker å høre. Barn kan si mye forskjellig, og de sanser raskt hva som 'faller i god jord. (Ibid, p.12)

The expert bases her judgment not only on what the father and the child says. More elements are taken into account, as the child's contradictory statements, his overall functioning and well-being, his relating to his mother and the knowledge about the child's loyalty conflict at this age. Seen in a system, these elements give quite another picture than the father's and child's words alone would have done. This is a parallel processing of reasoning, where several interacting elements are kept in mind simultaneously (Jordan, 2011, p. 63).

The expert also demonstrates strong dialectical reasoning. According to Jordan (2011, p. 68), higher levels of complexity awareness typically result in a set of ontological assumptions, and one of them is about regarding processes. In a dialectical worldview, there is an expectation that there are different long- and short-term change processes going on that might have to be considered in order to make good judgments (Ibid.). The expert points out the parents' different perspectives on the past and the present situation:

Jeg har også merket meg at faren i større grad enn moren har trukket inn forhold fra deres ekteskap når han beskriver den nåværende situasjonen og konflikten foreldrene i mellom. Moren forteller at partene gjorde hverandre vondt og erkjenner selv å ha sagt ting hun i dag ikke mener. (Attachment 4, p. 13)

Paying attention to this circumstance in both parents' judgments tells us also something about the expert's awareness of the change processes. At the same time, the extract demonstrates the awareness about properties of relationship both between the two parents and the conflict's influence on their relationship. The expert pays attention to how the properties of relationships can be significant explanations to what happens in this case. This relationship awareness is particularly helpful when examining the father's accusing the mother of child abuse.

Summary: Expert 1 shows a moderate level of task complexity awareness. His stage of reasoning is predominantly abstract, with some features of formal reasoning. There are signs of weak dialectical reasoning, seen mainly in terms of failing to consider properties of perspectives and with medium understanding about change processes. The type of mental processing is cumulative.

Expert 2, in his first report, shows weak task complexity awareness. He displays an abstract stage of reasoning, with a predominantly declarative form of thinking. At one occasion he demonstrates a serial processing, which brings him at this very occasion to the formal stage of complexity. At other times, the expert shows features of the concrete stage. Repeatedly however, he demonstrates features of the abstract stage. The same expert, in his second report, demonstrates a formal stage with serial forms of thinking. His task complexity awareness is again weak.

Expert 3 has strong task complexity awareness. She is displaying either a systematic or metasytematic stage. She has a parallel form of thinking and strong dialectical reasoning both about processes, relationships and perspectives.

4.2 Context Awareness

According to Jordan (2011, pp. 70-71), context has properties and these properties may condition the possibilities of managing the task successfully. In Report 1 the expert turns his attention into the wider environment of the present task. Arguing that the child should live with the mother, the expert reasons:

I denne saken kan noteres at ... har bodd fast hos sin mor i de seks årene som har gått siden partenes brudd. Det er uomtvistelig slik at mor samlet sett har hatt en klar omsorgsdominans. Under slike omstendigheter vil det være forventbart at ... har blitt klart sterkest knyttet sin mor. (Attachment 1, p. 18)

The expert here describes the background behind the child's attachment to her mother. The fact that she has lived with her mother for 6 years is a relevant factor for understanding the issue of her bonding and consequently what can be the optimal arrangement for her.

Also mentioning the trends in the child's environment is the feature of strong context awareness. Speaking of status quo, the experts points out that the child "... gir uttrykk for at hun ikke vil skifte skole, og at hun har flest venner i mors nærmiljø" (Ibid).

The same expert provides elaborate comments about the historical background of present situation and issues, which marks strong context awareness (Jordan, 2011, p. 85). He both describes the mother's clinical history of psychological problems and the father's relations with his ex-partners and his older children. He further elaborates on the properties of these contexts and he seems to be aware that these properties have an indirect impact on the current issue. The

implication of mother's psychological condition is commented on: "*Hovedbekymringen ved slike tilstander er muligheten for tilbakefall og/eller delvis kronifisering med vedvarende utbrenthet og rehabiliteringsmessig stagnasjon*" (Attachment 1, p. 19).

Also the father's background is seen as a factor contributing to understanding the issue. Before considering the description of the father as an abuser, the expert goes for that "*far burde tilbys en normal samværsordning*" (Ibid, p. 20). But because these accusations provide a new context, the expert takes them into account as well, which results in: "*Ut fra dette er det min samlede vurdering at ... idag ikke bør tilbys uskjermet samvær med sin datter*" (Ibid, p. 21). What seems as an uncritical acceptance of this new evidence is another matter, which accounts for this expert's moderate task complexity awareness. But the context is being taken into account, and the properties of the contexts seem to be elaborated on. The expert, however, could have speculated on the context around the accusation issue too. What is missing here is discussion on the background for such accusations. As it is known from the report, information about the father's mistreatment of his children from the first marriage comes from these very children. But what we also know is that the children's mother has a hostile attitude towards her ex-husband, that these children grew up without having contact with their father and that, being loyal to the mother they were opened to all sort of influence from her. This is the wider context that the issue of children description of their father is embedded in. The inability of the expert to turn attention towards the conditions of the wider environment of the present task and to elaborate on circumstances around children statements makes him fail to deduce the possible consequences of this wider context and incorporate them into his conclusion. This expert thus demonstrates medium context awareness, which would be good enough for a case with a medium degree of complexity. But the case with suspecting a parent of a serious crime with no evidence at all demands correspondingly strong complexity awareness.

In Report 2, we can see that the context is being consequently taken into account. The expert, for example, describes conditions in which the parents bring up their problematic child:

Omsorgen for så mange barn er i seg selv krevende... siden ingen av dem har arbeid utenom hjemmet har de tid og mulighet til å egen seg helt og holdent med å oppdra barn og gi dem omsorg. (Attachment 2, p. 7)

The context here is the fact that the parents have many children and that they are unemployed and have capacity to spend all their time with children. Another important factor is that to have so many children is demanding ("*krevende*"). And, on my view, this very property of the context around the issue, though pointed out, was not given sufficient attention here. As precisely because it is so demanding to take care of seven children, this circumstance can help to understand why the parents are struggling. The expert does not connect the two phenomena. He fails to notice, that the parents' poor ability to see individual needs of all the children can be a natural part of having so many children to attend to, which is the issue's wider context.

The expert provides a description of historical background for both parents, as well as the parents observed behavior. He criticizes the parents for a lack of structure and inadequate hygiene in the house. Again, it looks like the expert fails to incorporate the circumstance of having so many children into the understanding for why it is difficult to keep house clean and routines structured. The expert is capable of noticing and describing the context in which family life unfolds itself. But he fails to see this context as a wider factor for why the parents and the child are struggling. Instead, he blames the parents for not doing better and, without pointing out to some specific serious shortcomings in their parental ability, he asks: “*De har mulighetene til å gi en adekvat omsorg, men har de evnen?*” (Ibid.).

This question is not being adequately answered, in my view, because what follows is more a description of the parents' housing conditions and their struggle to give sufficient individual attention to each of their seven children. Having strong context awareness would have enabled the expert to elaborate on possible changes in the environment which limits their parental abilities. Such changes could have included cleaning help, baby sitter or a visitation family – everything that can provide parents with more time and physical and psychological capacity. This expert, however, does not see how the change in the environment can create the change in the parents' capacity to attend to their children needs. The expert thus shows moderate context awareness.

In Report 3, this same expert fails to elaborate on the context in which the child is suggested to be denied contact with his biological parents. This context has properties, which are neither named or reflected on. Another failure of the expert is his inability to see that the child's isolating himself in the foster care cannot be explained without mentioning environment in which the child displays such a behavior. Elaborating on properties of such an environment could include a description of both good and bad features of living in foster care. Such descriptions are absent from the expert's report, though there is an implicit suggestion that the context has positive properties only. The expert in his second report thus shows weak context awareness in his evaluation.

The expert in Report 4 demonstrates strong context awareness. In evaluating the possibility that the mother or grandmother abused the child, she is turning her attention to their background to find indications for such a possibility: “*Jeg har ikke funnet noe, verken i deres bakgrunn, personlige forhold eller spesielle situasjoner, som skulle kunne indikere at moren eller mormoren kunne ha vært voldelig mot...*” (Attachment 4, p. 11).

Also, an assertion about the both parents' parenting skills is preceded by the description of their background, job- and current situation:

Begge foreldrene har av ulike årsaker måttet bryte opp fra sitt hjemland, og har kommet som voksne til Norge. Begge snakker godt norsk og har godt kjenskap til norske forhold. Hun har

gjennomført en høgskoleutdannelse og har fast jobb som ledende sykepleier. Han har arbeidet mye, på Tanum flyktningemottak og som tolk. (Ibid, p.13)

Summary: Expert 1 shows features of moderate context awareness; Expert 2 shows features of moderate context awareness in his first report and weak context awareness in the second report; Expert 3 shows strong context awareness.

4.3 Stakeholder Awareness

According to Jordan (2011, p. 85), strong stakeholder awareness will display itself, among other things in elaborate comments about their concerns, thinking, interpretations, feelings and patterns of behavior. Lack of such noticing and elaboration could be a factor that contributed to the expert's conclusion in Report 1. Commenting on the children description of their father, he writes that it is “...vanskelig å finne sannsynlige motiver andre enn de som de selv har anført” (Attachment 1, p. 20). But if the expert fails to see other motives for these accusations, does it mean that they do not exist? Turning attention to these children’s feelings, the expert might have discovered that there can be other motives as well. According to Jordan (2011, p. 85), a strong stakeholder awareness opens for description of properties of relationships between different stakeholders. To understand their motives would mean to understand what kind of relationship is there between the father, his grown up children and their mother. From the information in the report, we know that the relationship is hostile. Could it have influenced their thinking, feelings and interpretations of events? Could it also result in wish to damage by means of lying? Such questions are difficult to answer, but they at least should arise and evoke a wish to critically examine the information, to be attentive to clues, that not only confirm, but also disconfirm the assumption. Lack of consideration of motives and feelings that different actors possess can lead to inadequate evaluation of evidence. This inability is a feature of a weak stakeholder awareness, which this expert demonstrates.

In Report 2, the expert mentions several times the parents’ insistence on the possibility that their son has Toruette diagnosis. He finds it particularly strange in the light of the fact that both he himself and other professionals deny the presence of this syndrome in the boy. This stubbornness is being further commented on and pointed out as a very negative attribution:

I samtalene som undertegnede har hatt med foreldrene aksepterer de at ... har spesielle behov og knytter dette opp til at de mener at han har en Toruette diagnose. Undertegnede hevder overfor dem at det ikke er tilfelle, men de aksepterer ikke det svaret og er også avisende når undertegnede peker på at dette er innenfor undertegnedes kompetansefelt. ... og ... aksepterer I liten grad andre synspunkter enn det de har selv og fremviser ingen evne til endring eller undring når de blir konfrontert med andre synspunkter enn sine egne. (Attachment 2, p. 6)

In this expert's view, because the parents insist that their son has a diagnosis that the expert disagrees about, they have no capacity for changing. When it comes to arguing for a conclusion, this assumption, presented as a fact, will be decisive in removing the child from the family. But does this assumption really hold? I suggest that viewed from the point of view of a strong stakeholder awareness, it does not. Because such an awareness opens up for elaboration on the parents' feelings, concerns and motives that may be behind their statement. It opens thus for alternative explanations for why they insist on this particular diagnosis and not another. Toruette syndrome provides a reasonable explanation for the child's usage of sexualized language. This can lead suspicions in sexual abuse away from the parents. This diagnosis can also rationalize the child's weak development, turning attention away from the parents' parental skills in the direction of diagnosis that can occur notwithstanding parental abilities. Why the parents would do so becomes understandable if one attends to their feelings and concerns about the situation. It is natural to suppose, that they are afraid of losing their son and that they think in terms of this fear. That is why the seemingly irrational insisting on Toruette syndrome. In a situation of negativity and suspicion directed towards them, this syndrome is something they may cling to, as to their only hope, irrational as it is. Without understanding the parents' emotions, the expert fails to see why they insist. Attending to the parents' fears, their insistence on a wrong diagnosis becomes understandable. Of course, there may be other reasons to why parents insist on an incorrect diagnosis, and I do not exclude that one of them can be fear to be found out about. However, total absence of evidence to support such a suspicion speaks against this assumption. Further, it is not the parents' guilt or innocence that is the object of analysis here, but the expert's stakeholder awareness. And whatever feelings or motives are behind the parents' insistence on an incorrect diagnosis, they are not being elaborated on. Instead of doing that, the expert, after describing the phenomena, jumps right into the conclusion. Because there is no elaboration on reasoning behind the parents' reaction, here the expert demonstrates weak stakeholder awareness.

The same expert in Report 3, describing the boy's reactions after contact with his parents, concludes that the contact should be further limited. Such a suggestion seems to be difficult to arrive at provided the expert reflected on nature of the boy's emotions. He does not elaborate on possible reasons behind the child's sadness immediately after such contact. Reflecting on the nature of the child's feelings would have resulted in the expert's incorporating results of such awareness into his evaluation. Having weak stakeholder awareness, the expert focuses on the child's deviant behavior after his contact with the parents, but ignores what might stand behind that behavior. Having had strong stakeholder awareness, this expert could view this child as a being with his feelings and concerns, and even his own interpretations of the situation. Labeling the child's reactions as negative without either mentioning or elaborating on his feelings is a feature of a weak stakeholder awareness.

In addition to ignoring the child's feelings, the expert consequently fails to see the parents as a resource for the boy. He rejects them outright, on what seems like scarce and insufficient grounds. The expert is so preoccupied with the idea of another family, that he fails to reflect on the possibility to let the boy live in his biological family. According to Jordan (2011, p. 85), weak stakeholder awareness is characterized by absence of elaborated descriptions and reflections about stakeholders that might play a significant role for the initiative. The expert focuses solely on properties of foster care, and does not see that the parents are important people in the boy's life and can be a resource to build on. Strong stakeholder awareness includes formulating goals regarding establishing good working relationships with stakeholders (Ibid). It is difficult to see from the report that the expert attempted to come into a dialogue with parents regarding future cooperation. Him judging the parents as uncooperative is mainly based on the fact that measures from social services turned out to be inadequate.

The expert in Report 4 evaluates the mother's supposed threat to the father in the following way:

At gutten ikke ble levert I barnehage var dels for at han ikke ville, I følge faren, og dels for at moren skal ha sagt at dersom hun fikk tak I gutten, skulle han ikke få se han mer. Det siste har jeg glemt å spørre moren om, men om hun har sagt det, har det sannsynligvis vært I sinne og frustrasjon. (Attachment 4, p.11)

The expert elaborates here on both the father's and the mother's concerns. The father's withholding his son from the kindergarten and the contact with mother could not be understood without awareness that the father fears not to see his child again. Neither is it possible to understand the mother's threat without awareness of her feelings of frustration at the moment. The experts seems to see that the parent's interpretation of their situation and judgment of each other is being impaired by their emotional condition at the moment, and that is why these cannot be named as their fixed properties. The expert understands the motives both behind the father's behavior and the mother's reaction, as one cannot find any judgments or condemnations of these in the report. The expert thus demonstrates properties of strong stakeholder awareness.

Summary: Expert 1 demonstrates weak stakeholder awareness; Expert 2 does so as well, in both his reports; Expert 3 shows a strong stakeholder awareness.

4.4 Self-Awareness

In Report 1, I did not find any indications of self-awareness. If such are present, they are thoroughly concealed in the text. According to Jordan (Ibid, p. 85), strong self-awareness displays in reflections on the character of one's own processes, while weak self-awareness shows in no or few comments about the nature of one's own processes. When such comments are present, they are declarative and unelaborated (Ibid). Reading through the expert's evaluation (Attachment 1, pp.17-21), the impression is that the author of the text is not aware that behind his judgments are feelings,

reactions and certain states of mind. I did not find words indicating states of mind, feelings or doubts. All constructions are passive or impersonal. It is as if the expert hides behind them, either being unaware or not willing to reveal that the one who has produced these evaluations is a human being, capable of feelings and making errors. For example, expressing his view, the expert consequently avoids using 'I':

Disse kan beskrives...(instead of 'Jeg kan beskrie dem som')

Generelt kan det hevdes...(instead of 'Generelt kan jeg hevde')

I denne saken kan noteres...(instead of 'Jeg kan legge merke til/notere')

Det kan være naturlig å sortere...(instead of 'Jeg finner det naturlig å sortere')

Det ansees tungveiende...(instead of 'Etter min mening er det tungveiende') (Ibid).

The implication of using such impersonal constructs is that the expert creates an erroneous impression that his opinion, based to certain extent on his own inner processes, is a recognized truth. This way of putting things pushes responsibility on someone else. Another implication is that such statements can be taken for granted, as there is a presumption that experts have competency in their field, and that their statements should be trusted. Contrary to this, the present study argues that it is the presence of such elaboration that accounts for expert competency. The reasons for such a poor self-awareness about this particular expert can be many. And I do not exclude the possibility that self-awareness can be present, but not expressed.

The expert in Report 2 writes his evaluation part in a form of description, with no usage of 'I' or any indications of awareness that these description could have been influenced by his inner states. There are however two instances when we can have a glimpse of the expert's inner processes. The first one is when he writes: "*Uansett årsak er dette meget bekymringsfullt*" (Attachment 2, p. 9). Though the expert does not write "*Jeg føler meg bekymret*", we understand from the context that it is his feeling of concern he is talking about. The second instance is: "*Undertegnede har vært i tvil*" (Ibid, p. 10). We understand from this statement that the expert had experienced some inner struggle about the conclusion, that there were pros and cons involved. Still, these comments are voiced in an impersonal way, without resorting to 'I'. Further, they are not elaborated on, a fact that can stand for the expert's lack of ownership of these feelings or even awareness that these are feelings, belonging to subjective realm with all properties and consequences entailed. This expert thus demonstrates a weak self-awareness.

As for this expert's second report (Attachment 3), which is a continuation of the previous one, there is no mentioning of inner processes at all. Once again, the expert seems to be unaware that his description of the situation can have been influenced at least to certain degree by his subjective inner processes.

The expert in Report 4 consequently uses 'I' throughout the evaluation part. That fact alone can account for the presence of self-awareness. There are also other indications of awareness of the inner processes in this report. For example, in a statement: “*Ut fra min kontakt med moren er jeg sikker på at hun ser guttens behov for faren*” (Attachment 4, p. 11), it is clear that it is the expert who feels sure, and not some other person. The latter would have been the case if this expert chose to put it “*det er sikkert*”. Another construction, “*jeg vurderer dem som troverdige*” (Ibid), is a way of stating that she trusts them. As in the previous example, the expert, using 'I', makes it clear that it is her reaction on the parents, and not someone else's. Yet another example of this kind: “*Jeg legger også stor vekt på*” (Ibid.), which sounds less resolute than for example “*Det bør legges vekt på*” would have been and opens for possible criticism of why she does so. In “*For meg er det foreldrenes konflikt... som kommer I fokus*” (Ibid, p. 12), the expert is explicit that it is her choice to focus on the conflict, while it does not have to mean that it is the only issue to focus on. Constructions like “*jeg ble likevel noe usikker*” (Ibid, p. 13) and “*det er å håpe at*” (Ibid, p. 12) indicate that this expert is in contact with her inner processes and therefore is well aware that they can influence her perception of the situation. This expert thus possesses strong self-awareness.

Summary: Expert 1 shows features of weak self-awareness; Expert 2 does so as well, in both reports; Expert 3 has a strong self-awareness.

4.5 Perspective-Awareness

In Report 1 the expert concludes that the father should see his daughter under supervision. He argues for it with the following:

Det som I dag konkret har fremkommet, vedrørende ... og ... kan ikke I seg selv ansees som særlig alvorlig. Politiets vurderinger er således ikke overraskende. Når man vurderer situasjonen I lys av hans voksne døtres forklaringer, må det imidlertid ansees sannsynlig at det kan ha forekommet foreløpig uavdekkede overgrep mot en eller begge, men særlig må det anses å forelige betydelig fare for fremtidige overgrep. (Attachment 1, p. 21)

In this abstract the expert presents us with two perspectives on the father. The first one is his younger daughter's and stepdaughter's descriptions of him, which do not awaken any serious concern (“*kan ikke I seg selv ansees som særlig alvorlig*”). And the second one, his 24 and 28 year old daughters', who describe him as an abuser (“*det kan ha forekommet foreløpig uavdekkede overgrep mot en eller begge*”). These are two different points of view with contradicting information about the father. According to Jordan, (2011, p. 85), individuals with strong perspective awareness make use of differences or even tensions between perspectives to generate insights. They also view their own and others perspectives as perspectives (Ibid.). In the evaluation provided above the expert does not elaborate on older daughter's description as a perspective. Neither does he compare their perspective to the other one, which contradict theirs. In weak perspective

awareness one makes assertions without comments of the possibility of erroneous conclusions (Ibid.). In the presented evaluation, there is no elaboration on the possibility of an error about a presented conclusion, despite the presence of information that compromises the expert's assumption.

This weak perspective awareness shows as a pattern, when we look at this expert's failure to present his perspective as a perspective, when he assumes: "*Han oppsøker tidvis ... på badet på tross av at hun åpenbart misliker dette. Dette kan enten forstås I lys av pedofil draging og /eller manglende empati*" (Attachment 1, p. 21). The expert states that because the father sometimes uses the bathroom when the daughter takes a bath, it is either because he lacks empathy or because he has pedophilia tendency. There are no alternative explanations provided here either.

Another indication of weak perspective awareness is lack of signs of awareness of the dependence of judgments on the properties of perspectives. Such properties can include biography, position, enculturation. The property of the older daughters' perspectives can be their mother's influence and that atmosphere of an unfriendly attitude towards the father that these daughters grew up in. Their mother describes the father as "*gjennomgående plagsom, dominerende, respektløs... emosjonelt ustabil og uforutsigbar og opptrådte ofte støtende og truende...*" (Ibid, p. 13). On the other side, there is no such negative description on the part of the father's present wife. Using tensions between perspectives as means to generate insights is a feature of a strong perspective awareness, and this quality is lacking here. Further reflection and elaboration on contradictory perspectives on the father is needed here, and the expert's failure to do so demonstrates his weak perspective awareness.

In Report 2 the expert sometimes uses words constructions which can indicate that others' assertions are seen by him as perspectives:

...de mener etter lang behandlingmessig erfaring med familien at ingen av foreldrene har den omsorgsevne. (Attachment 2, p. 6)

De tror og mener at de tar godt vare på sine barn...

Dette synes til å være et tilbakelagt stadium. (Ibid, p. 8)

...det virker ikke som de tar dette innover seg som en uvanlig situasjon. (Ibid, p. 9)

These constructions open for the possibility to interpret the assertions as perspectives and not as absolute facts. At the same time, the text abounds with assertions made without supporting arguments and without referring to them either explicitly or implicitly as points of view:

... aksepterer I liten grad andre synspunkter enn det de har selv. (Ibid, p. 6)

De er ikke opptatt av hva han gjør eller hvordan han har det. (Ibid, p. 7)

Verken mor eller far er i stand til å se hva barn trenger generelt eller hva ... trenger spesielt.

(Ibid, p. 10)

Foreldrene har ikke evne eller forutsetninger verken til å ivareta hans vanlige eller spesielle omsorgsbehov. (Ibid, p. 10)

These statements are not being elaborated on with comments about the possibility of their error. The expert, though referring sometimes to others' and his own assertions as perspectives, does not do so consequentially. What is even more important and probably decisive is that he fails to present his own view of the parents as a perspective.

The expert mentions several times the parents' lack of change potential. However he never elaborates on the possibility of influencing this state of things. The only solution he sees is to provide the child with another family. The possibility to transform these qualities of the parents that according to him impair their parenting skills does not occur to him. Strong perspective awareness includes the formulation of goals in terms of facilitating transformation of one's own and others' perspectives (Jordan, 2011, p. 85). If this expert had been aware that the way the parents behave and think in this situation is not their fixed property, but the property of their perspective, he could have thought in terms of influencing and transforming this perspective. The goal for an expert with strong perspective awareness could not be reduced to finding a foster family. The goal could include considering formulating strategies on how to change the biological family's perspective.

In Report 3, the same expert writes in the evaluation part: "*Det synes for den sakkyndige at det er veldokumentert at ... reagerer negativt på kontakt med foreldrene*" (Attachment 3, p. 4). The expert does not present his point of view here as a perspective. He does not discuss the possibility of being wrong. Because the child reacts with sadness and isolation after being in contact with his parents, the expert presumes that the child has a negative reaction on parents. It is not being discussed that the child possibly reacts in this way because of the absence of the parents. It is not being described how the child is at the moment he is with parents, or when he is talking on the phone to them. The negative reaction occurs after the contact, when the parents are absent. It looks therefore to me that the child has a negative reaction to the absence of the parents, not on their presence. In addition, the comparing of all parties perspectives is absent, as the child was not given possibility to voice his wishes and to explain his own reactions. The expert thus lacks awareness that his opinion is only a perspective. He does not seek the evidence to disconfirm his point of view. He thus demonstrates weak perspective awareness.

In Report 4, the expert seems to be aware that the parents' descriptions of each other are only their perspectives on each other:

I samtaler med meg formidler foreldrene til dels ganske forskjellige oppfatninger av deres ekteskap. (Attachment 4, p. 10)

Faren forteller meg at moren er meget manipulerende. (Ibid.)

...hun mente at faren kunne være. (Ibid.)

Det er uenighet blant foreldrene om hvilken forsøk faren har gjort. (Ibid, p. 11)

... I følge faren. (Ibid.)

... kan jeg ikke dele farens oppfatning. (Ibid, p.14)

According to Jordan, features of strong perspective awareness reveal in describing others' perspectives as perspectives, explanations of properties of these perspectives, as well as seeing the connection between these properties and judgments (2011, p. 85). Not only is the expert aware here that the parties' statements about each other are only perspectives. She also explains the properties of these perspectives and sees dependence of parents' judgment on these properties. What for example, does the expert see behind the father's perspective on the situation? Rather than viewing his description as information, she sees it for what it is – his attitude and point of view:

Faren forteller meg at moren er meget manipulerende, at hun er ustabil I sitt indre, at hun lyver. (Ibid, p.10)

Han omtaler også moren til dels noe foraktfull. (Ibid, p. 13)

This stance is particularly important in the light of the father accusing the mother of child abuse. A cooperative and respectful attitude would have admitted the possibility to openly discuss suspicions without having to resort to extreme measures of keeping child away from the mother and kindergarten for 5 weeks. And the expert seems to be aware that it is the properties of father's perspective that influence his judgment.

This expert also points out the way the parents' perspectives on each other influence the child:

Langt på vei vil foreldrenes holdning til den andre forelderen og til ... liv hos denne, få betydning for hva gutten forteller. Barn vil I slike situasjoner ofte si det de oppfatter at foreldrene liker å høre. (Ibid, p. 12)

In my view, a strong perspective awareness was decisive in such a complex issue as figuring out in the absence of evidence whether abuse took place or not. Without viewing the parents' statements as perspectives, and without elaborating on the properties of the father's perspective, the expert would not have been able to solve the issue. As Report 1 shows, lack of perspective awareness can result in the expert siding with one of the parties, or arriving at a conclusion that may look like the safest solution for the child, but may be unfair and unjustified.

Awareness of the importance of perspectives and their influence on both the child and cooperation with the other parent is central to the expert's advice:

Farens uttalelser om moren kan tyde på at han ikke uten videre vil ivareta ... behov for sin mor eller støtte opp om deres forhold. Moren er på sin side klar I sine uttalelser om at hun ser ... behov for sin far og at hun er rørt over deres forhold, og støtter opp om det. Dette er sentrale forhold som ligger bak min anbefaling om at ... skal bo fast hos sin mor. (Ibid, p. 14)

Notice that the expert's use of the word 'advice' ("anbefaling") can indicate that she is aware that her understanding of the situation is a perspective as well.

Summary: Expert 1 shows features of weak perspective awareness; Expert 2 shows weak perspective awareness as well, in both reports; Expert 3 has strong perspective awareness.

4.6 Analysis of a Court's Decision, Using the Five Levels of Awareness

Framework

The last document I am going to analyze is not an expert's report, although it includes different experts' views on the case. In addition to the experts, other actors' meaning making will be analyzed. Analysis of this document is meant to show how differently experts, judges, social workers and others can construct meaning of one and the same reality. Their levels of consciousness will be analyzed in terms of Jordan's criteria for five domains of awareness (2011).

The text is a Supreme Court decision (Attachment 5), based on a discussion of the mother's parental ability. Her child has been taken from her on the grounds of her threats to kill herself and the child. Those threats were the only reason for social service intervention, but the case is about finding out whether the child has inadequate functioning because of mother's inadequate parental skills or as a consequence of separation from her.

There have been different experts in the case, and though I do not have their conclusions available, it is clear from the context, that the three of them supported the social service decision to take custody from the mother. We have witnesses' statements on the case and I assume that these could have provided at least part of the basis for these experts' evaluations. A baby sitter, for example, informs: "*Da vitnet overtok som dagmamma, var barnet stille, engstelig og passivt*" (Attachment 5, p. 2). The social services comments on this statement and adds their opinion: "*Slik kommunen ser det, er det morens innflytelse på barnet som er årsaken til dette, ikke overføringen til*" (Ibid.). The baby sitter describes the child as she saw her when she child was with her (the baby-sitter), not when she was with her mother. But both social services and experts fail to notice this important factor. Social service supports the experts' evaluation, that the child's passivity is the mother's fault by stating: "*Mor mangler evne til nærhet. Hun kommer ikke barnet I møtet, har ingen forståelse for hennes situasjon*" (Ibid.). Social services adds more assertions, disguised as explanations. This is a feature of abstract reasoning, which, according to Jordan (2011, p. 65), does not make use of cause-and-effect relationship. Voicing undifferentiated opinions like condemnations is another feature of weak complexity awareness (Ibid, p. 85). As the baby sitter's

statements had been cited in the court, it can be interesting to look at her meaning-making as well. Here is another statement from her:

Vitnet tror at A (the mother) brukte mye ordet 'nei', til grensesetting, I stedet for å forklare og vise barnet fysisk hva som er riktig. Barnet responderte umiddelbart på ordet 'nei' som en veldressert hund som reagerer på kommandoordet 'dekk'. (Attachment 5, p.3)

The description above is the baby-sitter's narrative that tells us about her opinion on the matter (“*vitnet tror*”), but tells nothing about the mother's parenting skills. There is no elaboration on why the baby-sitter thinks as she does, or on alternative explanations of the child's reaction to 'no'. There is nothing explicit pointing to this point of view as only a perspective, but it is presented instead as a piece of information. The narrative in fact fails to provide with any information about the mother and the child, but seems to tell something about the narrator. Why did this babysitter choose to compare the child with a trained dog? Is there some particular attitude behind such a metaphor? If there is, the woman seems to be unaware of the attitude's capacity to influence her judgment. This and other listed examples account for the babysitter's weak task complexity, perspective- and self-awareness. But neither social services, judges nor experts engage in evaluating this witness' level of consciousness. Her statements are considered as evidence without questioning the quality of such.

When the Supreme Court appoints other experts (we know there are at least two), the evaluation is different. These experts point to the fact that the child had functioned normally before she was removed from the mother's care and that she started to show deviant development first after the removal (Ibid, pp. 2-3). These experts also made observations of the mother and the child, and found nothing abnormal in either the mother's personality or in the quality of her contact with the child (Ibid.). Referring to critique directed at mother's passive behavior right after the child was taken from her, they explain it by pointing out that the mother's behavior was a natural consequence of her depression. By doing this, the experts demonstrate awareness of mother's inner processes, which is a feature of a strong stakeholder awareness (Jordan, 2011, p. 85). Commenting on the child's passivity in the mother's presence and her activity in her absence, they explain it as a normal reaction on separation (Attachment 5, p. 4). They conclude that:

Når det gjelder barnets reaksjoner i beredskapshjemme I retning av å bli passiv og innesluttet, mener de sakkyndige at dette var reaksjoner på å bli tatt fra mor, en reaktiv forstyrrelse, og ikke uttrykk for en generell utviklingsforstyrrelse som følge av en dårlig omsorgssituasjon. (Ibid.)

One of the judges, despite the experts' explicit elaborations of the issue at question, seems to build his decision on one single comment taken out of context. According to the experts, they are “...*enige i at det er visse mangler ved mors omsorgsevne, men bevismaterialet gir etter deres*

mening ikke grunnlag for den slutning at barnet var utsatt for grunnleggende omsorgssvikt” (Ibid.). Out of this statement, the judge selects only the part that supports his perspective. He simply ignores the fact that being in the context this part has quite different meaning. Picking up this part, he builds his argumentation on it:

Men både de sakkyndige for Høyesterett og de fagkyndige vitnene har gitt uttrykk for at det er klare svakheter ved mors omsorgsevne... Jeg kan ikke se at det er inntrådt noen forandring av betydning etter fylkesnemndas vedtak når det gjelder mors omsorgsevne. (Ibid.)

What seems to me as a striking example of confirmation bias can also be a sign of weak task complexity and perspective awareness. The issue is not discussed in a differentiated way, even in the face of such conflicting evidence. It looks like the judge simply sides with one point of view at the cost of the other, without further discussion or explanation for his preference.

The second judge elaborates differently on the same evidence. He shows strong perspective awareness, when he counterbalances the baby-sitter's description of the child and the mother with the nurse's description of them:

B. har hatt en fin aldersadekvat utvikling og viser god trivsel. Hun er tillitsfull og aktiv jente. Fin kontakt med mor, sitter trygg hos henne til å begynne med, for etter hvert å gå rundt og utforske lekene I rommet. (Ibid.)

The reason this important information escaped the first judge's attention can be that he has a weak perspective awareness; that is a weak ability to see different perspectives, compare them and use differences among them to generate insights (Jordan, 2011, p. 85). Possessing strong perspective awareness, the second judge arrives at a different conclusion. He shows strong task complexity-, context-, self- and stakeholder awareness in explaining how the mother's circumstances and her feelings have influenced the way she appeared when she had hard times. In the same statement he points out, that the negative sides of the mother were purposefully highlighted by the social services:

De fleste av de omstendigheter som kommunen har trukket frem (perspective awareness) for å vise manglende omsorgsevne hos A, kan etter min mening (self- and perspective awareness) forklares ved hennes vanskelige (stakeholder awareness) situasjon på denne tiden (complexity awareness of processes), som enslig mor med turnusarbeid og med et uavklart forhold til barnets far (context awareness). (Ibid, p. 6)

According to this judge, the consequences of removing the custody cannot be justified by its means: “*Men ikke minst I lys av de konsekvenser som atskillelsen av mor og datter har vist seg å få, er det mye som taler for at det burde ha vært satt I verk andre tiltak enn atskillelse” (Ibid.).*

The conclusion however, is: “*Ved den vanskelige avveining som her må foretas, er jeg kommet til samme resultat som førstvoterende*” (Ibid, p.7). Being true to his strong complexity awareness with dialectical understanding of change processes, this judge, though admitting that custody removal has been a mistake, takes the present circumstances into account, which are the child's new attachment to her foster parents.

It is only the experts, appointed by the Supreme Court at a later stage, that see a win-win solution, which according to Joiner and Joseph (2007, p. 243), is only possible at the highest level of consciousness development, at Synergist level. These experts resolve the issue in a way that is beneficial to all parties involved. They advise returning the child into the mother's custody, while visiting regularly the foster family and not changing kindergarten, and giving the mother support she needs and trusts in:

Skifte av daglig omsorgsmiljø... fra fosterfamilie tilbake til mor, vil innebære et alvorlig traume for B, men ikke nødvendigvis gi henne varige skader – særlig om en tilbakeføring kan skje gradvis – og ideelt – med bibehold av fosterfamilie som besøkshjem. Vi forutsetter også at får den hjelpen hun måtte trenge til fortsatt barnehageplass.

... det viktig at det etableres et profesjonelt støttesystem for mor som hun har tillitt til og som kan bistå henne i samarbeidet med fosterhjemmet, barnehagen og barnevernet. (Attachment 5, pp. 5-7)

Summary: Three experts, appointed at the early stage of court hearings, concluded that custody for the child should be taken from the mother. We do not know anything about their levels of awareness. But we know something about the awareness of witnesses, whose statements these experts based their evaluations on. From social workers' statements, we can conclude that they possess properties of weak task complexity awareness and weak perspective awareness. The baby-sitter statements show features of weak task complexity awareness, weak perspective awareness and weak self-awareness. As for the experts appointed at a later stage of the process, we know that there were at least two. Further, we know that they possess both strong task complexity awareness and strong stakeholder awareness. There were several judges in the court, and we have information about two of them. One judge shows features of both weak task complexity awareness and weak perspective awareness. Another judge shows strong task complexity awareness, strong context awareness, strong stakeholder awareness, strong self-awareness and strong perspective awareness.

5 Discussion

This chapter will deal with summarizing the results from the five documents, analyzed in the previous part. Summing up will be followed by extensive comments on what seems as most important findings. The final section of the chapter comprises a discussion about implications.

5.1 Summing up of the Findings

After conducting a document analysis of four reports written by three experts, the findings are:

- Two of three experts show features of weak to moderate levels of task complexity awareness, weak to moderate levels of context awareness, weak stakeholder awareness, weak self-awareness and perspective awareness.
- One of three experts shows features of strong task complexity awareness, strong context awareness, strong stakeholder awareness, strong self-awareness and strong perspective awareness.
- Analysis of two reports written by the same expert shows the consistent pattern of reasoning within both reports.
- All three experts demonstrate the pattern of reasoning within the five levels of awareness framework; that is both weak and strong awareness in one domain correlates with the corresponding level of awareness in other domains.
- Analysis across different models yields similar results. For example, the expert reasoning from the abstract/formal stage, having weak to moderate dialectical reasoning, a cumulative form of thinking, also shows features of moderate task complexity awareness and context awareness, and weak stakeholder awareness, self-awareness and perspective awareness. On the other hand, the expert with strong complexity awareness in all five domains, at the same time shows features of systematic/metasystematic stage, parallel form of mental processing and strong dialectical reasoning about processes and relationships.

After having conducted a document analysis of the Supreme Court decision, the findings are:

- Several experts were appointed to evaluate the case, and their evaluations contradict each other.
- Experts appointed at the early stage of the case based their evaluation on the evidence of witnesses with weak task complexity awareness, weak self-awareness and weak perspective awareness. Their conclusions contradicted those made by experts with strong complexity awareness.
- Experts appointed at the later stage of the case demonstrated features of strong stakeholder awareness, strong perspective awareness, strong context awareness and strong task complexity awareness.

- Experts, appointed at the later stage of the case, also arrived at the conclusion that, according to Joiner and Joseph (2007, p. 243), is only possible at the highest level of consciousness development.
- Judge 1 shows features of both weak task complexity awareness and weak perspective awareness.
- Judge 2 shows features of strong task complexity awareness, strong stakeholder awareness, strong self-awareness and strong perspective awareness.

Findings from both expert reports and the Supreme Court decision are:

- Experts with equal competency from their field, such as child psychology and clinical psychology, but with different levels of awareness, when evaluating the same psychological phenomena, arrived at different conclusions.
- When evaluating the same psychological phenomena, both the expert with weak awareness and experts who emphasized information obtained from witnesses with weak level of awareness, advised extreme measures like removing children from their families. In contrast, both experts and the judge with strong complexity awareness, in the same and similar cases were against extreme measures.
- Evaluations and conclusions of experts who demonstrated strong complexity awareness were humane and with little or no damaging consequences for the parties involved. Evaluations and conclusions of the experts who demonstrated weak complexity awareness resulted in extreme, difficult solutions that turned out to be ineffective and even damaging for children involved.

5.2 Commenting on the Findings

Looking at experts' reasoning and the meaning making behind it, the striking feature about it is consistency. It is a pattern, that experts showing strong task complexity awareness have the corresponding level of context-, stakeholder-, self- and perspective awareness. It is also the case with experts operating from a weak level in one domain of awareness, as they show features of low reasoning in other domains as well. This persistence can be seen both within reports and between them, as the instance with Expert 2 shows. Further, consistency in meaning making is also a pattern when we analyze in terms of different models. Expert 1, reasoning from the abstract/formal stage, also has weak to moderate dialectical reasoning, cumulative form of thinking, moderate task complexity awareness and context awareness and weak stakeholder-, self- and perspective awareness. Expert 2, who has weak task complexity awareness, weak to moderate context awareness and weak stakeholder-, self- and perspective awareness, also shows properties of abstract and sometimes concrete stage, with declarative processing. On the other hand, Expert 3, who has strong complexity awareness in all five domains, shows features of systematic/metasytematic stage, parallel form of mental processing and strong dialectical reasoning about processes and relationships.

Another observation is that possessing the same field expertise does not result similar evaluations among experts. We can see this feature when we compare experts' evaluations in reports 2 and 3 with experts' evaluations in the Supreme Court decision. It is presumed that experts in both documents have knowledge both about '*reaktiv forstyrrelse*' and '*utviklingsforstyrrelse*', but implications of their interpretation of them have different and profound consequences. Experts in the court decision who showed strong awareness, sought out and discussed the possibility of both syndromes. But in reports 2 and 3, though all the indications for '*reaktiv forstyrrelse*', as a reaction to the child's separation from his family were in place, the expert did not consider this possibility. The fact that the boy continued to have the same reactions also after having spent considerable time in foster care, with all measures provided for eliminating his supposed '*utviklingsforstyrrelse*', strengthens the assumption. But the expert continued to search for evidence in favor of the wrong explanation, ignoring the evidence which contradicted it. The expert persists on his erroneous conclusion not because he is a bad clinician, as symptoms of '*reaktiv forstyrrelse*' and '*utviklingsforstyrrelse*' are very much alike. But he does so because he fails to elaborate on the larger context and to look for evidence that would test his assumptions. The expert's rigidity and failure to notice contradicting evidence can also be a result of confirmation bias, which displays itself in the tendency to search for, interpret and remember information in such a way that it systematically impedes the possibility that the hypothesis could be rejected (Oswald & Grosjean, in Rüdiger, 2012). This example is a demonstration of how psychological competency alone can be insufficient to be able to arrive at adequate conclusions in child custody evaluations.

In the court's decision, we encounter reaction to separation identical with one described in reports 2 and 3. But this time there are several experts evaluating the symptoms and importantly, they disagree. The child is being described as passive, frightened, not seeking contact. As a result, his age development is impeded. Experts appointed in the early stage of the case blame the mother for lack of stimulation and bad parenting skills. Experts appointed at later stage of the case point out that the girl was evaluated as having '*utviklingsforstyrrelse*' first after she had been separated from her mother and suggest that her passiveness is a reaction to separation. This is a clear disagreement among experts with equal psychological competency qualifications. We can also compare evaluations by experts appointed at the later stage of the Supreme Court case with evaluation from the expert who wrote reports 2 and 3. I presume that the Supreme Court experts arrived at different conclusions not because they have better expertise from the psychological field, but because they were capable of comparing different perspectives, elaborating on both mother's and child's feelings, thinking in non-linear terms and willing to test assumptions. That is, they showed features of both strong perspective awareness, strong stakeholder awareness and strong task complexity awareness.

The pattern of consistency within the five domains of awareness framework observed about the experts can point to the fact that once on a certain developmental stage, experts display properties of corresponding stages in other domains in this framework. Thus we can deduct that understanding the motives and feelings behind others' behavior, the capacity to reflect on others' as well as one's own perspectives is unlikely to be a feature of a personality or a matter of field competency. It is more probably to be a feature of a stage of complexity of meaning making the personality has developed onto. Those experts who demonstrated strong complexity awareness here hardly used Jordan's framework for five types of awareness as their evaluation guide. They nevertheless possessed the knowledge, not because as I suppose, they were trained, but because this knowledge was a part of their consciousness. With other experts who were at the weak to sometimes medium levels of awareness, it was also a pattern, though the other way around. This fact, in its turn, points to the assumption that competency has something to do with levels of awareness/consciousness. In which way do they then correlate? I suggest that competency could well be, in addition to professional knowledge of a field, the result of a stronger degree of awareness. I assume that this is only logical, that things are not the other way around. Applying the same logic, the ability to understand complexity must also correlate with levels of awareness. This is the major implication for understanding how experts can achieve the competency needed for their adequate performance, which I will come back to in the final chapter.

5.3 Discussing Implications of the Findings

I would like to discuss implications of my findings in terms of their generalisability and transferability. Generalisability is closely linked to transferability. According to Maxwell (1992), generalisability or transferability refers to the extent that the account can be applied to other people, times and settings other than those actually studied.

According to Research Methods Knowledge Base,⁴ transferability refers to the degree to which the results of qualitative research can be generalized or transferred to other contexts or settings. We can see from these definitions that generalizability and transferability are used interchangeably.

According to Thagaard (2013, p. 211), it is up to a researcher to convince readers that findings in the research can be also relevant in a bigger context or in other words, be generalized and transferable. According to Seale (1999, p. 109), the transferability principle can be linked to 'theoretical generalizability'. That is, discussion of transferability should be based on logical reasoning. Let us see if I succeed to make an argument for this in this discussion.

I would like to start by referring to Silverman's understanding of generalizability in qualitative research. According to this source (2011, p. 386), to be able to generalize in qualitative research, we can seek to do so through three kinds of 'theoretical inference': deductive, comparative and

---

⁴ <http://www.socialresearchmethods.net/>

emblematic case inference. I will discuss my findings in terms of comparative inference. This kind of inference means identifying cases within extreme situations as well as certain characteristics, or cases within a wide range of situations in order to maximize variation; that is, to have all the possible situations in order to capture the heterogeneity of a population (Ibid.). In this respect I would like to compare evaluations of the experts who were assessed here as having weak complexity awareness, with those who were assessed as having strong complexity awareness. As results have shown, none of these experts demonstrated a weak awareness in one domain and a strong awareness in another domain of awareness. Neither did they demonstrate a strong awareness in one domain without demonstrating the same degree of awareness in other domains. The only slight variation occurred in the instance of the expert 2 reasoning from moderate level of context awareness in his first report and reasoning from weak level in the same domain in his second report. These characteristics point to a strong consistency. What do these results tell us? Without claiming that they are automatically generalizable, we can nevertheless presume that these same indicators will likely be relevant in relation to other evaluations as well. In other words, it can be expected that experts in general, who possess for example, strong self-awareness, will have strong awareness in other domains as well. That is, complexity awareness or lack of it, is a feature that appears to persist across different domains. Further, when we look at implications of both weak and strong awareness in evaluations, we can also discuss generalizability in terms of their consequences. That is, we can assume that experts with low complexity awareness will more likely suggest extreme measures that will turn out to be unworkable. Experts with strong complexity awareness are more likely to produce evaluations that are humane, respectful and beneficial to all parties involved.

Let us now turn our view from the findings and towards the data material. Though sampling of documents was random, its small size can diminish the argument of results transferability. This fact can also point to a possibility of a mere coincidence. What if such reports are accidental and belong to the exception rather than the common practice? If we hypothesize that this assumption is true, what are we left with? If we do that, we still have our findings, even though limited to four reports and one court decision. In other words, we have found something out and this information is about 8 randomly chosen experts (3 from reports and 5 from court decision) and 2 randomly chosen Supreme Court judges. The question will be then about what we did find out, that though being limited to the amount of sample at the same time speaks beyond the sample?

First, we found out that there are both experts and judges who perform from the weak levels of awareness, and that this awareness is a consistent pattern in their reasoning. Second, we know that these experts and judges are experienced professionals in their field. Third, this competence is recognized and trusted. And fourth, this very competence, in terms of relevant theory this research builds on, proves to be not sufficient in itself.

When we look at the character of these findings, we can tell with a reasonable degree of certainty that the quality of competence the analyzed experts demonstrate may reflect the same kind of competence other experts might possess. This assumption builds on the fact that both examined reports and those not included in this study are produced by professionals, who must meet certain educational and experiential criteria to qualify for their position, and the criteria must constitute a recognizable standard. I go from the assumption that both the eight experts and the two judges are not occasional individuals, but carefully chosen according to these standards. This makes my research to be not so much about individuals, as about these standards. Viewed from the point of view of standards, my findings may say something about other experts as well.

This claim can be further supported by Joiner & Josephs' (2007) research that explicitly connects developmental stages and effectiveness demonstrated by leaders and other professionals, the findings of which show a positive connection between the two. Speaking about generalizability, it is important to keep in mind that though it is experts awareness that has been assessed here, it is foremost their assumed levels of competency that speak beyond the sample. In other words, the findings about the experts' levels of awareness say something not only about their personal development, but about their professional effectiveness as well. The results are thus generalizable in terms of relation between court appointed experts' understanding of complexity and effectiveness of their performance. We can thus conclude that the reasoning complexity of experts not included in this research will have a positive connection to their competence in child custody evaluations.

The fact that some experts and judges who officially qualify for their work turned out to demonstrate features of weak complexity awareness may be discouraging news. Though viewed in the light of existent research, this fact is more common than it may appear. According to Loevinger (1976) and Cohn (1998), most individuals stabilize in early adulthood in one of the conventional ego stages and a minority shift into postconventional stages. In one representative sample of the adult American population, less than 7% were assessed at the three stages beyond the first postconventional stage (Cook-Greuter, 2004). According to Jordan (2011), the fact that few adults reach the latest ego stages indicate that most people have access to a limited range of meaning-making structures over extended periods of their lives. Why so few advance can hang together with the phenomena of stabilization, discussed by Loevinger (1976) and Cohn (1998). In their theory, adult development is described in terms of distinctive qualitative shifts in the structure of meaning making which in most individuals become stabilized. This can be an explanatory factor to the striking persistence of reasoning patterns the experts in this research demonstrated across different awareness domains. This fact is also in accordance with Jordan's (2011) assumption, underlying the framework of five domains of awareness, that there are relatively durable patterns to how a person's awareness operates.

6 Conclusion

The first section of this chapter will clarify if the research question has been answered. Further, limitations of the study will be pointed out. Next, suggestions about broadening of the study will be made. The chapter closes with a discussion of recommendations building on the findings.

6.1 Answering the Research Question

The aim of the study was to examine experts' reasoning in terms of meaning making and to see if this reasoning has patterns. It was also about seeing if experts' levels of meaning making might correlate with their competency and accordingly, with validity of their evaluations. And finally, the intention was to discuss the gained results in terms of their transferability.

The conducted analysis shows that experts in the examined reports show consistency of reasoning across all five awareness domains and that their level of understanding complexity is a factor contributing to their competency. The research question was to find out if levels of reasoning complexity as displayed in examined evaluations have an impact on the quality of such evaluations. In Jordan's (2011, p. 88) words, the explanatory value of societal change agents' degree of awareness for accomplishing successful outcomes is high when the tasks involved are complex and low when the tasks involved are less complex. As sources named here indicate, child custody cases are complex phenomena. This fact shows that an equally complex level of reasoning is needed to deal with them successfully. In addition to Jordan's statement, which has grounds in his own research, we have seen confirmation of this fact occurring in this little study. The phenomena of correlation between levels of awareness and quality of evaluations can particularly be observed in experts with weak complexity awareness producing evaluations that resulted in destructive consequences for the children.

The issue of this disputed competency is further connected to the findings transferability. That is, assuming that the performance of the examined experts has been approved by Barnesakkyndig kommisjon⁵ and the Court, then this competency must be very close to a standard. This fact makes findings from this research transferable to other experts practicing in Norway.

6.2 Project's Limitations

This study builds on a document analysis of four experts' reports and one court decision, and I consider such a small amount of samples to be the project's major limitation. A larger number of samples could have provided larger, more varied and nuanced findings and possibly even new findings in addition to those presented here. A larger sample would also have had the advantage of

---

⁵ <http://www.sivilrett.no/barnesakkyndig-kommisjon>. This website says that all experts reports must be approved by Barnesakkyndig kommisjon, namely: "Kommisjonen skal kvalitetssikre alle rapporter avgitt av sakkyndige i barnevernssaker, enten de er bestilt av barneverntjenesten, fylkesnemnda, domstolene eller de private parter."

verifying results, on the one hand. From the other side, more documents could have shown that quality of those analyzed here might be a seldom occurrence, rather than a standard.

Another limitation is that I did not analyze the documents in terms of other relevant theories. For example, though theories on cognitive errors have been outlined, because of space constraints, I could not make additional analysis in terms of them. If I have done that and it had turned out that experts with low awareness are prone to committing such errors, that would have strengthened my results. On the other hand, I could have also found out that both experts with low awareness and strong awareness are subject to cognitive errors. Both findings would have been a valuable contribution to understanding of experts' competency.

Finally, a serious shortcoming of the research is that the analyzed documents were written by Norwegian evaluators, which makes findings challenging to generalizable beyond Norway. All these point to the usefulness to broaden the research, both within scope and content, as will be discussed in the next section.

6.3 Taking the Research a Step Further

Conducting this research has been constrained by both time and space limits. It was not practically possible to apply more extensive theory, analyze more samples or combine different methods. Because some important results were gained within the scope of this study, the very fact of their importance may speak about the necessity for further research.

As I see it, document analysis of more samples is needed. These reports need to be varied, including cases both about visitation rights and custody takeover. They must also include both civil disputes and social service cases. Analysis of the two latter instances can be compared as experts in civil cases are being appointed by the Court and social services usually have their own experts, who may not be less neutral.

Next, document analysis could be combined with an interview method. These interviews could be, as Silverman (2011) suggests, about taking the information back to its source. As we have seen from the section about media, in retrospect, experts were often critical of their own evaluations. The interviews could be about inviting these experts elaborate and reflect on their conclusions. If these experts made other evaluations during these interviews, that could have been a powerful finding, that strengthens the idea of the role awareness plays in such evaluations.

Interviews could also perform another useful function. The experts could be invited to elaborate on a subject, not necessarily connected to child custody cases. The texts of these interview transcripts could be analyzed in terms of the same models that were applied in relation to the documents. Usefulness of such a procedure lies in either verifying or disconfirming the idea that experts' reasoning is a consistent pattern, persisting throughout all domains and different

developmental models. This finding would have an implication in designing an appropriate intervention aiming at enhancing experts' competency.

Further, in analyzing experts' reasoning, more theoretical frameworks are needed. One and the same text, be it a document or interview transcript, should be analyzed in terms of more theories than those that have been used here. One of them could be the RESPECTFUL model proposed by Ivey et al. (2012). This theory is suggested to be used by counselors both to understand ways clients construct meaning from their life experiences and to assess the impact of 10 factors constituting this theory have on practitioners' own worldviews and biases. Those 10 variables include religious/spiritual identity, economic class identity, sexual identity, psychological maturity, ethnic/racial identity, chronological challenges, traumatic experiences and other threats to one's well-being, family identity and history, unique physical characteristics and location of residence and language differences (Ibid.). According to this source, the RESPECTFUL model stresses the importance of incorporating a comprehensive, non-reductionist view of human development into the work mental health practitioners do. This model can be used as a theoretical frame to reflect on whether experts in child custody cases operated from this inclusive model, to which extent and how their meaning making shapes their judgments.

My suggestion for the future research is that it should include analyzing meaning making of both experts from Norway and from other parts of the world. Finally, the research can be extended to analyzing reasoning of people in authority as judges, social workers and others whose statements are taken into consideration in decisions about other people lives.

6.4 Implications and Recommendations

As this research has shown, levels of awareness have much to do with the quality of reasoning. Strong complexity awareness correlates with more complex elaboration on evidence. Making task complexity, context, stakeholders, the self and perspectives as objects of attention can result in better understanding of an issue. Omitting to reflect on those factors can lead to insufficient evaluation of case information. The results obtained in this study point in a certain direction. Notwithstanding how scarce the primary data is, analysis of it gave results with a clear pattern. When we for example, look at meaning making with a low degree of awareness, we can see from reports presented here, that reasoning at that level resulted in extreme measures like removing children from their families. And though the very fact of removal can tell us little about rightness or wrongness of such decisions, consequences of them can. Documents analyzed here luckily present us with information about what happened after the children's displacement. Though experts do their best to persist in rationalizing and justifying the measure, it is not easy to conceal the fact that these children did not profit from custody removal. It is well documented that the boy in Report 3 and the girl in the Supreme Court decision struggle both emotionally and

developmentally, being kept away from their families. In addition to this information, it is a striking feature that experts did not even mention the challenges these children face in adapting to a new life and family situations. The question then arises if it is accidental that experts and the judge, who evaluated in favor of such measures, demonstrated either weak complexity awareness in all five domains or based their evaluation on information obtained from witnesses with weak complexity awareness? Because if we presume that it is not, then we have a very solid ground to come with a suggestion on how experts' competencies may be improved.

As title of this paper implies, the underlying idea of the research is that court appointed experts may need additional educational support, which may be provided through counseling. Counseling in this instance means training based on educational development with a focus on facilitating experts to higher states of consciousness and understanding of complexity. I want to further illustrate this idea with examples from our documents. In Report 1, the expert listens to the child's description of her parents and expressing her wish about spending time with them. This child comes with varied information about both parents. We can read from the report (Attachment 1), that the mother is often angry and shouts at the child, but she also makes food and helps with her home-work. As for the father, the child misses him, but it is uncomfortable to be in his house because of the new wife who is strict. The child further makes it clear that she wants to spend as much time with the mother as with the father. The expert however, picks up and emphasizes the positive description of the mother and the negative description of the father. As for the negative information about the mother and positive impression of the father, these are just left out and not elaborated, let alone commented on. Why does this selection of evidence happen? To begin with, this phenomenon should be brought to the expert's attention. It is not clear, if it happens consciously or if the expert is simply unaware. Further, the selection of evidence can be commented on in terms of perspective taking. The experts can unconsciously side with one party at the cost of the other. Counseling here may involve informing about perspective- and -self-awareness, with providing a room for the expert's reflections on the nature of his own perspectives and inner processes. Understanding why evidence is interpreted one and not another, as well as taking on other perspectives and alternative interpretations can be results of such reflections.

As we know, this expert arrives at an extreme conclusion; limiting contact between the father and the child to short meetings under supervision. The expert's elaboration part indicates that he may have been in doubt about the rightness of such an extreme conclusion, as he first evaluated that the father should have at least normal visitation rights. It is only in the light of older daughter's description of the father that the opinion has been changed. Though not indicated directly, I presume that it was but natural to have doubts in the presence of such conflicting evidence. It is precisely the absence of mentioning this doubt that, in my view and in the light of the examined theories, makes the evaluating part insufficient. From the point of view of self-awareness, all

doubts, feelings and inner struggles should have been made explicit and brought before the judges. Whether the absence of it was the result of unawareness, inability to articulate, or an intent to conceal thoughts and feelings, counseling can be helpful in all three instances. It would provide an opportunity to be attentive to, find a language for and integrate all doubts, thoughts and feelings into reflection on conclusion. And if the open expression of doubts can in the expert's mind associate with inadequate performance, roots to this kind of thinking can be explored too.

What was presented here as the lack of stakeholder awareness had profound consequences for this expert's conclusion. A counselor could bring to the expert's attention that people he interviewed had their motives and feelings that made them interpret events in a certain way. This fact is useful to consider in relation to the two adult daughters' description of the father. The possibility of them lying was not mentioned or discussed in the report. Reflecting on this alternative could result in an alertness to be attentive to clues, which could disconfirm the expert's assumption about the accurateness of such accusations.

Counseling can be helpful also in the situation when Expert 2 asserts that custody removal is necessary, as all earlier measures did not help. As we have seen, this is the linear way of reasoning about causes and consequences, and the expert may need help in becoming aware of and reflect on other possible reasons to why the measures did not help. In this expert's linear understanding, it is the parents' fault that they did not profit from the measures. The counselor can help to frame the issue in an alternative way and not least provide a new language to describe it. For example, the parents' 'not being able to profit from the measure' can be substituted by the construction 'the measures turned out to be ineffective'. This kind of framing opens for another interpretation, which in this case entails that it does not have to be the parents' fault, but the social services might have been ineffective as well.

This expert may also profit from the possibility to reflect on multiple reasons for the boy's reactions, as described in Report 3. As we have seen, the expert concludes that the child's sorrow and isolation immediately after his contact with the parents is the results of the parents' bad influence on him. We did not find any attempts to elaborate on other explanations, which may include the possibility of the boy's missing his family. In a counseling environment, this expert can be invited to reflect on the usefulness of studying the child's behavior and of wondering what the child is trying to tell by it. Reflections on that can result in valuable insights to be incorporated into conclusion about what is the best possible solution for this child.

Consequences of resorting to impersonal constructs throughout the three reports, written by the two experts is a fact to be pointed out and worked on in a counseling session as well. The implication of using such constructs is that expert's opinion is being taken for granted and that there is no recognition of certain inner processes behind them.

Making thoughts and feelings the object of attention and reflecting on how they might influence the interpretation of facts would hopefully result in better awareness of the ownership and the importance the inner processes may play. This kind of awareness is crucial both in relation to understanding one's own inner processes and those of others. Experts' awareness of their own thoughts and feelings can result in their reflections on how different states of mind may easily become lenses they view others and the evidence through. Experts' understanding of others inner processes may result in more adequate interpretation of physical manifestations of these processes.

Thus counseling can contribute to better quality of evaluations, when experts have the opportunity to reflect on the task complexity, the context, stakeholders, self and the different perspectives on the case. Counseling though does not have to be aimed at concrete cases and if it does, reflecting on them should not be the end of itself. Rather, through working on specific examples, experts can be facilitated to become aware in corresponding domains also in relation to other cases. Counseling should aim at developing a better understanding of complexity, which is the inevitable consequence of being at higher level of awareness/consciousness. Borrowing Kegan's words, if one is to successfully cope with complexity, it is necessary to develop higher orders of adult consciousness (1982). For Wilber (1998), humans are meaning-making organisms, who experience life through the meaning they make of people, objects, events and circumstances, which includes thinking, feeling and social relating (Ibid). Sieler (2007) states that the meaning we live in constitutes how the world is for us. In the same line, Edvardsson (1998) writes that it is evident that the characteristics of the receiver can bias the information. That is why questions should be asked about what are the attitudes and values of the receiver. Preconceived notions can lead to unconscious perceptual and cognitive errors, for instance hearing something that is not said or not remembering certain information that is incompatible with preconceived notions (Ibid, p.10).

Viewed from this perspective, our level or order of consciousness is the fundamental ground from which we function as an observer. This consists of the meaning that we 'live in' about our individual selves, others and the world (Sieler, 2007, p. 6). Thus the level of consciousness contains the most fundamental ways of knowing and understanding the world, shaping our interpretations.

Behind Kegan's model of the development of human consciousness is the idea that at each stage one is a profoundly different observer of himself and the world, acquiring new ways of understanding life (1982). This provides what could be a contributing explanatory factor in understanding how different experts construct different meanings out of the same or similar information on the case. This can be particularly seen in comparison, when experts with different complexity awareness evaluated the same psychological phenomena differently. Having observed from different states of awareness, it was as if these experts saw different realities, paying attention to some facts and omitting others, ascribing significance to what is consistent with their own

values, and interpreting and understanding from the perspective of their developmental stage or level of consciousness.

Speculating on what the above sources tell us, some of you can wonder if this kind of consciousness competency can still be achieved through formal education rather than counseling. Edvardsson (2013c, p. 1) suggests that one way to handle this problem could be meta-investigations of samples of investigations in a certain field to use as factual grounds for education and training of investigators. But can capacity to understand complexity be trained in a traditional way? I suggest that it cannot. The research offers a compelling degree of evidence that this is not a matter of teaching, but rather of individual meaning-making (Kegan, 1982, p. 56). So the solution must be lying in experts' somehow acquiring abilities to function from higher levels of meaning making. It is also Kegan's (1994, p. 5) view that the development of a more complex system of mind will not occur through the acquisition of more information or through skills training. The evolution to higher levels of adult consciousness can be facilitated by educational contexts that enable the unfolding of more complex and sophisticated ways of making sense of the world (Ibid.). Sieler (2007, p. 22), in discussing the same issue, points out that the Latin origin of the word education is *educare*, which is not about 'putting in information', but about dialogue and drawing out and bringing forth what is known as a basis for expanding knowledge. In a genuine educational context, there is a learning partnership between teacher and student. From an ontological perspective this means the learner reflecting on their role in the learning process (Ibid.). Sieler argues that the essence of the transformative power of coaching is the development of learning contexts that encourage coaching clients to reflect about and make shifts in their *way of being* that facilitate transition to a higher order of adult consciousness (Ibid, p. 22). It is therefore my suggestion, that experts taking on the tasks of complex evaluations must be able to examine information, others and themselves from the higher stage of consciousness. And to be able to acquire that ability, experts' mindsets should be facilitated to the appropriate level of consciousness through counseling.

I conclude that to enhance experts evaluating competency, one should aim at developing their states of consciousness; and that it can be achieved by means of counseling.

This conclusion gives birth to my hope that experts performance, as well as practice of judges and other actors, whose evaluations have a say in others' lives, can be improved in future; and that this research can contribute to questioning the conventional grounds on which the validity of evaluations tends to be assessed. As when it comes to people in authority evaluating individuals they have authority over, it seems as if this very authority, being it political, judicial or expertise authority, that has become a substitute for validity. As this research argues for, a new qualified validity is needed. And I suggest that counseling presents a unique opportunity for this qualified validity to be achieved.

7 References

- Advokatfirmaet Saar, <http://skilsmisser.no/>
- Andersson, A-M., Eriksson, E., Petersson, I. (1984), *LvU- utredningar: kritisk granskning och utveckling*. Projekt: Analys av handläggning inom socialtjänsten. Rapport, 29 Dec. 1984. <http://www.diva-portal.org/>
- Anonym bruker 1, Skal observeres av sakkyndig psykolog. <http://forum.kvinneguiden.no/> 13 februar 2011 – 21.20)
- Anonym bruker 2, Erfaringer med sakkyndige i barnefordelingssak? <http://www.klikk.no/forum/barnimagen>, 10 oktober 2014 – 12.15
- Anonym bruker 3, Rufa, Sakkyndige psykologer. [http://vgd.no/samfunn/barn-og-foreldre/tema, 25.08.03.- 22.23](http://vgd.no/samfunn/barn-og-foreldre/tema,25.08.03.-22.23))
- Anonym bruker 4 Mormor, Sakkyndige psykologer, [http://vgd.no/samfunn/barn-og-foreldre/tema 26.08.03 – 01.10](http://vgd.no/samfunn/barn-og-foreldre/tema26.08.03-01.10)
- Axelsson, M., (1999). *Press i utredande samtal med barn*. Örebro universitet, Institutionen för samhällsvetenskap. <http://www.diva-portal.org/>
- Barnefordelingssaker, <http://omega.regjeringen.no/>
- Barnesakkyndig kommisjon, <http://www.sivilrett.no/barnesakkyndig-kommisjon>
- Birnbaum, M. H., & Stegner, S. E. (1979). Source credibility in social judgement: Bias, expertise, and the judge's point of view. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 48-74.
- Boop, M. J. & Basseches, M. (1984). *A coding manual for the dialectical schemata framework*, in Bopp, M. J., *A study of dialectical metatheory in psychotherapy* (Volumes 1 and 2). Unpublished dissertation. Temple University.
- Cohn, L. D. (1998). Age trends in personality development: A quantitative review. In P. M. Westenberg, A. Blasi, & L. D. Cohn (Eds.) *Personality development: Theoretical, empirical and clinical investigations of Loevinger's conception of ego development*, pp. 133-143. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Commons, M. L. , Trudeau, E. J., Stein, S. A., Richards, F.A., Krause, S. R. (1998). Hierarchical Complexity of Tasks Shows the Existence of Developmental Stages. *Developmental Review*, 8 (3), 237-278.
- Cook-Greuter, S. R. (2004). Making the case for the developmental perspective. *Industrial and Commercial Training*. 36(7), 275-281.
- Dalseide, N. (2004). *Saksbehandlingsreglene for tvister om foreldreansvar, barnets faste bosted og samvær etter endringslov 20 juni 2003 – noen utvalgte problemstillinger*, Publisert i Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål.
- Donovan, S., & Epstein, S. (1997). The difficulty in the Linda conjunction problem can be attributed to its simultaneous concrete and unnatural representation, and not to conversational

- implicature. *Journal of Experimental Social Psychology*, 33, 1-20.
- Edvardsson, B. (1995). Inlärningsfallet. University of Örebro, report.
- Edvardsson, B. (1997). *Sakkunnigyttrande över utredningsmetodiken i barnpsykologiska yttranden. Högskolan i Örebro*. <http://www.diva-portal.org/>
- Edvardsson, B. (1998). *The need for critical thinking in evaluation of information: criteria, principles and responsibility*. Paper presented at 18th International Conference on Critical Thinking, Rohnert Park, USA, August 1-4.
- Edvardsson, B. (2006) . *Några synpunkter på psykologutlåtanden inom kursen i utredningens arbetssätt, termin 5, ht 06*. <http://www.diva-portal.org/>
- Edvardsson, B. (2008). *Kunde den misstänkte vara offer och det antagna offret vara förövare? Ett fall gällande misstanke om sexuella övergrepp*. Örebro universitet, Institutionen för juridisk psykologi och socialt arbete. <http://www.diva-portal.org/>
- Edvardsson, B. (2012a). *En förfalskad, paranoid barnavårdsutredning i Socialstads kommun*. Örebro universitet, Institutionen för juridisk psykologi och socialt arbete. <http://www.diva-portal.org/>
- Edvardsson, B. (2012b). *Kritisk granskning av utredningspapper rörande två barn från konsult*. Örebro universitet, Institutionen för juridisk psykologi och socialt arbete. <http://www.diva-portal.org/>
- Edvardsson, B. (2013a). *Hur elak är pappa? Kritisk granskning av psykologintyg och en partisk vårdnads-, boende- och umgängesutredning*. Örebro universitet, Institutionen för juridisk psykologi och socialt arbete. <http://www.diva-portal.org/>
- Edvardsson, B. (2013b). *Hypoteser kring anklagelser i en vårdnads- och umgängesutredning, barnavårdsutredning (BBIC) m.fl. dokument*. Örebro universitet, Institutionen för juridisk psykologi och socialt arbete. <http://www.diva-portal.org/>
- Edvardsson, B. (2013c). *Cognitive biases -- a threat to objectivity in field investigations and in decisions based upon them?* Örebro University, Sweden. School of Law, Psychology and Social Work. <http://www.diva-portal.org/>
- Edvardsson, B. (2014). *Sakkunnigyttrande över förundersökningsmaterial gällande misstanke om sexuellt ofredande – felkällor och hypoteser*. Örebro universitet, Institutionen för juridisk psykologi och socialt arbete. <http://www.diva-portal.org/>
- Esterson, A. (1993). *Seductive mirage. An exploration of the work of Sigmund Freud*. Chicago: Open Court.
- Gigerenzer, G., & Goldstein, D. G. (1996). Reasoning the fast and frugal way: Models of bounded rationality. *Psychological Review*, 103, 650 – 669.
- Glaser, B.G. (1965). The constant comparative method of qualitative analysis, in *Social problems*, 12: 436-45.
- Hammersley, M. (1990). *Reading ethnographic research*. New York: Longman.

- Hammersley, M. (1992). *What's Wrong with Ethnography? Methodological explorations*. London: Routledge.
- Helmikstøl, Ø. Jeg gjorde feil. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, Vol. 50, nummer 4, 2013, side 337-347.
- Hertwig, R., & Chase, V. M. (1998). Many reasons or just one: How response mode affects reasoning in a conjunction problem. *Thinking and Reasoning*, 4, 319-352.
- Hookway, N. (2008). "Entering the blogosphere": some strategies for using blogs in social research', *Qualitative Research*, 8 (1), 91-113.
- Ivey, A.E., D' Andrea, M., Ivey, M.B., Simek-Morgan, L. (2012). Theories of counseling and psychotherapy. 6th. Ed. Boston: Allyn & Bacon. (Kap. 10., s. 409-448)
- Jaques, E. & Cason, K. (1994). *Human capability: A study of individual potential and its application*. Cason Hall & Co Publishers.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduction til samfunnsvitenskapelig metode* (4. Utg.) Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Johansen, J. *Hjermann versus Langbach*. <http://nyemeninger.no/jjohansen/> , Published in *Dagsavisen* 30 august 2010.
- Joiner, B. & Josephs, S. (2007). *Leadership agility. Five levels of mastery for anticipating change*. San Francisco: Jossey – Bass.
- Jordan, T. (2011). Skillful engagement with wicked issues. A framework for analyzing the meaning-making structures of societal change agents. *Integral Review*, 7(2), 47-91.
- Jordan, T. (2005). Good, Clever and Wise: A study of political meaning-making among integral change agents. Thomas Jordan in an interview with Russ Volckmann. *Integral Review*, 1, 97-117.
- Jørgensen, M. W. & Philips, L. (2005). *Discursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag. Roskilde.
- Kegan, R. (1982). *The evolving self*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Kegan, R. (1994). *In Over Our Heads: The Mental Demands of Modern Life*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Kjølberg, Gunn-Mari og Johansen, Sigrid Redse (2006). *Barnfordelingstvister – Håndbok I barnerettslige emner*, Fagbokforlaget: igmostad & Bjørke AS, Oslo.
- Kirk, J., Miller, M.L. (2010). *Reliability and validity in qualitative research*. London: Sage Publications.
- Koch, K. (2000). *Når mor og far møtes i retten – barnfordeling g samvær* –.NOVA- rapport 13/2000.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2010). *Det kvalitative forskningsintervju* (2 Utg.). Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Loevinger, J. (1976). *Ego development*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

- Macmillan, M. (1991). *Freud evaluated: The completed arc*. Amsterdam: North-Holland.
- Maxwell, J. (1992). "Understanding and validity in qualitative research." *Harvard Educational Review* 62(3): 279-300.
- McLeod, J. (2011). *Qualitative research in counselling and psychotherapy*. Sage.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Moisander, J. and Valtonen, A. (2006). *Qualitative Marketing Research: A Cultural Approach*, Introducing Qualitative Methods Series. London: Sage.
- NOU (2008). *Lov om barn og foreldre (Barneloven)*,.
- Nordhelle, G. Kritisk blikk på sakkyndigrollen I barnefordelingssaker. *Tidsskrift for Norsk osykologforening*, Vol. 47, nummer 8, 2010, side 744-747.
- NTB, *Barnefordelingssaker havner for ofte I retten*, 21 januar , 2012 – 09.43.
<http://www.dagbladet.no/>
- Ot.prp.nr.29 (2002-2003), *Om lov om endringer I barneloven mv (Nye saksbehandlingsregler I barnefordelingssaker for domstolene mv)*, 20.12.2002.
- Rapley, T. (2007). *Doing conversation, discourse and document analysis*. SAGE Publications Research Methods Knowledge Base, <http://www.socialresearchmethods.net/>
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. (3. Utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rüdiger, F. P. (2012). *Cognitive illusions*. Psychology Press.
- Ruyter, K. W. (2003). *Forskningsetikk: Beskyttelse av enkeltpersoner og samfunn*. (1. Utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag AS.
- Samelson, F. (1980). J.B. Watson's little Albert, Cyril Burt's twins, and the need for a critical science. *American Psychologist*, 35, 619-625.
- Scharnberg, M. (1993). *The non-authentic nature of Freud's observations*. Vol. 1,2. Acta Universitatis Upsaliensis. Almqvist & Wiksell International.
- Scharnberg, M. (1996). *Textual analysis: A scientific approach for assessing cases of sexual abuse*. Vol. 1,2. Acta Universitatis Upsaliensis. Almqvist & Wiksell International.
- Schwartz, T. (1995). *What really matters: Searching for wisdom in America*. New York: Bantam
- Sieler, A. (2007). *Coaching to the Human Soul. Ontological Coaching and Deep Change*, Volume 2. Blackburn, Victoria, Australia: Newfield Australia.
- Silverman, D. (2011). *Interpreting qualitative data*. London: SAGE.
- Sjöberg, L. (1997). Mot bättre vetande. *Folkvett*, nr 1, 6-13.
- Seale, C. (1999). *The quality of qualitative research*. London: Sage.
- Stahl, P. M.(199). *Complex issues in child custody evaluations*. USA: SAGE Publications.
- Stanghelle, Harald. Justismord – en hverdagslig sak. *Aftenposten*, 13.01.2006
- Stanovich, K. E., & West, R. F. (2000). Individual differences in reasoning: Implications for the rationality debate? *Behavioral and Brain Sciences*, 23, 645-726.

Styret for HRA-N. *Justismord – en hverdaglig sak*. HRA-N (Human rights alert – Norway).

<http://www.hra-n.no/>

Texmo, O. Sakkyndige som problem <http://www.dagbladet.no/2013/07/18>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring I kvalitativ metode*. Bergen:

Fagbokforlaget.

Tracy, S. J. (2010). Qualitative quality: eight “big-tent” criteria for excellent qualitative research.

Qualitative Inquiry 16 (10): 837-851.

Wilber, K. (1998). *Marriage of Sense and Soul*. Melbourne: Hill of Content.

Willoch, Kåre. *Lærer vi nok av rettsskandaler?* VG, 09.02.2004

Wolpe, J., & Rachman, S. (1960). Psychoanalytic 'evidence': a critique based on Freud's case of

Little Hans. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 131, 135-148.

8 Attachments

This part includes master thesis attachments. They are:

- 8.1.Experts report 1
- 8.2.Expert report 2
- 8.3.Expert report 3
- 8.4.Expert report 4
- 8.5.Court's decision
- 8.6.Coding criteria for five types of awareness in interview transcripts

8.1 Experts Report 1

Page: 1/21 Date: 03.03.2006 10:33:07

Adv. [REDACTED]

-1-

Borgarting
- 3 Mars
Lagmannsrett Sak nr. 99 Dok.

NB!: Denne uttalelsen skal anses konfidensiell og tillates ikke vist til andre enn sakens profesjonelle aktører uten etter begge partenes skriftlige samtykke

---

SAKKYNDIG UTTALELSE TIL BORGARTING LAGMANNSRETT
Sak: 05-057291ASI-BORG/01: [REDACTED]

Uttalelse avgitt 2. mars 2006

INNHOLD:

A	Sakstype, mandat og arbeide i saken	s01
B	Sammenfatning av vurderingsgrunnlaget	s02
B1	Kort om sakens bakgrunn og partenes nedlagte påstander	s02
B2	Samtaler med saksøkte	s04
B3	Samtaler med saksøker	s07
B4	Samtaler med fellesbarnet, [REDACTED] f. [REDACTED] 97.	s09
B5	Samtaler med fars ektefelle og hennes særkullsbarn, [REDACTED] f. [REDACTED] 96	s11
B6	Samtaler med [REDACTED] eksksone, [REDACTED] og deres to voksne fellesbarn, [REDACTED] f. 1977, og [REDACTED] f. 1981	s13
B7	Samtaler med [REDACTED] ekssamboer, [REDACTED], og hennes sønn, [REDACTED] f. 1983.	s15
C	Sammenfattende vurdering	s17

A SAKSTYPE, MANDAT OG ARBEIDE I SAKEN

Saken gjelder fast bosted og samværsordninger vedr. partenes fellesbarn, [REDACTED] f. [REDACTED] 97. Det vises til oppnevningsskriv fra retten dat. 14.09.05 hvor jeg gis et mandat tilsvarende det som ble gitt i oppnevningsskriv for Oslo tingrett dat. 22.10.2004. Dette var formulert som følger:

Den sakkyndige skal vurdere og anbefale ut fra barnets beste hvor [REDACTED] f. [REDACTED] 97,

---

Sak: 05-057291ASI-BORG/01: [REDACTED]
Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog

-2-

skal bo fast og hvilket omfang samværet med den av foreldrene barnet ikke skal bo fast hos, skal ha.

Den sakkyndige vurderer selv undersøkelsesopplegget for sin vurdering, men skal på bakgrunn av at [REDACTED] nå er 7 år gammel (Nå 8 år, Min anm.) gi henne anledning til å ha en samtale alene med den sakkyndige. I den grad det er nødvendig å oppheve taushetsplikt, innhenter den sakkyndige dette fra partene, eventuelt gjennom retten. Saksoeker, [REDACTED] har fritatt for taushetsplikt vedr. innhenting av informasjon fra skole og SFO.

Det vises forøvrig til rettens brev til den sakkyndige dat. hhv. 18.01.06 og 30.01.06, hvor det fremgår at det er fremsatt mistanker om at [REDACTED] kan ha begått seksuelle overgrep mot datteren [REDACTED] og hans nåværende kones særkullsdatter, [REDACTED] f. [REDACTED] 96. Retten ønsker disse mistankene utredet som ledd i saken. Ut fra barneverntjenestens uttalelser i saken, åpner retten for at den sakkyndige eventuelt kan etterkomme uttrykte ønske om at [REDACTED] barn og stebarn fra tidligere ekteskap blir hørt.

Forutsetning for gjennomgang av saksdokumenter oversendt fra retten, er denne uttalelsen basert på følgende samtaler/observasjoner:

- 020206 Samtale med [REDACTED] og hans ektefelle
- 060206 Samtale med [REDACTED] barneverntjeneste v/saksbehandl. Ragnhild Arnesen og Lotte Magnussen
- 080206 Samtale med fellesbarnet i morens hjem.*
- 090206 Samtale med saksøktens kone, [REDACTED] og hennes særkullsbarn, [REDACTED] f. [REDACTED] 96.*
- 120206 Samtale med fars ekskone, [REDACTED] og deres to voksne fellesbarn, [REDACTED] f. 1977, og [REDACTED] f. 1981.
- 120206 Samtale med far
- 180206 Samtale med mor i hennes hjem. Fellessamtale med mor og barn
- 200206 Samtale med [REDACTED] tidl. beredskapsmor for fars ektefelles særkullsbarn.
- 250206 Avsluttende samtale med far i hans hjem
- Avsl. individuell samtale med barnet i mors hjem
- Avsl. samtale med mor
- 260206 Samtale med fars andre ekskone, [REDACTED], og hennes sønn, [REDACTED] f. 1983.
- 010306 Avsl. gjennomgang av forklaringene fra [REDACTED] og hennes to døtre

(*: Samtalene med barna [REDACTED] og [REDACTED] ble i forståelse med sakens dommer gjennomført i samarbeide med klinisk psykolog Berte-Lise Trygstad mtp. kvalitetssikring.)

Sak: 05-057291ASI-BORG/01: [REDACTED]
Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog [REDACTED]

-3-

B SAMMENFATNING AV VURDERINGSGRUNNLAGET**Bi Kort om sakens bakgrunn og partenes nedlagte påstander og anførsler**

[REDACTED] og [REDACTED] møttes i [REDACTED] ifm. med at han var der på en varemesse i 1996. De innledet et forhold og giftet seg i Oslo samme år. De fikk fellesbarnet [REDACTED] f. [REDACTED] 97. [REDACTED] var høyskoleutdannet innen [REDACTED] og ble ansatt i hans [REDACTED] firmaet, [REDACTED], med ansvar for kontakten med [REDACTED] leverandører. Partenes samarbeide og samliv ble etterhvert konfliktfylt. Hun ble oppsagt fra sin stilling i år 2000, av grunner partene er uenige om, og samlivet ble avsluttet kort tid etter ved at [REDACTED] flyttet ut av fellesboligen. De har siden hatt felles foreldreansvar for fellesbarnet, som forøvrig har bodd fast hos mor og hatt noe varierende samvær med far.

Etter samlivsbruddet har partene ikke oppnådd varig enighet om foreldreansvar, daglig omsorg og samværsordninger. 30.11.01 inngav far stevning for dav. Oslo byrett med krav om at barnet skulle bo fast hos ham. Saken ble hevet etter inngått rettsforlik hvor han aksepterte en noe utvidet samværsordning. Siden den gang har far hevdet seg utsatt for mer eller mindre alvorlige tilfeller til samværs sabotasje fra mors side, og han har på denne bakgrunn gjentatte ganger brakt saken inn til fornyet rettslig behandling. Tidlig i prosessen mellom partene fremkom mor med mistanker om at det kunne foreligge fare for seksuelt misbruk av datteren ifm. samværsutøvelse. Retten fant imidlertid ikke at dette kunne sannsynliggjøres, og den påståtte bekymringen ble ikke fulgt opp i fortsettelsen av mor. Far overtok den daglige omsorgen noen måneder ifm. mors studieopphold i USA i første halvår av 2004. [REDACTED] flyttet tilbake til mor etter at spørsmålet igjen ble prøvd for tingretten etter hennes hjemkomst.

Far opprettholdt imidlertid sitt krav i omsorgsspørsmålet, og han vant frem i Oslo tingretts kjennelse av 15.02.2005. Retten la til grunn at begge parter hadde tilfredsstillende omsorgsevne, og at barnet trivdes hos begge. Videre ble det lagt til grunn at mor, i det meste av datterens liv, hadde vært hennes primære omsorgsyter. Når retten likevel, under tvil, gav far medhold i omsorgsspørsmålet, ble dette i det vesentlige begrunnet med at man fant det sannsynliggjort at mor over tid hadde vist liten samarbeidsvilje og dertil i skadelig grad hadde eksponert datteren for konflikter. Man vurderte videre at barnet ved å bo hos sin far ville kunne oppnå best mulig samlet foreldrekontakt. Mor ble tilbudt en noe utvidet samværsordning. Barnet flyttet til far [REDACTED] s.å. I kjæremål av 11. mars krevde mor at tingrettens midlertidige avgjørelse om bostedsspørsmålet måtte revurderes på bakgrunn av nye opplysninger i saken. Et vitne

Sak: 05-057291ASL-BORG/01: [REDACTED]
Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog [REDACTED]

-4-

hadde meldt seg og med påstander om overgrep og trusler fra fars side mot barn fra tidligere ekteskap. Med henvisning til disse opplysningene ble det hevdet å foreligge umiddelbar skaderisiko ved eventuell omsorgsoverføring til far. Far hevdet at overgrepsskyldningene var å anse som udokumenterte, usanne og ondsinnede. Lagmannsretten støttet imidlertid begjæring.

16. mars 2005 anket mor Oslo tingretts dom inn for lagmannsretten. Det anførte ankegrunnlaget var i det vesentlige at retten uttrykte egen tvil om kjennelsen, at retten la feil forutsetninger til grunn vedr. påstått samværssabotasje og at det ikke forelå en sakkyndig utredning i saken. I anketilsvar av 8. april s.å., avviser far motpartens ankegrunnlag og bebuder bred vitneførsel hvis påstandene i begjæring av 11. mars ble opprettholdt.

På bakgrunn av psykisk sammenbrudd hos mor, begjærte far 17. juni ny midlertidig avgjørelse om hvor barnet skulle bo. Borgarting lagmannsrett avviste begjæringen og la i kjennelse av 13.07.2005 til grunn at mor var behandlet, at det ikke forelå risiko for tilbakefall til akutt sykdom, at hun var under rehabilitering og at hennes aktuelle helsetilstand ikke reiste tvil ved hennes omsorgsevne.

[REDACTED] barneverntjeneste ble involvert i saken og foretok egne undersøkelser. På bakgrunn av det fremkomne vedtok de 21.09.2005 akutt plassering av fars stedatter, [REDACTED], f. [REDACTED] 96. Samtaler med [REDACTED] frembrakte at hennes stefar ved flere anledninger skal ha lagt seg i henne seng, og at han unnlot å flytte seg selv om hun gjorde det klart for ham at hun mislikte dette sterkt. Forøvrig skal det ha fremkommet at [REDACTED] skal ha sett stefar på badet med erigert penis. Ved påfølgende henvendelse til mors dav. advokat, oppfordret barneverntjenesten til tiltak for også å skjerme partenes fellesbarn, [REDACTED] fra far ved å stanse samvær. Det ble begjært stans i fars samvær rett inntil saken hadde fått sin avgjørelse, og politiet gav medhold i begjæring om besøksforbud med virkning frem til 18. nov. så. Politiets etterforskning i saken, herunder avhør av far og hans stedatter [REDACTED] konkluderte med at intet straffbart hadde skjedd. Far har etter dette krevd gjenopptagelse av samvær uten at retten pr. d.d. har tatt stilling til dette.

For en mere inngående dekning av saken, vises det til den fylldige dokumentasjon som foreligger.

-5-

B2 Samtaler med saksøkte

(Avsnitt B2 ble lest opp på tlf for [REDACTED] innen rapporten ble innlevert. Han hadde ingen innvendinger mot følgende gjengivelse av hans saksfremstilling)

Det ble gjennomført tre samtaler med [REDACTED], f. [REDACTED].50 ifm. mitt arbeide i saken, hvorav ett på hans anmodning skjedde med hans nåværende kone, [REDACTED] til stede. Det fremgår av sakens dokumenter, herunder bl.a hennes brev av [REDACTED].06 til barneverntjenesten, at hun bestrider grunnlaget for de overgrepstankene som er rettet mot hennes ektefelle. I min kontakt med henne fastholder [REDACTED] denne holdningen.

[REDACTED] ble på vanlig måte intervjuet bl.a om sin bakgrunn, helsehistorie, yrkesanamnese, samlivs- og omsorgserfaringer samt egne perspektiver på saken. Det meste av det fremkomne har åpenbart liten eller ingen relevans for de spørsmål saken reiser og vil derfor ikke bli referert.

I korthet beskriver [REDACTED] en oppvekst under alminnelig gode vilkår på småstedet [REDACTED] nært [REDACTED]. Hans helse var etter det opplyste generelt god i barne- og tenårene. Han var eldst av to brødre i en [REDACTED] familie preget av godt samhold og fokus på friluftsliv. Etter grunnskolen fullførte han 3-åring handelsskole [REDACTED], gjennomførte førstegangstjenesten og tok deretter arbeide som ekspeditør i en kolonialbutikk og avanserte der etterhvert til butikksjef.

Etter et uønsket brudd med en såkalt barndomskjæreste, flyttet han i 1976 til Oslo. Etter få uker ble han alvorlig deprimert, oppsøkte allmenlege og ble viderenvist og innlagt ved [REDACTED] psykiatriske klinikk. Hans symptomer dempet seg ned ilar. 2-3 uker, og han opplyser at han aldri har hatt behandlingskrevende psykiske plager etter dette. Yrkesmessig valgte han etterhvert å etablere egne firmaer, og slik han fremlegger dette, har det vært med noe varierende hell; svingende med oppløftende perioder, diverse konflikter og belastende konkurrans.

Under innleggelsen ved [REDACTED] psykiatriske klinikk, ble han kjent med sin første kone, [REDACTED], f. [REDACTED].53, som på den tiden var ansatt ved avdelingen som sykepleierelev i turnustjeneste. De giftet seg og levde sammen i perioden 1976-84 og fikk døtrene [REDACTED], f. 1977, og [REDACTED], f. 1981. Han beskriver samlivet som turbulent og vanskelig av årsaker som i det vesentlige knyttes til mental ustabilitet og utageringstendenser hos ektefellen. Hun påførte ham behandlingskrevende skader og varige men som følge av spark i skrittet. Hun skal ha vært akutt psykisk syk med en

Sak: 05-057291AS-BORG/01: [REDACTED]
 Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog [REDACTED]

-6-

reaktiv psykose en gang i 1976, og han antyder en sammenheng med kompliserte bånd og relasjoner til egne foreldre. Hun skal ha beskyldt sin far for å ha utsatt henne for seksuelle overgrep. Beskyldninger [REDACTED] antar var grunnløse. Jeg forstår ham videre slik at deres to døtre i det vesentlige viste en normal utvikling så lenge han hadde kontakt med dem. Etter bruddet ble samværsutøvelse grunnløst begrenset/forhindret av deres mor. Overgrepspåstander som i ettertid er fremkommet fra [REDACTED], anser han kun som uttrykk for en aggressiv og hevngjerrig holdning fra hennes side. Han anser selv å ha vært en adekvat far med gode relasjoner til sine barn. Hvis hans nå voksne døtre idag fremkomme med egne beskyldninger om overgrep, så anser han at de må være styrt og diktert av sin mor.

I perioden 1986-94 var [REDACTED] samboende med [REDACTED] f. [REDACTED] 66. Hun hadde særkullsbarnet [REDACTED], f. [REDACTED] 83, og paret fikk fellesbarnet [REDACTED], f. [REDACTED] 87. Samlivet ble vanskelig av grunner som [REDACTED] primært hevder må tilskrives personlige problemer og rusmisbruk hos hans samboer. Han opptrådte etter egen vurdering adekvat overfor både egen datter og stesønnen. Etter bruddet ble det ikke etablert noen fungerende samværsordning, og kontakten med [REDACTED] har blitt sporadisk. Etter bruddet har samboerens rusproblemer vedvart, og [REDACTED] har blitt trukket inn i samarbeidsmøter med barneverntjenesten ifm. bekymring rundt dette. Eventuell kritikk vedr. hans tidligere omsorgskompetanse og senere samværsutøvelse anser han som begrunnet av en negativ holdning og hevngjerrighet hos den tidligere samboeren.

[REDACTED] møtte [REDACTED] f. [REDACTED] 64, i [REDACTED] i 1995, ifm. en varemesse der. De giftet seg og levde sammen frem til år 2000. Det er [REDACTED] påstand at hun tok seg til rette og unndro midler fra firmaet med den følge at hun ble oppsagt av økonomisjefen. [REDACTED] har forøvrig få opplysninger om deres samliv som er egnet til å kaste mulig lys over saken. Han ser det slik i ettertid at [REDACTED] utnyttet ham i den hensikt å få innpass i et vestlig land, og at samlivet således var tuftet på svært spinkelt grunnlag. Hans kritikk av henne er i det vesentlige fokusert på deres samarbeide ifm. hans samværsutøvelse etter bruddet. Han gjentar her synspunkter som allerede har fremkommet i sakens dokumenter, og som underbygger hans påstander om at hun gjennomgående har tatt seg urimelig til rette ift. barnet, eksponert barnet for konflikter samt sabotert [REDACTED] samværsrett.

[REDACTED] samliv med nåværende kone, [REDACTED] f. [REDACTED] 70, beskrives som harmonisk og velfungerende. De inngikk ekteskap [REDACTED] 2003, og hun ankom Norge [REDACTED] s.å., sammen med datteren [REDACTED]. Hun fraflyttet partenes fellesbolig 5. oktober 2005 ettersom barneverntjenesten stilte dette som krav for at hun skulle kunne gjen-

- 7 -

forenes med datteren som da var akutt plassert i beredskapshjem.

Det er i korthet [REDACTED] oppfatning at han alltid har hatt en god relasjon til sin datter [REDACTED], at han i alle vesentlige henseender har opptrådt som en god far, og at hun som en følge av dette idag er like knyttet til ham som til sin mor. Han mottar sms'er hvor [REDACTED] gir uttrykk for at hun savner ham.

Påstander/mistanker om overgrep mot datteren [REDACTED] og stedatteren [REDACTED] anser [REDACTED] som rent oppspinn fra [REDACTED] og hennes støttespillere, og han oppfatter det slik at hans nåværende kone har full tillit til ham. Til påstander om opphold i [REDACTED] seng, forklarer han seg slik at han ved en tidlig anledning, mens hun var ca 3-4 år la seg på ryggen i hennes seng. Hennes mor gav uttrykk for at hun ikke ønsket at han skulle gjøre dette. Han har etter dette aldri lagt seg i hennes seng, men han kan sette seg på sengekanten og bøye seg mot henne ifm. at hun ofte er vanskelig å vekke om morgenen. Barnets protester har vært uttrykk for uvilje mot å stå opp, ikke mot hans nærvær. Dette har kun skjedd med hennes mor til stede i huset, og han har alltid hatt på seg mere enn kun en truse.

Hva gjelder [REDACTED] aktuelle situasjon, opplyses det at han har en uløst tvist om nåværende bolig med konkursboet etter ovennevnte [REDACTED] firma. Jeg forstår ham dog slik at han forventer at dette løser seg på en måte som gjør ham i stand til å beholde boligen. Han viser til et veletablert nærmiljø med kort skolevei og alminnelig gode naborelasjoner. Hans egne foreldre lever ikke idag. Hans enslige og barnløse yngre bror bor i [REDACTED], og kontakten med ham er beskjedent grunnet en strid som oppstod vedr. utnyttelse av en forretningside. Det vesentlige av slektninger bor i hans hjembygd [REDACTED]. Han beskriver gode relasjoner til disse. Forøvrig består hans aktuelle sosiale nettverk av endel kolleger fra nåværende og tidligere profesjonelle settinger.

Han har vært mer eller mindre sykemeldt siden sist sommer grunnet stressreaksjoner ifm. den pågående rettslige striden. Forøvrig opplyser han at han pådro seg kne- og nakkeskader ifm. en trafikkulykke i 1992. Disse skadene gjør seg gjeldende med kroniske men varierende smerter, og han er periodevis sykemeldt som følge av dette. Skadene har vært utredet uten funn som har åpnet for egnet behandling. Forøvrig nevner han, ifm. fremsatte overgrepsmistanker, at han alltid har hatt moderate ereksjonsproblemer. Han opplever ikke spontanereksjoner. Han er idag 40% sykemeldt og arbeider deltid som daglig leder i et [REDACTED] firma bygget opp på ideer, kontakter og prinsipper hentet fra hans nedlagte firma.

Vedrørende hans perspektiver på saken og dens løsning, anfører han ikke noe vesentlig

Sak: 05-05729IASI-BORG/01: [REDACTED]
 Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog

- 8 -

nytt utover tidligere påstander og anførsler i saken.

B3 Samtaler med saksøker

[REDACTED] f. [REDACTED].64, opplyser at hun vokste opp med fire søsken under alminnelige kår i den [REDACTED] byen [REDACTED]. Hun hadde god helse som barn og tenåring. Hun studerte ved universitetet og hadde [REDACTED] som hovedfag. Etter dette gikk hun ut i arbeidslivet. Som 28-åring fikk hun en slags umattelsesreaksjon med uro/angst. Hun håndterte dette med å ta fri fra jobben i to måneder og slappe av hjemme. Plagene ble ikke diagnostisert eller behandlet.

Hun opplyser at hun fant tanken på å dra til Vesten karrieremessig interessant. Hennes tilpasning til det norske samfunn falt imidlertid noe tyngre enn hva hun hadde forestilt seg. Hun hadde ingen forkunnskaper om vårt språk eller vår levemåte. Hun tenkte annerledes enn andre og opplevde seg noe spesiell og utenfor. Det oppstod ofte frustrerende misforståelser. Da hun ble oppsagt i [REDACTED] firma, fant hun dette provoserende og bestemte hun seg i sinne for å forlate ham.

Hun fikk imidlertid raskt en stipendiatstilling innen [REDACTED] ved UiO. Her oppstod det etterhvert betydelige samarbeidskonflikter og kommunikasjonsproblemer. Vinteren 2004 tilbrakte hun i USA etter å ha blitt tildelt et 6 måneders stipendiat. Hun opplevde oppholdet der som overveiende positivt og avlastende ift. eget stressnivå.

Ifm. hjemkomsten fra USA utløste tap av en koffert noe som lignet paranoide reaksjoner. Hun fikk før seg at det lå en bevisst handling bak dette. Den påfølgende tiden ble slitsom med ytterligere rettslig strid vedr. den daglige omsorgen for [REDACTED]. Hun ble plaget med anonyme telefonoppringninger, og utover vinteren 2005 oppstod det nye og mere alvorlige konflikter på arbeidstedet. Hun oppfattet da antydningene fra kolleger om at de anså at hun begikk ulovlige handlinger. Av sakens dokumenter fremgår det at hun [REDACTED] juni 2005 ble akuttinnlagt ved [REDACTED] sykehus, psykiatrisk avdeling etter et mentalt sammenbrudd. I våre samtaler gjentar hun at hun på toppen av de ovennevnte belastningene hadde fått meldinger om sykdom i egen familie samt flomkatastrofe i hjemlandet, og at dette utløste angst og forvirring.

Behandlerne overlege, Jim Sundstrøm, gav plagene betegnelsen utmattelsesdepresjon og klassifiserte det under ICD-diagnoser som beskriver hhv. alvorlige akutte belastningslidelser og episodiske depressive sammenbrudd med psykotiske symptomer. Av overlegens notat av [REDACTED] 07.05 fremgår det at han anså pasienten

- 9 -

som behandlet og i god rehabilitering samt at det ikke ble ansett å foreligge tilbakefallsfare eller nedsatt omsorgsevne. (Det noteres at Sundstrøm er bebudet ført som vitne)

■ beskriver det selv slik at hun idag opplever nedsatt konsentrasjon, hukommelse, målretthet og pågangsmot. Hun føler at hodet er "tomt", og at hun gruer seg til "alt". Hun klarer ikke å legge planer, er usikker på fremtidig arbeidsevne, ønsker foreløpig ingen kontakt med kolleger og anser selv at hun i noe tid må ta det helt med ro for å hente seg inn igjen.

Det er i korthet ■ oppfatning at datteren ■ er klart mest knyttet til henne ettersom hun er den som i størst grad har tatt seg av henne. Hun viser forøvrig til gode boforhold og et egnet oppvekstmiljø for ■ på ■. Hun har god avlastning og støtte i sin litt eldre og barnløse søster som bor med ektefelle i nærheten. Hun har dertil god nytte av jevnlig samtaler ved ■ DPS, og hun opplever kjærkommen støtte fra barneverntjenesten. Hennes forhåpning er at hun på noe sikt igjen kommer ut i full jobb. Hun anser at ■ har behov for kulturell og miljømessig stabilitet, og flytting til ■ anser hun lite forenlig med å dekke disse behovene.

Hva gjelder overgrepstankene, opplyser ■ at hun ikke fikk spesielle mistanker under partenes samliv. Hun noterte seg at han ved et par anledninger hadde tillatt datteren å beskue seg under urinering på toalettet. Hun anså dette som uskyldig og initiert av datterens naturlige nysgjerrighet. Hun har heller ikke notert seg urovekkende tegn fra ■ ifm. fars samværsutøvelse. Usikkerhet og mistillit ble imidlertid vekket i 2001 da ■ via fars ovennevnte tidligere ■ samboer ble gjort kjent med påstander om at ■ skal ha misbrukt sine to døtre fra første ekteskap. Etter dette skal ■ ha vært vedvarende skeptisk til samvær mellom ■ og faren. Hun anførte disse mistankene ifm. den pågående rettslige tvisten mellom partene, men dette ble ikke vektlagt og hun har unnlatt å bringe det inn igjen inntil det nå har fremkommet på nytt og med større tyngde. Forøvrig anfører ■ at hun er skeptisk ifm. ■ alkoholvaner. Hun har inntrykk av at han lett blir beruset, og at han da mister kontrollen. Dette representerer en økt fare for overgrep.

Av sakens dokumenter fremgår det at ■ har uttrykt særlig engstelse for å la datteren vær alene med ham. Hun har følt seg tryggere etter at han giftet seg med sin nåværende kone i 2003. Hun opplyser at datteren uttrykker et ønske å ha kontakt med sin far. Selv støtter ■ seg til det hun oppfatter som barneverntjenestens holdning i saken; at eventuelt samvær mellom far og barn bør utøves på dagtid og under tilsyn.

-10-

B4 Samtaler med fellesbarnet [REDACTED], f. [REDACTED] 97

Det ble gjennomført tre samtaler med [REDACTED] hvorav klinisk psykolog Berte-Lise Trygstad deltok i den første og barnets mor i den andre. Trygstads deltagelse var begrunnet i det potensielle fortrinn det kunne ha at en kvinne deltok i utspørringen vedr. sakens mest belastede tema, den anførte overgrepssfaren. Den siste individuelle samtalen ble gjennomført med sikte på å øke sannsynligheten for at barnets genuine egne ønsker fremkom vedr. eventuell kontakt med far i fortsettelsen.

Av saksdokumentene, herunder bl.a deres notat av 23.01.06 til lagmannsretten, fremgår det at barnevernjenesten i samtaler med [REDACTED] har opplevd henne som lukket og lite meddelsom. Samtalene har ikke frembrakt konkret grunnlag for å mistenke at hun kan være utsatt for overgrep fra sin fars side. I samtale med barnet i mors hjem 8. februar, gjenkjennes denne holdningen og væremåten. Hun er avventende, ordknapp og stiller ingen spørsmål. Hun trives hos pappa, savner ham og ønsker å treffe ham igjen. Hun forteller at hun ikke skjønner hvorfor hun ikke lenger får se ham. Pappa har noen ganger lagt seg i [REDACTED] seng, og dette har gjort [REDACTED] sint uten at [REDACTED] skjønner hvorfor. En grunn kan være at det er trangt i sengen. Hun har aldri sett pappa naken i dusjen eller andre steder.

I samtale med mor og barn 18. februar ble det primært vektlagt å få frem henne synspunkter og egne ønsker i samværs- og omsorgsspørsmålet.

I løpet av samtalen veksler hun mellom å si at hun helst vil bo mest hos mamma, og at hun vil bo like mye hos begge. Blant fortrinn hos mor nevner hun at hun har alltid gått ved [REDACTED] skole og ikke ønsker noe skolebytte, at mamma alltid er den som har hjulpet henne mest med lekser, at hun har flest venner der mor bor samt at mor lager god mat. En ulempe hos mor er at hun kan bli sint og "bråke", dvs at hun skriker høyt til [REDACTED]. Dette skjer iblant men ikke hver dag, og det kan uløses av nærighet mellom mor og datter vedr. dusjing eller bekledning.

Når hun er inne på tanken om en delt omsorgsløsning, begrunner [REDACTED] dette med at hun savner den andre om hun blir mere hos den ene. Hun bekrefter at hun idag sender sms'er til far med beskjed om at hun savner ham. Når hun er inne på at hun ikke ønsker å være like mye hos far som hos mor, begrunner hun dette med at [REDACTED] nå har flyttet og at det defor er lite å ta seg til der. Pappa sitter mye opptatt med sin PC. Dertil tviler hun på at farens kone er glad i henne. [REDACTED] er streng, kjefter endel på henne og viser at hun er mere glad i sin egen datter. På spørsmål om hvorvidt hun ønsker å besøke [REDACTED], bekrefter hun dette. På den annen side foretrekker hun eventuelt å besøke

-11-

henne hos far fremfor der [REDACTED] nå bor.

På spørsmål om hun ønsker å besøke pappa nå som han bor alene, så bekrefter hun dette, men hun legger til at hun ikke er helt sikker. Hun kan ikke forklare hvorfor hun er usikker på dette. Hun forteller at det er bedre å besøke ham hvis det er noen andre der. På diverse forslag fra min side, berunder noen fra barneverntjenesten og undertegnede, forklarer hun at det må være en fra familien. Hun kommer her kun på [REDACTED] som en aktuell person.

Ved ny utspørring vedr. grunnen til [REDACTED] utflytting, gjentar [REDACTED] at [REDACTED] ble sint fordi pappa la seg i hennes seng. [REDACTED] vet fortsatt ikke hvorfor [REDACTED] ble sint, og hun tror ikke hun kommer til å spørre [REDACTED] om det om de møtes ettersom det vil oppleves flaut. På spørsmål om hvorvidt pappa pleier å komme i hennes egen seng, forteller [REDACTED] at han "noen ganger" legger seg der for å hvile seg. Da pleier han å kile henne på maven, beina og halsen. På spørsmål om hvorvidt hun tror det kan være steder det ikke er lov å kile barn, svarer hun "nei". Jeg forteller henne da at det ikke er lov å kile barn i rompa eller tissen. Hun sier da at det pleier ikke pappa å gjøre. Iblant blir hun sint på faren og ber ham gå bort fra sengen hennes. [REDACTED] forteller så at hun hørte at [REDACTED] ble sint da pappa lå i sengen hennes. Hun sa: "Stoppl ikke kil meg mer!". Hun tror at [REDACTED] først lo men at hun så ble sint. Hun tror grunnen til hennes sinne var at pappa kilte henne på maven.

I avsluttende kort individuell samtale med [REDACTED] 25. februar, forteller hun at hun ønsker å bo like mye hos begge foreldre og anfører her samme grunn som ovenfor; På denne måten unngår hun å måtte savne noen av dem.

Forsvrig noteres at [REDACTED] under alle mine ankomster var i uformell kontakt med jevnaldrende venninner fra nabolaget.

B5 Samtale med fars nåværende kone, [REDACTED], og hennes datter [REDACTED], f. [REDACTED] 96

Av sakens dokumenter fremgår det at barneverntjenestens begrunnelse for akutt-plasseringen av [REDACTED] 05 var opplysninger fra barnet om at stefaren tidvis la seg i hennes seng og oppholdt seg der på tross av hennes protester. Dertil skal det ha fremkommet at hun hadde sett stefaren med erigert penis ifm. bading i hjemmet. I den sakkyndiges egen samtale med beredskapsmor Heidi Henriksen opplyses det at [REDACTED] oppholdt seg der i ca. 2 uker. Ila. oppholdet gjentok piken at hun mislikte at stefar

-12-

oppsøkte hennes seng, og at han "absolutt måtte" dusje når hun og [REDACTED] badet. Dertil hadde hun ved en anledning formet et penis i leire og opplyst til beredskapsmor at: "Nå har jeg laget en tiss". På spørsmål om hvordan hun kunne vite hvordan en tiss så ut, svarte hun at hun hadde sett stefaren sin. Henriksen fikk ikke noe inntrykk av at den formede penisen fremstod som erigert.

I vår egen samtale med [REDACTED] med hennes mor ved hennes side, fremkommer det intet nytt vedrørende stefars opphold i hennes seng. Hun forklarer at hun ikke likte dette, men at det var vanskelig å få ham til å gå. Hun ble minnet om at hun tidligere skal ha sagt at hun ble veldig sint på stefar av denne grunn. Hun bekrefter dette men kan ikke gi noen forklaring på dette sinnet utover at hun syntes det var trangt i sengen. Når det gjelder episoder med stefar på badet, forteller hun nå at han ved noen anledninger kom inn for å gå på do mens hun badet. Dette gjorde henne flau, og hun forsøkte å gjemme seg under skummet i badekaret. Hun forteller videre at hun aldri har sett stefar dusje.

På spørsmål om hyppigheten av stefars besøk i hennes seng, gir [REDACTED] varierende svar i løp av samtale med henne. Først forteller hun at han kanskje la seg i sengen hennes en gang annenhver uke. Mot slutten av samtalen forteller hun at det hadde skjedd færre enn ti ganger men oftere enn fem.

Ut i samtalen forklarte hennes mor henne at det var viktig at [REDACTED] alltid sankket sant til henne, og at det var særlig viktig for mor å få rede på det hvis det skjedde noe uheldig med henne. [REDACTED] svarte da at det skjønte hun. Undertegnede kommenterte da at det kanskje ikke alltid vil være så lett for et barn å gi beskjed til foreldrene hvis det skjer noe uheldig. [REDACTED] griper straks tak i dette og bekrefter at hun tror det vil være vanskelig for et barn å si fra. En mor kan bli veldig lei seg hvis hun er glad i den voksne som har gjort noe galt. På spørsmål om det kan finnes måter en mor likevel kan få greie på det hvis noe dumt skjer, forteller hun at en mor må forsøke å gjette seg frem til det, spionere på barnet eller spørre barnet direkte. På spørsmål om hun tror det vil hjelpe å spørre barnet direkte, sier hun med et smil at det tror hun nok ikke.

På noen avsluttende spørsmål om hvordan de trives i Norge og [REDACTED] skolegang, forteller [REDACTED] at hun synes hun har klart seg fint og bl.a lært språket fort. På spørsmål til mor om hva de ville gjøre om de ikke lenger ville bo i Skandinavia, forteller mor at de i så fall ville flytte til [REDACTED] hvor mormor bor. [REDACTED] ytrer spontan begeistring for tanken på dette..

Forøvrig noteres at [REDACTED] fremtår som en oppvakt og aldersadekvat pike med klare tegn på adekvat tilknytning til egen mor.

Sak: 05-057291 ASI-BORG/01: [REDACTED]
 Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog [REDACTED]

-14-

Kort sammenfattet fremkommer følgende anførsler fra [REDACTED] [REDACTED] og [REDACTED] vedr. deres erfaringer med kontakten med egen far:

Basisen for deres relasjon til faren var at han viste en aktiv, intensiv, engasjert og tildels generøs holdning og væremåte i kontakten med dem. (Deres mor beskriver det slik at han ble "helten deres".) På den annen siden beskriver de ham som ustabil og uberegnelig. Han kunne på den ene side dyrke og lokke dem samt appellere til deres samvittighet. På den annen side kunne han straffe, tvinge, true og skremme dem.

Tvang og maktmisbruk, som søstrene gir en rekke eksempler på, kunne bl.a. skje ved at han satte barna på toppen av høye skap, stengte dem inne i mørke rom, skap, toalett, vaskemaskin eller fryser. Han utsatte dem for smertefull og voldsom fysisk lek, tvang dem til å spise opp maten, gav dem fysisk straff hvis de tisset på seg og utsatte dem for tidvis vilkårlig fysisk vold. Det opplyses at [REDACTED] har blitt dyttet ned en repotrapp, blitt løftet etter håret og fått håret antent av far. De opplever forøvrig at ovennevnte [REDACTED] f. 1983, i særlig grad ble utsatt for slik maktmisbruk, med innesperring og tvang ifm. spising. [REDACTED] og [REDACTED] ser det slik at gutten hadde tilløp til matvegring og forsøkte å løse spisetvangen ved å gjemme unna mat. Når hans stefar etter noen uker fant ut av dette, ble han tvunget til å spise mugne og illeluktende matrester. De hevder å ha opplevd at gutten ved slike anledninger kunne kaste opp med den følge at han ble tvunget til å spise sitt eget oppkast. Når det oppstod vanlig strid mellom barna, kunne han forlange at de gjennomførte smertefulle straffereaksjoner mot hverandre. Når [REDACTED] ble [REDACTED] holdt fast mens [REDACTED] skulle ta igjen med å bite henne. Ved en annen anledning ble [REDACTED] instruert til å slå søsteren med en flaskehals.

De beskriver det videre slik at deres far hadde en høyst særegen og gjennomgående glede av å skremme og true dem eller brukte dette som en straffemetode. Noen av mange anførte eksempler på slik skremming er at han kunne true med å spyle deres hamstere ned i do, truet med å drepe deres mor og manøvrerte bilen slik at han tilsynelatende forsøkte å kjøre henne ned. Han arrangerte seanser i hjemmet hvor han ved hjelp av ketchup, kniv og teatralisk opptreden gav dem inntrykk av at han hadde tatt livet av daværende samboer eller var i ferd med å begå suicid. Ved en anledning hadde [REDACTED] vært i begravelse og ringte sin far for å fortelle at hun ikke kunne komme til ham på grunn av at hun ikke rakk Nesoddbåten og dessuten følte seg sliten av inntrykkene under begravelsen. Han skal da ha fortalt at han var blitt syk og lå på sykehus for å dø, og at de hadde sett ham for siste gang.

Søstrene beskriver det slik at problemene og utageringene i hjemmet tiltok ifm. drikking. De forteller at de selv tidvis ble servert alkohol av faren.

Sak: 05-057291ASI-BORG/01: [REDACTED]
Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog

-15-

Begge jentene beskriver tildels grove og gjentatte seksuelle overgrep fra farens side. De viser begge til at han hadde for vane å vandre rundt naken i alle dagligrom i hjemmet. Dertil var han opptatt av å bade med dem, med felles vasking overalt på kroppen, og å dele seng med dem. Det sistnevnte begrunnet han med at han trengte trøst og omsorg fordi han ikke hadde noen andre som kunne tilby ham dette. [redacted] beskriver gjentatte opplevelser med oppvåkning på grunn av farens beføling og onani ved siden av henne. [redacted] nektet å ha samvær med sin far fra hun nærmet seg konfirmasjonsalderen.

Etter dette oppretholdt imidlertid [redacted] kontakten, og det er fra denne perioden hun ble utsatt for de groveste overgrepene. Fra hun var i 12-13-årsalderen, beskriver hun en badstuesituasjon hvor faren instruerer stesønnen [redacted] til å piske henne med et bjerkeris og beføle henne på brystene mens faren beskuer det hele, onanerer og delvis beføler henne. Mens dette utspant seg, kom han med stadige komplimenter om hennes utseende. På samme alderstrinn skal [redacted] en natt ha blitt vekket og hentet ned av far for å bli vist frem naken på et bord for hans mannlige gjester. Faren var full, og [redacted] husker det slik at det var noen av hans gjester som bad han stoppe det hele. Faren ble tiltagende påtrengende om nettene, og dette utviklet seg til påtvungen oralsex på måter som tidvis fremkalle brekninger og oppkast. Det var ellers vanlig at han lå bak henne, befølte henne og tilfredstilte seg selv. Ved en anledning anstrengte han seg så mye for å trengre inn i henne at hun ble påført fysiske skader i skrittet. Disse skadene skal ha blitt forsøkt kamuflert ved en arrangert episode dagen etter hvor hun ble dyttet ned fra setet til stangen på farens sykkel. På denne tiden fikk hennes lærere mistanker om overgrep, og de sendte bekymringsmelding til barneverntjenesten. Undersøkelsen ble imidlertid innstilt etter bl.a en fellessamtale med [redacted] og far.

[redacted] opplyser at faren gjennomgående forklarte overgrep med at hun var så vakker, og at han var så glad i henne. Hvis hun snakket med sin mor om dette, ville det ende med at han havnet i fengsel.

Både [redacted] og [redacted] opplyser at de i ettertid har hatt betydelige vansker med å komme over og legge bak seg de traumer de ble utsatt for.

B7 Samtaler med [redacted] ekssamboer, [redacted], og hennes sønn, [redacted] f. 1983.

I utgangspunktet ble det gjort avtale med [redacted] [redacted] om at begge hennes barn skulle forklare seg for undertegnede. Det viste seg imidlertid at datteren [redacted] trakk

-16-

seg fra dette med henvisning til at hun var sliten etter å ha vært til utredning for mistenkt hjernesvulst (En mistanke som forøvrig ble avkreftet). Dertil hadde hun opplyst til sin mor at hun nødig ville engasjere seg i saken.

I innledende samtale med [redacted] fremkommer det bl.a at hun fant det vanskelig å komme til Norge med manglende språkkunnskaper og med en samboer som arbeidet mye og avlastet henne lite med omsorgsbyrden. Hva gjelder [redacted] væremåte og omsorgsevne, anfører hun at hun anser at han har psykopatiske tendenser og at han er lite egnet til å ta seg av barn. Når andre personer var til stede, var han derimot snill som et lam.

Hun gir videre eksempler på at han kunne opptre truende, skremmende og tidvis fysisk utagerende mot barna. Eksempelvis kunne han slå hennes sønn [redacted] med tomekvister og putte ham i vaskemaskin eller tørkeskap. Videre husker hun at han skremte [redacted] med en stor steinbit. Han bad gutten stikke hånden inn i fiskegapet og lukket deretter kjevene. Hun bekrefter at han ofte vandret naken rundt i huset. Han forklarte henne at dette var vanlig i Norge. Da [redacted] som 13-14 åring ikke lenger ville ha kontakt med sin far, begrunnet hun dette overfor [redacted] med at han hadde vært slem, "prøvd seg på henne" og befølt henne om nettene. Utover dette opplyser [redacted] at [redacted] hadde opptrådt seksuelt uanstendig mot to 12-13 åringer som hun i en avgrenset periode tok hånd om på vegne av egne familimedlemmer. I forbindelse med strandbading ved deres hytte i [redacted] skal han ha løpt bort til dem, dratt ned sin egen badebukse og blottet seg mens han hoppet opp og ned i vannet. Deres fellesbarn [redacted] f. 1987, skal ikke ha fremkommet med urovekkende utsagn om sin far, og hun har fortsatt noe sporadisk kontakt med ham.

[redacted] beskriver det slik at [redacted] i utgangspunktet kunne være snill, men han hadde mange svært negative sider. Han gir mange eksempler på den type skremming som er nevnt ovenfor. Herunder kan nevnes at han ifm. fiskeing med stefar kunne bli etterlatt på et skvalpeskjær, han ble skremt med fisker og et elgehode, løftet opp på høye skap, innstengt i en koffert etc. Ifm. sistnevnte episode, som inntraff under en Sydenferie, opplevde han pustebesvær og dødsangst. Han forteller også at han kunne bli tvunget til å spise muggen mat han hadde forsøkt å gjemme bort.

Hva gjelder seksuelle overgrep, beskriver han en episode i badstuen som involverte stefaren og [redacted], og som synes identisk med den [redacted] beskriver ovenfor.

[redacted] opplyser at han var svært redd [redacted] også etter at hans mor brøt med ham. Han var redd han skulle dukke opp hjemme hos dem. I 15-årsalderen begynte han å

Sak: 05-057291ASI-BORG/01: [redacted]
Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog [redacted]

-17-

trene seg opp fysisk for å føle seg trygg på at han kunne forsvare seg om så skjedde. Dette avhjalp hans usikkerhet. Han er derimot fortsatt redd fisker.

C SAMMENFATTENDE VURDERING

Saken gjelder fast bosted og samværsordninger vedr. partenes fellesbarn, [REDACTED], f. [REDACTED] 97. Ifht mitt anførte mandat i saken vil jeg i det følgende drøfte sakens to hovedspørsmål ved å gjennomgå de vurderingstemaene jeg anser faller naturlig inn under disse.

CI Omsorgsspørsmålet

Ut fra det opplyste og observerte i saken, er det min vurdering at partenes fellesbarn i alle vesentlige henseender idag viser en fungering i tråd med det forventbare for hennes alderstrinn. Når vi ser bort fra de særlige behov hun har som direkte og indirekte følge av partenes relativt langvarige strid, må hun anses å ha omsorgsbehov på linje med andre barn på samme alderstrinn. Disse kan i korthet beskrives slik at hun utover primær beskyttelse og materiell omsorg trenger aldersadekvat og personlig avstemt beskyttelse, oppmerksomhet, bekreftelse, støtte og stimulering.

Tilknytningstemaet står sentralt i barnesaker. Generelt kan det hevdes at barn har et grunnleggende behov for å etablere et særlig nært forhold til en eller et fåtall omsorgsyttere. Gjennom dette tilbys de en forankring hos personer de kan stå i et vedvarende samspill med, og det er gjennom utvekslingen med disse at de i sine første leveår primært sikres identitetsbyggende feedback. Kontinuitet i slike tilknytningforhold anses å ha stor betydning gjennom hele barnas oppvekst. Hvis det i en barnesak kan sannsynliggjøres klart sterkere emosjonell tilknytning til en av partene, bør dette gi sterke føringer i bostedsspørsmålet. Et vesentlig aspekt er her i hvilken grad en forelder faktisk har vært nærværende, tilgjengelig og aktiv i et alminnelig personlig samspill med barnet.

I denne saken kan noteres at [REDACTED] har bodd fast hos sin mor i de seks årene som har gått siden partenes brudd. Det er uomtvistelig slik at mor samlet sett har hatt en klar omsorgsdominans. Under slike omstendigheter vil det være forventbart at [REDACTED] har blitt klart sterkest knyttet til sin mor.

Det kan være naturlig å sortere et barns egne uttrykte ønsker eller preferanser inn under tilknytningstemaet. Det noteres her at [REDACTED] i sine direkte uttalelser veksler mellom å

-19-

påkrevet og mere tidkrevende rehabiliteringsopplegg. Behandlende lege var ubekymret vedr. hennes omsorgsevne i rehabiliteringsfasen.

Ut fra det opplyste må det kunne legges til grunn at mor i det vesentlige har tilbudt sin datter normal omsorg og således bidratt til en aldersadekvat og normal utvikling hos henne. I min egne samtaler med henne bekreftes dette alminnelige, positive inntrykket. [REDACTED] fremstår primært som adekvat, velorientert og klar. Hun rapporterer dog selv om fortsatt nedsatt konsentrasjon, hukommelse, målrettethet og pågangsmot. Hun er usikker på fremtidig arbeidskapasitet, isolerer seg i noen grad og har fortsatt behov for å skjerme seg mot normal kollegakontakt. Dette synes dog ikke å hindre henne i å tilby datteren en tilstrekkelig daglig omsorg.

Hovedbekymringen ved slike tilstander er muligheten for tilbakefall og/eller delvis kronifisering med vedvarende utbrenthet og rehabiliteringsmessig stagnasjon. Hos [REDACTED] noteres i første omgang en rask behandling av de akutte symptomene samt en gradvis psykososial rehabilitering som samlet sett må vurderes å indikere en god prognose. Dette aspektet forventes forøvrig utdypet under behandlende leges vitneforklaring.

Hva gjelder [REDACTED] angivelige samværsabotasje, vil jeg vise til at hun i 2001 fikk innblikk i de overgrepspåstandene hans barn fra tidligere ekteskap har fremsatt mot ham. Hun har forklart seg slik at dette medførte en dyp skepsis til hans samværsutøvelse. Ut fra det som idag har fremkommet vedr. disse påstandene, er det min vurdering at disse er egnet til å skape slik skepsis og gi nedsatt samarbeidsvilje.

Etter dette er det min samlede vurdering at [REDACTED] selv uten stillingstagen til de fremsatte overgrepspåstandene, vil måtte gis medhold i kravet om at partenes fellesbarn skal bo fast hos henne.

C2 Samværsspørsmålet

Barnelovens generelle utgangspunkt er her at barn under normale omstendigheter er tjent med god kontakt med begge foreldre etter samlivsbrudd. Det er min generelle oppfatning av gjeldende rett at den av foreldrene som barnet ikke skal bo fast hos bør tilbys samvær så sant det ikke kan sannsynliggjøres at slik kontakt i bred forstand vil innebære sannsynlig skaderisiko for barnet. Samværsnekt, eller særlige samværsbegrensinger, kan i første omgang bli aktualisert hvis den samværsberettigede forelder på grunn av ytre situasjon, helseproblemer, spesielle tilbøyeligheter, levemåte eller sviktende generelle evner, ikke kan forventes å ivareta barnet i tilstrekkelig grad innenfor vanlige samværsrammer. Dertil vil samvær måtte frarådes eller begrenses hvis

-20-

barnet har særlige væremåter eller reaksjoner som krever en særlig samværskompetanse som den aktuelle forelder ikke besitter.

Denne saken omhandler et aldersadekvat og normalfungerende barn med uttrykt ønske om såkalt normalt eller utvidet samværsomfang. Far bor rimelig nært mor og kan, under noe tvil, tilby barnet samvær i egnede og tilvendte omgivelser. Det fremkommer ingen særlige mangler ved fars observerte generelle væremåte eller hans uttrykte holdninger. Slik sett er det sakens utgangspunkt at far burde tilbys en normal samværsordning avstemt etter partenes hverdag samt barnets skolegang, faste aktiviteter og egne preferanser.

Saken er imidlertid spesiell ettersom det har fremkommet vitneutsagn fra to tidligere partnere, hans to eldste barn på hhv. 24 og 28 år samt en tidligere stesønn på 22 som samlet gir et bilde av en mann med personlige mangler av en art som synes uforenlig med normal omsorgsevne og samværskompetanse. De beskrevne hendelsene kan grovt tidfestes til en periode med oppstart ca 1980 og avslutning i 1995 da kontakten med ham og de berørte barna opphørte. Det vises her til ovenstående intervjudata. Kort rubrisert beskrives en gjennomgående væremåte hos [REDACTED] med innslag av lovbrytende barnemishandling i form av psykisk trakassering, fysisk vold og seksuelle overgrep. Hvis de store linjene i disse beskrivelsene legges til grunn, må dette ses i lys av en kombinasjon av pedofile tendenser og asosiale personlighetstrekk hos [REDACTED]. Man må altså se det slik at han både opplever seksuell dragnig mot barn og dertil har personlighetstrekk som gjør ham tilbøyelig til å gi etter for slik dragnig. Dette må anses vanskelig forenlig med nskjermet samvær hvor han gis mulighet for å utøve myndighet overfor barn.

Psykologer kan ikke hevde å besitte spesiell kompetanse eller sakkyndighet når det gjelder vurdering av troverdighet. Ut fra et alminnelig skjønn kan det dog anføres at de utsagn som har fremkommet er svært detaljerte og gjensidig understøttende. Med tanke på de store belastningene som er forbundet med å bringe dette frem for en domstol, er det dertil vanskelig å finne sannsynlige motiver andre enn de som de selv har anført: De opplever det som en plikt overfor de barna som de idag anser å stå i fare for å bli utsatt for tilsvarende traumatisering.

På generelt grunnlag må både seksuell legning og personlighetstrekk anses som relativt stabile fenomener. Selv med sterk behandlingsmotivasjon vil endringspotensialet her måtte anses som begrenset. Den terapeutiske utfordringen blir derfor først og fremst å styrke egen innsikt i og mestring av egne karaktertrekk og aktuelle uheldige tilbøyeligheter. En gunstig prosess kan ikke komme igang uten at vedkommende erkjenner

Sak: 05-057291ASI-BORG/01: [REDACTED]
Sakkyndig uttalelse fra klinisk psykolog [REDACTED]

-21-

problemet og tar ansvar for endring gjennom egenutvikling og individuell og/eller gruppeorientert samtaleterapi. [REDACTED] viser idag en gjennomgående benektende holdning til det fremkomne.

Hva gjelder mistankene om at [REDACTED] også kan har foregrepet seg mot sin datter [REDACTED] og stedattren [REDACTED], så er det min vurdering at barnas egne utsagn i alle fall indikerer at han iblant, mer eller mindre avkledd, oppsøker dem i deres senger og utsetter dem for diverse kiling. Han gjør dette til tross for deres protester. Forøvrig indikerer [REDACTED] egne uttalelser at hun er den som har mest toleranse for det han her foretar seg med dem. Når det gjelder påtrengende nakenhet og blotting, indikerer ikke det fremkomne noe utover at [REDACTED] ikke respekterer barnas naturlige bluferdighet og intimgrenser. Han oppsøker tidvis [REDACTED] på badet på tross av at hun åpenbart misliker dette. Dette kan enten forstås i lys av pedofil dragnings og/eller manglende empati. Det er forøvrig ut fra barnas egne forklaringer min vurdering at [REDACTED] høyst sannsynlig lyver når han benekter at han legger seg i jentenes senger.

Det som idag konkret har fremkommet vedrørende [REDACTED] og [REDACTED] kan ikke i seg selv anses særlig alvorlig. Politiets vurderinger er således ikke overraskende. Når man vurderer situasjonen i lys av hans voksne døtres forklaringer, må det imidlertid anses sannsynlig at det kan ha forekommet foreløpig uavdekkede overgrep mot en eller begge, men særlig må det anses å foreligge betydelig fare for fremtidige overgrep.

Ut fra dette er det min samlede vurdering at [REDACTED] idag ikke bør tilbys uskjemmet samvær med sin datter [REDACTED]

8.2 Expert Report 2

BILAG 2

BESVARELSE

SPESIALIST I KLINISK PSYKOLOGI, NPF

1782 Halden

E-post: bjorn.larsen@halden.net

Fredrikstad Kommune
Barneverntjenesten
1600 FREDRIKSTAD

Halden 15.05.2005

SAKKYNDIGERKLÆRING VEDRØRENDE [REDACTED] F. [REDACTED].1994

Undertegnede har fått i mandat av barneverntjenesten i Fredrikstad kommune å utrede [REDACTED] tilstand, omsorgs og behandlingsbehov og i hvilken grad hans foreldre [REDACTED] og [REDACTED] kan ivareta dette behov på kort og lenger sikt.

Undertegnede har gått igjennom sakens dokumenter samt fått en grundig gjennomgang av saken fra barneverntjenestens saksbehandlere samt fra familiens advokat.

Undertegnede har hatt samtaler og observasjoner i familien [REDACTED] hjem med [REDACTED] tilstede ved to tilfeller og uten [REDACTED] tilstede ved to tilfeller og med foreldrene alene ved to tilfeller. Alle samværene og observasjonene i familien har skjedd over tid. Undertegnede har i tillegg hatt samtalen med både [REDACTED] og hans søsken.

Undertegnede har hatt samtaler med personalet ved Tune barnehjem og personalet ved Åsebråten barnepsykiatriske klinikk som nå foretar en utredning av [REDACTED]. I tillegg har undertegnede hatt samtaler med Sjeftpsykolog Liv Gullicsen og Avdelingsoverlege Jorunn Tue-Hansen ved ÅBK.

Undertegnede er kjent med den omfattende skriftelige dokumentasjonen som foreligger i saken og vil ikke referer mer til den enn det som er nødvendig for å belyse den aktuelle ankesak.

Undertegnede vil fokusere på [REDACTED] sin psykiske tilstand, hans særskilte behov for omsorg og eventuell behandling samt hans prognose gitt en omsorgssituasjon utenfor familien og innen familien.

461

I tillegg vil undertegnede gi en beskrivelse og en vurdering av foreldrenes nåværende omsorgsevne og eventuelle endringsbehov og muligheter med og uten aktuelle tiltak og beskrive hvilke eventuelle tiltak som kan og bør settes inn.

Undertegnede vil ikke vurdere i denne omgang den generelle omsorgssituasjon for de andre barna i familien eller deres eventuelle spesielle behov.

Undertegnede vil drøfte [redacted] sin tilknytning til sine søsken og i hvilken grad den er viktig for ham i hans utvikling innenfor eller utenfor familien.

Familien [redacted] har siden sommeren 1997 mottatt omfattende hjelpetiltak etter at man ble bekymret for barnas omsorgssituasjon generelt og både [redacted] og [redacted] sine spesielle behov. Barneverntjenesten har satt inn råd og veiledning, hjemmekonsulent og miljøarbeider samt omfattende avlastningstiltak. I tillegg har flere av barna hatt spesialoppfølging på skole, samt støttekontakt.

Familien har vært avhengig av kommunal bolig og sosialhjelp og kommunen har tilrettelagt flere boliger for dem inkludert den de bor i nå. Både barneverntjeneste og sosialtjeneste har stilt spørsmål ved deres boevne og noen av tiltakene har gått konkret på dette. De har også fått direktehjelp til renhold.

I dag avviser familien seg et hvert hjelpetiltak og er i konflikt med barneverntjenesten. De mottar i dag ingen spesielle hjelpetiltak, heller ikke råd og veiledning. Sosialkontoret er aktivt inne med økonomisk bistand.

I løpet av de månedene som undertegnede har hatt kontakt med familien har de alltid stilt opp og vært åpne og tillitsfulle i sin kommunikasjon med den sakkyndige. Foreldrene og barna har gitt den sakkyndige all mulig innpass for å kunne få gjøre de nødvendige observasjoner.

Foreldrene har hele tiden vært tydelige på hvordan de vurderer [redacted] sin tilstand og hans behov samt deres og familiens tilstand og deres egen omsorgsevne.

Ut i fra familiens vurdering har [redacted] en tilstand av Tourettes forstyrrelse og det er årsaken til hans adferd og bakgrunnen for at barnevernet trodde at han hadde vært utsatt for seksuelle overgrep. Når det gjelder familiens omsorgsevne så vurderer de den selv som at den er god og at de som foreldre er glad i sine barn og gir barna den kjærlighet og omsorg som de trenger.

[redacted] og [redacted] har i alt 7 barn fra 7 til 19 år. Familien bor i en enebolig sentralt i Fredrikstad og alle barna bor hjemme. Verken mor eller far er i lønnet arbeid. Far er uføretrygdet. De yngste barna er under skolegang, mens de to eldste guttene har sluttet på videregående skole. De to eldste sønnene er ikke i varig arbeid eller lærlingsituasjon, men er på varierende arbeidstiltak eller i vente på eventuell skolegang.

Undertegnede har blitt tatt i mot av familien og fått samtale og observere dem uten hinder og uten at undertegnede på noen måte har opplevde at de har spesielt tilrettelagt situasjonen for at den sakkyndige skulle komme. De har heller ikke lagt noen hinder i veien for at undertegnede har kunnet observere og samtale med barna både sammen med foreldrene og når foreldrene var andre steder i huset.

462

Familien bor i et hus av normal størrelse og med en så stor familie virker huset noe trangt og det gir lite rom for å ivareta individuelle behov for de enkelte familiemedlemmer. Situasjonen er slik at mor og far oppholder seg i den ene del av den doble stue, mens barna er i resten av stuen eller på et av rommene. Det er to barn på hvert soverom.

Undertegnede har vært i familien både på dag og ettermiddag og kveldstid. I hovedsak er alle barna hjemme eller at et eller to har vært ute av familien i kortere tidsrom. Foreldrene forteller at de lever tett sammen som familie og at barna er mye sammen med hverandre på fritiden. Familien har få om noen planlagte aktiviteter utenfor eller innefor hjemmet det meste blir spontant håndtert.

Når [redacted] var på samvær var hele familien tilstede. Ved et av samværene var undertegnede tilstede under familiens fellesmåltid som far tilberedte og som var spesielt tilrettelagt for [redacted]. De hadde spesielt valgt ut mat som han likte.

Familien har intet felles spisebord og maten ble spist på ulike steder i huset og ikke samlet som familie og ikke med [redacted] i sentrum. [redacted] spiste opp på de eldre brødrenes rom sammen med dem foran datamaskinen. Foreldrene var ikke tilstede på dette rommet.

Det kom tydelig fram at det var slik de gjorde det, måltidene ble spist etter eget behov.

Under samværene var det ikke noen planlagt aktivitet for [redacted] verken sammen med foreldre eller søsken. De tok det som det kom sa foreldrene og likte ikke å planlegge noe spesielt. Det viktigste var at de var sammen. Undertegnede observerte ikke noe spesielt mer samspill mellom [redacted] og foreldrene enn det var mellom ham og hans søsken. Det virket på undertegnede som [redacted] sitt nærvær ikke endret noe på aktivitetene i huset.

Huset og interiør er preget av at det har mange brukere og i liten grad er tilpasset barnas behov. Far opptar for eksempel hele spisebordet med sine hobbyaktiviteter. Dessuten er det svært uryddig og til dels skittent i huset.

Under samtalene med foreldrene så legger de stor vekt på det sjokket de opplevde når de våren 2004 ble konfrontert med at det var mistanke om at [redacted] var utsatt for seksuelle overgrep. De opplevde anklagene som et overgrep mot dem selv og far legger sterk vekt på hvor urimelig og feilaktig en slik anklage er. De uttrykker også at de ser dette som et ledd i at de nærmest blir forfulgt av barnevernet og at barnevernet ikke gjør noe for å hjelpe dem.

Årsaken til [redacted] sitt bruk av seksuelle ord og seksuelle tegninger mener de kommer av at han har Tourettes syndrom. De har selv tatt kontakt med Tourette foreningen og fått bekreftet det derfra og snakket med sin tannlege og med venner og kjente og alle mener at han har denne lidelsen. Når undertegnede tar opp med dem at det ikke er bekreftet at han har den diagnosen så avfeier de det og sier at det er det han må ha.

Mor referer under denne samtalen at hun hadde hatt en telefonsamtale med [redacted] kvelden før og under samtalens løp hadde hun spurt hva han hadde i sengen og fått til svar at han hadde en kjempedildo. Mor mente at det var de store guttene på institusjonen som lærte ham slikt. Mor mente at det også var typisk når han hadde Tourette. Institusjonen deler ikke denne opplevelsen med mor. Det er ingen av de andre barna som påvirker [redacted] i den retning.

463

Far kunne også fortelle at han var veldig opptatt av " rumpe og tiss" og kunne gjenta det stadig og tegnet det stadig vekk.

Undertegnede gikk igjennom symptomene på Tourette med familien etter å ha observert [redacted] og forklarte for foreldrene at han neppe hadde denne tilstanden. De har holdt fast på diagnosen gjennom hele utredningsperioden også etter at undertegnede har konkludert med at det ikke er sannsynlig at han har denne tilstanden.

[redacted] har ikke de typiske verbale tics eller de muskulære tics. Som er så typisk ved tilstanden.

Foreldrene har fått tatt del i undertegnedes vurdering om det kan foreligge en annen gjennomgripende utviklingsforstyrrelse som Asberger, men de ønsket ikke å høre mer om det da de var sikre på hva som feilte gutten.

Under observasjonene av [redacted] i hans hjem var det ingen planlagt aktivitet så [redacted] lekte til dels sammen med [redacted] eller spilte dataspill sammen med noen av de andre, særlig [redacted] eller [redacted].

I samspillet med [redacted] som var første gang som undertegnede traff ham etter han hadde vært hjemme et døgn var han svært urolig og lekte mest i en parallell med [redacted]. [redacted] holdt på med en fjernstyrt bil som han kjørte rundt på stuegulvet. [redacted] prøvde å tilpasse seg hans lekemønster men han leste ikke inn dette og holdt på alene uten å trekke henne inn i leken.

Han responderte lite på omgivelsene i det hele tatt og virket nærmest i et autistisk mønster. Ingen av foreldrene inter文erte i leken eller deltok sammen med barna eller prøvde å øke samspillet. I denne situasjonen som var tidlig under utredningen, fremsto [redacted] som svært urolig, innadvendt og vanskelig å få noen kontakt med.

Undertegnede prøvde å gli inn i hans lek med bilen med kommentarer og oppmuntring, men han ga ingen respons. [redacted] fremsto her som en svært avvikende gutt med et mønster som man kan se hos barn med Asbergers syndrom.

I den neste observasjonssituasjonen var [redacted] mer avslappet, men var fortsatt ikke deltagende i et samspill med de andre, men under dataspillet som foregikk på et av soverommene kunne han og søsknene dele mer kommentarer om spillet.

Ingen av de andre søsknene spurte eller snakket med [redacted] annet enn om dataspillet. Undertegnede opplevde lite eller intet samspill eller mer følelsesmessig kontakt mellom [redacted] og de andre søsknene. Dette til tross for at det var en måned siden de hadde sett hverandre. Hver og en var opptatt av sitt.

Undertegnede har forsøkt å få til en samtale med [redacted] i de ulike situasjonene som jeg har vært sammen med ham, men det har ikke kommet ut over enkeltord heller ikke når foreldrene oppmuntret ham til det.

Under de observasjoner som jeg har hatt av ham i hjemmesituasjonen har han fremstått som motorisk noe tilstivnet og med lite mimikk. Han gir liten grad av øyekontakt med noen i familien og trekker seg mye unna.

464

Han samtaler ikke med foreldrene i de situasjoner som er og foreldrene taler lite direkte til ham, men kan omtale ham i tredjeperson til meg mens han er tilstede.

Under observasjonene kom det ikke frem noe som tyder på at han har Toruettes syndrom så hans adferd og problemer må ha andre årsaker.

Undertegnede har hatt samtaler med personalet ved Tune barnehjem og tatt del i personalets observasjoner og refleksjoner.

Det som kommer frem er at gutten har hadde ne stor fremgang i funksjon både sosialt og i forhold til skoleprestasjoner etter at han kom til barnehjemmet. Når han kom var han engstelig og urolig, isolerte seg og ga liten kontakt. Han hadde også svært dårlig mestringskompetanse når det gjaldt dagligdagse aktiviteter og hadde stor mangel på kunnskap om vanlige forhold i både lokalmiljø og i samfunnet generelt. Det virket på personalet som han var svært lite vane ved å være i vanlige fritidsaktiviteter som å gå på kino, kafé og lignende. Det samme gjaldt en del fysiske aktiviteter.

Personalet så et stort fall i funksjonsevne etter hjemmebesøkene og også etter telefonsamtaler kunne han endre seg, Etter besøkene trakk han seg mer bort og virket redd for å bli forhørt når han ble spurt om hvordan han hadde hatt det hjemme. Han fremviste her et mønster som kan tyde på en viss paranoid beredskap antagelig som et resultat av den lojalitetskonflikt han er i .

Barnehjemmet opplever at [redacted] er veldig lukket om hjemmesituasjonen og at han forteller lite om sin familie i det hele tatt. Når han kom til barnehjemmet var han svært reservert i kontakten, men kan nå ta mer kontakt og gi en del respons men først og fremst i en til en situasjon. På skolen fungerer han mye bedre, men har en meget ujevn profil med rimelig gode abstrakte evner, men med stor mangel på allmennkunnskap.

[redacted] er noe engstelig og kan hvis han blir stoppet i situasjoner og holdt fast få nærmest panikkangst. Han er opptatt av å ha kontroll og kan bli tvangsmessig repeterende i aktivitet. [redacted] har etter en tid mer kontakt med de andre barna, men liker seg best for seg selv eller med egen aktivitet som TV spill.

[redacted] har til tider en massiv språklig seksualisering. Hans ordbruk er til tider avansert og det oppleves både som det er blick og tanker bak ordene når han for eksempel begynner å kommentere en uskyldig kontakt mellom to i et TV program. I slike situasjoner blir han hyper seksualiserende språklig. Hans repertoar på det seksuelle område står i stor kontrast til hans kunnskap og ordforråd på andre områder. Personalet opplever han ikke som seksualiserende i kontakten ellers og han gir i det hele lite eller ingen kroppskontakt.

[redacted] sover noe urolig og kan være oppe å gå om natten og setter på vannet. Han væter seg i varierende grad på nattetid.

[redacted] har over tid slått seg til ro på Tune og liker å være med på de aktivitetene som gjøres men kan bli noe overveldet og engstelig da han mangler mye på opplevelser. Reaksjonene på hjemmebesøkene har avtatt noe.

Foreldrene har vært på besøk og ringer med ham. Besøkene har vært slik at foreldrene har vært der, men foreldrene har i liten grad vært i spill med gutten. De har stort sett vært passivt iakttagende på at han har spillet TV spill eller lignende.

465

██████████ er nå dagpasient ved Åsebråten Barnepsykiatriske klinikk og er her til utredning. Undertegnede har hatt møte med både representanter for skole, avdeling og ledelse og det kommer frem i disse samtalen en betydelig bekymring for gutten.

Familien ██████████ er vel kjent for institusjonen etter at ██████████ sin søster ██████████ var pasient ved institusjonen fra 1999 til 2001. Det ble i denne perioden også utført et betydelig barnepsykiatrisk arbeid overfor familien med spesielt fokus på å utvikle og endre forelderens måte å gi barna omsorg på. Resultatet av dette arbeidet var varierende, men man hevder når dette temaet blir drøftet i dag at foreldrene ikke har den evnen som trengs til å se barns behov og å kunne gi barna en nødvendig og tilfredsstillende samspillssituasjon som sikrer dem den nødvendige utvikling.

I 2001 var ██████████ under utredning ved ÅBK under problemstillingen om det forelå en autisme eller en psykisk utviklingshemning da han var betydelig retardert i sin utvikling. Det ble den gang konkludert med at det ikke forelå en psykisk utviklingshemning og at hans adferd og funksjon måtte sees på som et resultat av det lite tilfredsstillende miljø som han vokste opp i..

I dag vurderer de samme instanser det til at det synes å foreligge en reaktiv utviklingsforstyrrelse.

Under dagens opphold fremstår ██████████ som en sårbar gutt, men også som en gutt som tar struktur og forholder seg til regler, men er lett sårbar når det er flere tilstede. Han mangler mye på sosial fungering og trekker seg i samspill med andre. Han har blitt tiltagende trygg på personalet og profiterer på trygge, tydelige voksne.

Sjefpsykolog Liv Gullicsen har startet en individuell utredning så langt tyder på at han har noe reduserte evner, men at hans primære problemer er av emosjonell art og det utredes nå om det foreligger en gjennomgående utviklingsforstyrrelse av type Asberger eller om det er en reaktiv utviklingsforstyrrelse. På det nivået i utredningen som foreligger tyder det at er mer i retning av en reaktiv utviklingsforstyrrelse. Fagpersonalet ved ÅBK avkrefter at det foreligger en Toruette tilstand hos ██████████.

I samtalen med ÅBK peker de på behovet for et endret oppvekstmiljø for ██████████ og de mener etter lang behandlingmessig erfaring med familien at ingen av foreldrene har den omsorgsevne som er nødvendig for å gi ██████████ den omsorg og utvikling som han trenger. De ser heller ikke etter å ha gjennomført et betydelig foreldrearbeid at foreldrene har evne til endring selv under god veiledning fra hjelpeapparatet.

██████████ og ██████████ har ingen tillit til ÅBK og kan ikke se noen nytte i at ██████████ er der. De opplever heller ikke å ha hatt noen hjelp fra ÅBK når ██████████ var der.

I samtalen som undertegnede har hatt med foreldrene aksepterer de at ██████████ har spesielle behov og knytter dette opp til at de mener at han har en Toruette diagnose. Undertegnede hevder overfor dem at det ikke er tilfelle, men de aksepterer ikke det svaret og er også avvissende når undertegnede peker på at dette er innenfor undertegnedes kompetansefelt. ██████████ og ██████████ aksepterer i liten grad andre synspunkter enn det de har selv og fremviser ingen evne til endring eller undring når de blir konfrontert med andre synspunkter enn sine egne.

46

Familien får liten korreksjon fra utenverden. De er lite orientert om det som skjer i samfunnet og deres aktiviteter er i liten grad orientert utenfor hjemmet. De har ingen aktiviteter utover det å handle sammen med barna.

Far sysler med ulike modellbygging og dukkelaging med mor som tilskuer. Det er far som i stor grad lager mat, men ellers står mor for det meste husarbeid.

Mor har noen venninner som er på besøk og undertegnede har truffet en av dem som er en ung kvinne med flere barn. Mor er barnevakt for hennes yngste barn i perioder. Familien har et begrenset nettverk, men noe kontakt med mors foreldre. En kontakt som i perioder er vanskelig og konfliktfylt.

Familien har betydelige overføringer fra sosialtjenesten og de prøver å grei seg på de begrensede midlene de har og de er godt orientert om hvor det er billigst å handle. De er i en situasjon hvor de er bekymret for at de ikke har tilgang på nok økonomiske midler. De to eldste guttene er ute av videregående skole, men det er kun [redacted] som har hatt noe inntektsgivende arbeid, men han mistet dette da han ikke klarte å følge det opp slik at det ble mye fravær. Far mener det var arbeidsgivers skyld.

Når det gjelder samværene så er foreldrene både misfornøyd med hyppighet og omfang. De aksepterer ikke at gutten er på Tune barnehjem og uttrykker det tydelig også i hans nærvær. Det at dette setter gutten i en konfliktsituasjon tar de ikke hensyn til. De er ikke opptatt av hva han gjør der eller hvordan han har det.

Undertegnede er nå kjent med at de har klaget på kvaliteten av tilbudet på Tune.

Vurdering:

Plasseringen av [redacted] bygger på to forutsetninger. Hans generelle omsorgssituasjon og hans spesielle omsorgsbehov.

Hans generelle omsorgsbehov har vært ivaretatt av hans foreldre inntil plasseringen i 2004.

[redacted] og [redacted] har hatt og har foreldreansvar og det daglige ansvar for i alt 7 barn hvorav to av barn har hatt definerte spesielle behov.

Omsorgen for så mange barn er i seg selv krevende og vil kreve forutsetninger både til å se barns generelle behov for omsorg og struktur i dagliglivet, men vil også kreve en særskilt evne til å se og gi rom for det enkelte barn i en såpass stor barneflokk. Utfordringen for alle foreldre er at barn er forskjellige og krever en individuell tilnærming i tillegg til det som alle barn generelt krever. Barn trenger tett oppfølging av forutsigbare voksne som er trygge samspillspartnere.

[redacted] og [redacted] er glade i sine barn og barna er det viktigste i deres liv og siden ingen av dem har arbeid utenfor hjemmet har de tid og mulighet til å egne seg helt og holdent med å oppdra barn og gi dem omsorg. Forutsetningene for å gi denne omsorg er tilstede og de uttrykker sin kjærlighet til barna. De har mulighetene til å gi en adekvat omsorg, men har de evnen?

467

■■■■ har hatt en stor interesse for barn hele livet og ser det som sin hovedoppgave å ta seg av barna. Hun har i tillegg til sine egne barn også stilt opp og vært barnevakt for venninner. ■■■■ sin hovedinteresse er barn.

■■■■ har en vanskelig og ustabil oppvekst med mye flytting og har dels vokst opp hos mormor på grunn av konflikter i familien. Hun har noe kontakt med sine foreldre, men ellers liten kontakt med øvrige familie. Mor har ingen utdanning og har ingen arbeidskarriere bak seg. Hun traff ■■■■ som er 10 år eldre gjennom en kontaktannonse da hun var 18 år gammel og hele hennes liv har siden de fikk det første barnet vært konsentrert om familien.

Hun har hovedansvaret i familien når det gjelder omsorgsoppgaver selv om far er den som lager mat.

Ut i fra den historie som familien har er det tydelig at mor trenger mye hjelp i de daglige gjøremål og mangler grunnleggende ferdigheter i det å skjøtte et hus og et hjem.

Hjemmet er preget av manglende renhold og vedlikehold og det mangler grunnleggende strukturer i det daglige som faste måltider som samler familien og en nødvendig standard på vask og hygiene. Selv noe så nødvendig som lufting og oppvask blir lite ivaretatt. Hele hjemmet virker forsømt og selv når jeg som sakkyndig kommer på besøk er det ikke gjort noe spesielt for å fremstå på best mulig måte.

Undertegnede har ikke observert at mor utfører noen huslige sysler under observasjonen heller ikke far bortsett fra matlaging ved et tilfelle.

Familien har hatt hjemmekonsulent og miljøarbeider i lange perioder og det ser ikke ut som det har satt noen spor i det å forbedre struktur og rutiner i hjemmet. Familien har for eksempel ikke et felles sted å innta måltider. De spises på varierende steder rundet i huset uten at foreldrene gjør noe for å samle familien

■■■■ har som far sitt virke innenfor familien. Han er ikke i jobb og har ikke vært i jobb etter at barna ble født. Far har i perioder hatt alvorlige alkoholproblemer. Dette synes å være et tilbakelagt stadium nå og det er ingen indikasjoner på at noe annet er tilfelle.

Far bruker mye tid på å drive med hobbyaktiviteter og bygger modeller og dukker. Han har et tydelig talent for slike sysler. Fars aktiviteter preger familiens oppholdsrom/stue da han okkuperer det eneste spisebord som finnes. Far er opptatt av sine aktiviteter og holder på med det uavhengig av hva som ellers skjer i huset.

Far og mor snakker mye om sine frustrasjoner om at ■■■■ er plassert, men ikke om det er ting de kan gjøre for å endre på situasjonen slik at de kan få ham tilbake.

Både mor og far ser på seg selv som vanlige foreldre i en vanlig familie. De tror og mener at de tar godt vare på sine barn og gir de en god oppvekst. De syns ikke å ha et perspektiv på at de har mange barn og at deres livsførsel avviker mye fra gjennomsnittet.

468

De har vært totalt avhengig av det offentlige hjelpeapparat enten det gjelder penger eller bolig og de har hatt massive hjelpetiltak inne fra barneverntjenesten, men det virker ikke som de tar dette innover seg som en uvanlig situasjon.

Deres forståelse av sin egen situasjon blir derfor et vesentlig hinder for endring. Verken far eller mor ser at de trenger hjelp ei heller at de kunne profitere på å høre og se hvordan andre løser utfordringer med det å oppdra barn og hjelpe barn i deres utvikling.

Et annet gjennomgående trekk er at de i liten grad individualiserer barna og ser deres forskjellighet like mye som deres likhet. De behandler og beskriver i liten grad barna som forskjellige individer med ulike behov. Selv om de tillegger [redacted] en alvorlig diagnose så er de i liten grad i stand til å se at han har noen særlige behov. Han blir annerledes først og fremst gjennom sitt seksualiserte språk, men ikke utifra sin spesielle væremåte og kontaktsvakhet. Den virker det ikke som de ser i hele tatt.

Far omtaler i liten grad barna med navn, men mer med andre ytre kjennetegn eller som nummer i søskenrekka. Det virker ikke som de fremstår som tydelige individer med egne særtrekk og egne behov. Det blir på et vis psykologisk sett en udifferensiert gruppe.

Far aktiverer barna lite og foreldrene har i liten grad latt barna få ta del i vanlige aktiviteter ute i samfunnet. Mor har en bakgrunn i Jehovas vitner som gjør at hun i liten grad feirer høytider noe som ytterligere gjør barna fattige på vanlige aktiviteter.

[redacted] har særskilte omsorgsbehov i kraft at han både er evnemessig ujevn og til dels svak og at han har en underliggende kontaktforstyrrelse. Undertegnede vurderer det dit hen at det ikke er indikasjoner på at det foreligger en tilstand av Tourettes syndrom, men det er tegn som tyder i retning av en gjennomgående utviklingsforstyrrelse. Det kan være en lettere form for Asbergers syndrom eller en reaktiv utviklingsforstyrrelse. Dette vil bli avklart i løpet av utredningen ved ÅBK. Uansett har han spesielle omsorgsbehov og nok etter hvert barnepsykiatriske behandlingsbehov.

Han har klart behov for tydelige voksne som er forutsigbare og som ser hans særlig behov i relasjon til nærhet distanse og som har evnen til å holde ham fast i kontakt og aktivitet samt ikke presse ham slik at hans underliggende angst aktiveres i for stor grad. Han har angstreaksjoner og avverger preget av både tvangshandlinger og passiv nærmest selvstimulering.

[redacted] har et seksualisert språk som er avvikende for alder og en kunnskap om seksuelle temaer som ikke står i forhold til hans øvrige kunnskapsomfang. I tillegg har han en seksualisering i sin beskrivelse av kontakt mellom kvinner og menns relasjoner som ikke er adekvat.

Det er vanskelig til dels umulig at dette er en kunnskap og et fokus han tilfeldig har utviklet.

Det er rimelig å tro at han har blitt eksponert for seksuell aktivitet eller handling gjennom enten å ha observert den enten som tilskuer konkret eller ved film, bilder etc. eller at han har blitt utsatt for noen grad av seksuelle krenkelser.

Uansett årsak er dette meget bekymringsfullt og vil måtte kreve både oppfølging og eventuelt behandling for å unngå både resttraumer samt utvikling av uønsket adferd.

469

■■■■ har prioritert på plasseringen på Tune barnehjem, men prioriterer spesielt på en til en voksenkontakt og en mindre gruppe med barn. Han har utviklet seg både skolemessig og sosialt.

■■■■ har både generelle og spesielle omsorgsbehov som må dekkes og slik undertegnede vurderer det får han ikke dekket disse behov i sin biologiske familie. Verken mor eller far er i stand til å se hva barn trenger generelt eller hva ■■■■ trenger spesielt. Gjennom omfattende hjelpetiltak har familien heller ikke vist det endringspotensiale som er nødvendig for å få til en ønsket og tilstrekkelig omsorgssituasjon. Familien har ikke profittert på tiltakene i tilstrekkelig grad og er nå ikke interessert i flere tiltak fra Barnevernet. Selv et omfattende familiearbeid fra ÅBK ga ikke de nødvendige og varige resultater.

Slik undertegnede vurderer det må ■■■■ få sin videre omsorg ivaretatt utenfor familien i et for ham særlig tilrettelagt tiltak. Undertegnede har vært i tvil om det er mulig å plassere ham i et fosterhjem eller at han må til en institusjon, men med den positive utviklingen som han fremviser under oppholdet på ÅBK bør det kunne gå på med et forsterket fosterhjem

En varig plassering bør derfor være i en familie både på grunn av muligheten for å bygge ut trygghet og relasjoner samt hans behov for normaliserende aktiviteter.

■■■■ og ■■■■ klarer ikke å skjerme ■■■■ fra sin sorg og frustrasjon over at han er tatt ut av familien og dette bør avspeiles i en besøksordning som gir ■■■■ rom for å utvikle seg trygt over tid og ikke komme i stadige lojalitetskonflikter. En besøkshyppighet på 2 til 4 dagsbesøk i året vil være passe. Under disse besøkene som bør skje på nøytral grunn bør han kunne treffe også noen av sine søsken særlig de yngste.

Konklusjon:

Undertegnede vurderer det slik at ■■■■ bør plasseres i et familiebasert tiltak utenfor hjemmet. Foreldrene har ikke evne eller forutsetninger verken til å ivareta hans vanlige eller spesielle omsorgsbehov. Uten en slik vurdering vil hans prognose være svært dårlig og det kan føre til en varig funksjonssvikt.

Det bør etableres en besøksordning med begrensede dagsbesøk 2 til 4 ganger pr år.

470

8.3 Expert Report 3

DEKALOG

UJOHN NORDU LARSEN

SPECIALIST I KLINISK PSYKOLOGI, NPF

FREDRIKSTAD KOMMUNE BARNEVERN TJENESTEN	
SAKSNR. 312849	LØPENR. 8667105
KASS. ÅR	KOPI
SAKSBEH. KABF	20. DES. 2005
ARKIVDEL	ARKIV DATOSIGN ☐
KLASS	

Bilag 3

1782 Halden

Fredrikstad Kommune
Barneverntjenesten
1600 FREDRIKSTAD

Halden 09.12.2005

SAKKYNDIGERKLÆRING VEDRØRENDE [REDACTED] F. [REDACTED] 1994

Undertegnede har 15.05.2005 avgitt en erklæring vedrørende ovennevnte. Denne erklæringen ble fremlagt i Fredrikstad Tingrett medio juni 2005.

Undertegnede har fått i mandat av barneverntjenesten i Fredrikstad kommune å vurdere [REDACTED] tilstand etter plassering i fosterhjem.

Følgende mandat ble gitt:

- Vurdere endring i adferd etter plassering i fosterhjem
- Vurdere hvordan kontakt mellom biologiske foreldre fungerer og om det er til beste for gutten.

Undertegnede har gått igjennom sakens dokumenter på nytt og deltatt på ansvarsgruppemøte på [REDACTED] sin skole samt hatt samtale med hans fosterforeldre og observert og hatt samtale med [REDACTED] i fosterhjemmet, medio november 2005. Undertegnede har videre hatt samtaler både direkte og på telefon med veileder for fosterhjemmet.

Under den opprinnelige utredningen hadde undertegnede observasjoner av [REDACTED] både i institusjon og hjemme hos familien [REDACTED]. Under den perioden, våren 2005, som undertegnede foretok en sakkyndigutredning var [REDACTED] til Utredning ved Åsebråten barnepsykiatriske klinikk.

Undertegnede vurderte det slik at [REDACTED] har særskilte omsorgsbehov i kraft at han både er evnemessig ujevn og til dels svak og at han har en underliggende kontaktforstyrrelse.

Undertegnede vurderer det dit hen at det ikke er indikasjoner på at det foreligger en tilstand av

604

Tourettes syndrom, men det er tegn som tyder i retning av en gjennomgående utviklingsforstyrrelse. Det kan være en lettere form for Asbergers syndrom eller en reaktiv utviklingsforstyrrelse.

Både undertegnede og Åsebråten Barnepsykiatriske klinikk endte opp med en konklusjon om at det foreligger en reaktiv utviklingsforstyrrelse.

Etter endt behandling i Fredrikstad Tingrett ble [REDACTED] fosterhjemsplassert hos en fosterfamilie på utsiden av Tønsberg. Fosterhjemmet ligger i et sentralt, men skjermet boområde og [REDACTED] går på den lokale skole.

Undertegnede deltok medio november 2005 på et anvarsgruppemøte på [REDACTED] sin skole hvor fosterforeldre, barnevern og skole deltok.

På møtet kom det frem at [REDACTED] hadde utviklet seg positivt på skolen både faglig og sosialt. [REDACTED] har et særlig tilrettelagt skoleopplegg med full resurstilgang.

[REDACTED] deltok i alle fag med støttelærer og smågruppe tilknytning. [REDACTED] er faglig svak, men viser fremgang.

Sosialt sett har han etter en noe nølende start hatt en fin utvikling og har etablert sosiale relasjoner med andre elever og andre i hans bomiljø.

Den avvikende adferd som tidligere har vært dominerende, med bruk av avvikende språk og motorisk uro og repeterende handlinger har ikke vært synlig annet enn i situasjoner som har vært svært presset. I følge fostermor har dette vært i perioder med utstrakt telefonisk kontakt med familien, særlig mor.

Undertegnede observerte og snakket med [REDACTED] i fosterhjemmet dels sammen med fostreforeldrene, dels alene.

Undertegnede hadde under hele sakkyndigutredningen i foreldrehjemmet hatt vansker med å få en dialog med [REDACTED] og observert ham som avvikende i adferd, følelsesuttrykk og språkbruk.

I fosterhjemmet oppførte han seg svært adekvat og normalt for en gutt på hans alder. Han fremviste under observasjonstiden på noen timer ikke avvikende i språk. Han sakket normalt og hadde ingen repeterende eller avvikende språkbruk.

Han fremviste heller ingen motorisk uro, men satt rolig sammen med på det meste fem voksne og spiste og snakket om hvordan det gikk på skolen, hva han gjorde på fritiden og andre dagligdagse temaer. Vi så på bilder og i tillegg var det vanlig småprat. Hans adferd var i den situasjonen adekvat og svært forskjellig fra hva jeg hadde observert i hans hjem. I hjemmet var han avvikende både i adferd, følelser og språk. Her var han normalt fungerende.

Undertegnede snakket med [REDACTED] på hans rom, mens han holdt på med et dataspill. Han fortalte om spillet, hva han gjorde på skolen og hvordan det var med andre jevnaldrene. Han svarte adekvat og ga en god kontakt i situasjonen selv om han var mer reservert og vaksom når han og jeg var alene enn når han var sammen med fosterforeldrene.

Jeg kommenterte at vi hadde snakket sammen før og han lurte på hvorfor jeg var der nå. Når

605

jeg svarte at jeg var det for å se hvordan han hadde det slo han seg til ro med det. På direkte spørsmål sa han at han trivdes. Han ga intet svar når jeg spurte om han savnet familien sin. Han ble bare stille.

██████ ble hentet av sin støttekontakt og ██████ virket glad og fornøyd når de dro og sa adjø og gikk av gårde og virket både glad og tilfreds.

Under hele perioden som undertegnede observerte ham registretre jeg ingen tegn på avvikende adferd. Han fremviste en normal sjenanse overfor så mange voksne. Han virket trygg og rolig. Han fremviste interesse i det som han ble spurt om. Kunne fortelle på oppfordring og viste et nyansert følelsesregister. Han hadde ingen tegn til avvikende språkbruk og ingen motorisk uro eller avvikende eller repetitive bevegelser. Han lekte med familiens hund og var rundt de voksne på normalt vis.

I sum var dette en helt annen gutt enn jeg observerte våren 2005.

I samtalene med fosterforeldrene kom det frem at mor og far hadde takket nei til besøksordningen og de hadde ikke truffet ██████ etter plasseringen sommeren 2005. De ville ikke gjennomføre besøksordningen når de ikke fikk ha ██████ hjemme på besøk.

Oppstarten av fosterplasseringen hadde vært vanskelig med en ██████ som både var engstelig og urolig og isolerte seg mye. Fosterforeldrene så en variasjon i adferd og utvikling som hang sammen med når ██████ hadde mye kontakt med sine foreldre pr. telefon så ble han urolig isolerende og til dels stakk av. Han lot seg lite trøste og snakke med og anklaget fosterforeldrene for ulike saker. Han stakk seg unna og benektet at han snakket med mor på telefon. Dette gikk også utover skolegang.

Det var et klart mønster med at det gikk jevnt bra i perioder med liten kontakt med foreldrene og dårligere i perioder med mye kontakt.

Etter at fosterforeldrene skjermet han for denne telefonkontakten falt gutten til ro. Han deltar i familiens sosiale aktiviteter og viser god sosial fremgang selv om han er en krevende gutt som krever mye omsorg og oppmerksomhet og tydelige voksne. ██████ lever i en familie med tydelig struktur noe han tydelig profiterte på.

Etter at det ble kontroll på mobiltelefonbruk har foreldrene skrevet brev til ham. Disse brevene uroer ham også selv om de er nøytrale i innhold. Brevene signaliserer at foreldrene er glad i ham og at han snart skal komme hjem igjen. Dette fører til tilbakeslag for ██████ og han isolerer seg og trekker seg inn i seg selv og virker trist og usikker. I disse periodene er det vanskelig å få kontakt med ham og han avviser de voksne rundt seg. Skjermes han for brev og kontakt fremstår han som mer balansert og tilfreds og fremskrittene er å tilstede.

I fosterhjemmet har ██████ tydelig knyttet seg til de voksne og han profiterer på de nære og tette båndene.

Vurdering:

Undertegnede har sett en dramatisk endring i ██████ sin adferd til det bedre. Det er ingen tegn som peker i retning av verken Tourette syndrom, Asberger eller noen annen gjennomgripende utviklingsforstyrrelse.

bob

Hans tilstand med en reaktiv tilknytningsforstyrrelse har profitter på plasseringen i en velstrukturert familie med en profesjonell holdning til guttens behov. Han viser en god utvikling både på intellektuelle, emosjonelle og sosiale områder. Han har bedret sin kontaktevne og søker sosialt samspill.

■■■■■ er i god utvikling selv om det er viktig å se at det er et betydelig arbeid som fortsatt ligger foran. Det viktige synes å få en velstrukturert situasjon som kan vare over tid.

Tingretten vedtok samvær mellom ■■■■■ og hans foreldre en gang pr mnd. Foreldrene har takket nei til dette og fratatt ■■■■■ muligheten til å treffe dem. Dette har utvilsomt vært vanskelig for ■■■■■ og særlig når det har vært perioder med mye mobiltelefon kontakt. Dette har ikke vært til ■■■■■ sin fordel målt ut i fra hans adferd.

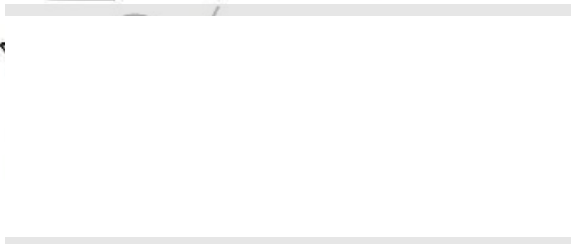
Dette har vært vist tidligere også på Tune Korttidshjem at ■■■■■ reagerer negativt på kontakt med foreldrene pr. telefon.

I fosterhjemmet har det også vist seg at brev har noe av den samme effekt selv om det er lettere å styre og kunne støtte ■■■■■ i hans reaksjoner.

Det synes for den sakkyndige at det er veldokumenter at ■■■■■ reagerer negativt på kontakten med foreldrene i den form den har vært nå, og at det går ut over hans psykiske helse og hemmer hans fremgang både sosialt og følelsesmessig.

Undertegnede ser det derfor som nødvendig å kontrollere og skjerme ■■■■■ for en ukontrollert kontakt med foreldrene.

Kontakten bør foregå i de former som er vedtatt av Fredrikstad Tingrett og foreldrene påfører ■■■■■ en ytterligere belastning ved å nekte samvær og å ta en kontakt uten tilsyn,

607.

8.4 Expert Report 4

Oslo Tingrett
Postboks 8023 Dep.
0030 Oslo

Sakkyndig utredning i familiesak [REDACTED]

Referanse 06 – 015519TVI – OTIR/02

Barn: [REDACTED] 2001

Saken gjelder spørsmål om hvem barnet skal bo fast hos og samvær.

Oppnevning og mandat

Jeg ble oppnevnt som sakkyndig i brev fra retten av 20. mars 2003 med følgende mandat:

Den sakkyndige skal gi retten råd med hensyn til hvem av partene som skal ha den daglige omsorg for sønnen [REDACTED] samt omfanget av samvær for den av foreldrene som ikke har daglig omsorg og om det skal fastsettes vilkår for samværene. Den sakkyndige bes videre vurdere alternativet delt omsorg. Mandatet kan bli endret dersom dette ansees hensiktsmessig.

Frist for den sakkyndige erklæringen, ble i samarbeid med den sakkyndige, satt til 1. juni 2006.

Arbeid i saken

Jeg startet med å ha en samtale med hver av foreldrene med en dags mellomrom. Deretter var jeg på besøk hos hver av dem primært for å treffe [REDACTED] og se han sammen med hver av foreldrene. Jeg var i [REDACTED] barnehage, så han sammen med andre barn og snakket med barnehagepersonal. Samme dag hadde jeg planlagt samtaler med hver av foreldrene. Da faren ikke hadde mottatt beskjed, snakket jeg med moren da og hadde en samtale med faren noe senere. Jeg så [REDACTED] for tredje gang på mitt kontor, både alene og noe sammen med hver av foreldrene. Han ble brakt av faren og hentet av moren. Jeg har også hatt en samtale med [REDACTED] mormor med tolk, en kort telefonsamtale med moren og en kort visitt av faren for at jeg skulle se en kort video.

I oppnevningbrevet ble jeg gitt en økonomisk ramme for oppdraget. Dette ga begrensninger mht hvor mye jeg skulle gjøre. Jeg vurderer imidlertid at de samtaler og besøk jeg har foretatt har vært nødvendige for å kunne gi retten anbefalinger i tråd med det mandat jeg er gitt.

Kort om sakens bakgrunn

Parter i saken er [redacted] og [redacted]. Hun er fra Bosnia og han fra Iran. De traff hverandre på norskkurs i 1995 og ble kjærester. De flyttet sammen og giftet seg i 1999. Den 30. november 2001 fikk de en sønn, [redacted]. De tok ut separasjon i september 2003. Våren 2004 inngikk foreldrene en samværsavtale om delt omsorg for sønnen. Denne ble praktisert inntil januar 2006 da faren holdt sønnen tilbake etter et samvær. Faren anmeldte moren og mormoren for vold mot sønnen og ville ikke levere han tilbake før et blåmerke på guttens arm og guttens angivelige uttalelser om at moren slo han, var avklart. I følge faren ville gutten ikke til moren og heller ikke i barnehagen da han skulle være redd for at moren hentet han der.

26. januar 2006 sendte moren, via sin prosessfullmektig, stevning til Oslo tingrett med begjæring om midlertidig avgjørelse. Mor krevde daglig omsorg for [redacted] frem til avgjørelse i hovedsak. Fra farens side ble denne begjæringen avvist. Etter at partene hadde gjennomført mekling, ble stevning i saken sendt 13. februar med tilsvar 15. februar. Det ble avholdt et forberedende rettsmøte 16. februar 2006 etter konflikt og forsoningsmodellen. Sakkyndig psykolog var til stede. Forhandlingene lyktes ikke. Den 20. februar fattet retten midlertidig kjennelse der moren ble gitt daglig omsorg for sønnen frem til neste saksforberedende møte i saken. Faren ble gitt samvær med sønnen annenhver torsdag til fredag med henting og levering i barnehagen, første gang torsdag 2. mars 2006. Etter anmodning fra faren ble det oppnevnt ny sakkyndig for retten og saken får en ny dommer.

Informasjonsinnhenting

Jeg har hatt to til tre individuelle samtaler med partene foruten at jeg også har møtt dem sammen med sønnen [redacted]. Nedenfor refereres informasjon om partenes bakgrunn, deres ekteskap og brudd samt deres oppfatning av [redacted] og hans forhold til begge foreldrene. Informasjon fra mine samtaler i Thor Olsens barnehage og samtalen med [redacted] mormor refereres ikke særskilt. Den er tatt inn delvis her og delvis under drøftingsdelen.

Partenes forhold til den foreliggende utredningen og til meg

Faren, [redacted]

Faren var lite interessert i min informasjon om oppdraget, arbeidsmåte og meg selv. Han møtte meg med at han hadde brukt internett for å få informasjon om meg og at han bl.a. hadde lest artikler jeg hadde skrevet. Det han ønsket var å drøfte mitt mandat. Han la frem et brev fra Foreningen Menn og omsorg, datert dagen i forvegen. Brevet var et forslag til nytt mandat for meg i angjeldende sak da foreningen anså mitt mandat fra retten som altfor mangelfullt. Under et punkt om prekvalifisering av sakkyndig heter det i brevet: *i herværende sak kan prekvalifiseringen likevel ses på som gjennomført ved at psykologen godtar det mandatet slik det fremkommer videre i mitt forslag.*

Jeg tittet raskt gjennom brevet og fant at det ikke dreide seg om et nytt mandat, men mer om krav til den sakkyndiges fremgangsmåte og arbeid som jeg oppfattet som ganske generelle og

greie. Jeg ga uttrykk for at dette var greit, uten at verken faren eller jeg gikk nærmere inn på brevet. Ved senere nøye gjennomgang kan jeg imidlertid ikke si meg enig i alle påbud. Brevet fra foreningen avsluttes med: *videre ønsker jeg tilsendt kopi av den sakkyndiges rapport så snart den foreligger, slik at jeg kan se om mandatet er fulgt.* Foruten å gi meg brevet har [redacted] under utredningen ikke nevnt brevet.

Faren var opptatt av at mandatet ikke sa noe om vold. Hans problemstilling var: Hvorfor kommer [redacted] til meg og forteller at moren og mormoren slår han og sier at han ikke vil hjem til moren? For han var meningen med utredningen å finne ut hva som foregår. Han fortalte om tidligere klager fra barnehagen som jeg forsto i ettertid var blitt bagatellisert. Jeg informerte om at jeg naturligvis ville utrede de spørsmålene som partene mente var sentrale i saken og at det også var nødvendig for at jeg kunne besvare mandatet jeg hadde fått fra retten. Etter første samtale avtalte jeg et møte med han og sønnen og informerte om mine videre planer mht utredningen. Etter å ha snakket med moren og møtt henne og sønnen, ringte jeg [redacted] flere dager uten å få tak i han, og sendte til slutt et brev. Da han etter en uke kontaktet meg, hadde han ikke fått telefonbeskjedene og brevet hadde blitt brukt uvanlig lang tid. Det forpurret noen av mine planer, men foreldrene var fleksible slik at det gikk bra.

Moren, [redacted]

Det har vært greit å få til avtaler med moren. Hennes kommentar til utredningen er at hun synes den burde vært unødvendig, men at hun følte seg tvunget til å begjære omsorgen for sønnen da faren holdt han borte fra henne. Hun må ta opp lån for å dekke sakens omkostninger.

Begge foreldrene snakker godt norsk og begge har vært lette å snakke med.

Farens bakgrunn / utdanning og arbeid

[redacted] er født [redacted] 1969 i Iran av aserbajanske foreldre. Han er oppvokst med foreldre, søster og bror og med stor familie rundt seg. Området er aserbajansk, men iranske myndigheter forbød etniske minoriteter å praktisere sine morsmål. [redacted] var aktiv i kampen for retten til å bruke morsmålet. Han kom som flyktning pga denne aktiviteten i 1993, til Norge, da han hadde sin bror her. Han var 9 mnd. I Narvik, søkte seg så sydover pga "mørkesyke" og kom til Koppervik der han var i et miljø med mange nordmenn som han omgikk med. Flere av disse har han fortsatt kontakt med, spesielt en kvinne på 52 år og hennes familie. Han lærte norsk i Narvik, og besto siden en norsktest på Universitetet, men måtte likevel gå på norskkurs i 1995. Det var et krav fra arbeidskontoret at han skulle ha fullført 250 timer kurs for å kunne være aktiv jobbsøker.

[redacted] begynte å studere odontologi i Iran. Etter to år fortsatte han ytterligere to år i Russland. Disse studiene ble ikke godkjent i Norge.

Han var ansatt, som vikar i 1996 og i fast 40 % stilling fra 1997, i Norges Røde Kors som miljøarbeider på Tanum der han jobbet med mindreårige. I perioder med stor tilstrømming av asylsøkere arbeidet han 100 % og mer, fortalte han, hovedsakelig med informasjon og registrering. [redacted] fortalte om sine språkkunnskaper, han snakker foruten aserbajansk, persisk, russisk og norsk, noe hebraisk, armensk, kurdisk og serbo-kroatisk. Hans kjennskap til mange språk kom til nytte i arbeidet på Tanum.

I 1998 begynte han på studier til dataingeniør. Da de giftet seg, hadde [redacted] bare ett år igjen av sin sykepleieutdanning. De ble enige om at hun gjorde seg ferdig først og at han tok fri fra sine studier og forsørget familien. Foruten arbeidet på Tanum, arbeidet han også som tolk.

[redacted] fikk problemer med korsryggen og er nå på attføring. Han begynte på Næringsakademiet på nettverksadministrasjon. Det første semesteret gikk bra, men pga alle belastninger, fikk han godkjent utsettelse av studiet. Han planlegger å starte opp igjen høsten 2006.

Hans planer fremover, fortalte han, er å bli ferdig med studiet, få jobb, dra ofte på ferie og være forsiktig med ny kjæreste da han har opplevd illojalitet og svik

[redacted] bor i en to roms leilighet på [redacted] som han har fullrenovert.

Morens bakgrunn / utdanning og arbeid

Moren er født i 1973 i tidligere Jugoslavia, nå Bosnia. Hun er oppvokst med foreldre og en tre år yngre bror i Tusla. Hun betegner sin familie som en kjær familie. Da hun var ferdig med grunnskolen begynte hun på medisinsk videregående skole og kom deretter inn på det medisinske fakultetet på universitetet. Da var krigen i full gang. Universitetet ble stengt, hun begynte å arbeide på et militærssykehus da hun fikk lymfekreft. Hun ble svært syk, men det fantes ikke medisiner pga krigen og hun fikk råd om å forsøke å komme seg utenlands. Gjennom FN kom hun til slutt til Norge og rett på Radiumhospitalet. Faren var med henne da hun fikk ha med en ledsager. Alle bosniere fikk flyktningstatus. Et år etter de kom hit ble det familiejenforening. Moren kom hit, ikke broren da han var i hæren. Faren har senere reist tilbake til Bosnia der broren studerer /studerte, mens moren fortsatt bor her.

[redacted] var ferdigbehandlet i 1995. Hun begynte på norskkurs og kom inn på sykepleiestudiet. Hun valgte dette da et medisinstudium ville innebære at hun i tillegg til norsk måtte lære engelsk. Hun ble ansatt som boleder ved [redacted] da hun var ferdig sykepleier. Hun er fortsatt ansatt der, nå som ledende sykepleier. [redacted] eies av Kirkens bymisjon. [redacted] trives meget godt der. Hun fortalte at jobben har gjort mye for henne, under den vanskelige tiden da hun ikke fikk se [redacted]. De har ringt henne på kvelder for eks. og de har hjulpet henne. Hun føler at hun blir satt pris på. Arbeidsgiver har vært forståelsesfull og gitt henne mulighet til å dra på møter etc. i arbeidstiden.

[redacted] kjøpte en tre roms leilighet på [redacted] sommeren 2005. Hun har i dag en samboer, fra Kroatia. Han bodde i Norge under krigen på Balkan, men flyttet tilbake til Kroatia for fire år siden. Der startet han et firma. Han har nå flyttet tilbake hit og arbeider i et byggvarefirma. Samboeren var en god støtte for henne de ukene hun ikke fikk ha kontakt med sønnen, sa hun.

Nettverk

[redacted] har sin søster og mor i Iran. Hans far er død. Han har en bror og hans familie i Oslo. Foruten dem er vennekretsen i Norge ikke spesielt stor, fortalte han. Det er 5 -6 som han omgås i tillegg til to familier med barn i [redacted] alder. Den ene familien bor i Bergen, den andre her. Vennekretsen er en etnisk blanding, noe han er vant med fra sin oppvekst. Gjennom MSM har han og [redacted] kontakt med slektninger i USA

■■■■ har far og bror i Bosnia, og sin mor her. Hun fortalte at hun har mange venninner, og at alle unntatt en har barn. Vennene la for eksempel opp fødselsdagsfeiringen for sine barn i den uken ■■■■ var hos moren, slik at han kunne delta. Hennes omgangskrets er stort sett bosnisk, hennes beste venninne er gift med en norsk mann. Hennes venner er stabile og det er mennesker med høy utdannelse. Helgene benytter de sammen, de svømmer, går på Teknisk museum, på sykkeltur, kino etc.

Religion

Han sier at så vidt han vet er hun muslimsk. Hennes mor er det. Han selv betegner seg som en søker som tror på Gud. Hans far er zarathustra, moren islam, boren ateist og søsteren kommunist, fortalte han. Han sa at foreldrene ikke har snakket om religion i forhold til ■■■■.

Moren fortalte at hun var muslim, men at hun aldri hadde vært i en moske. Bosniske muslimer, la hun til. Hennes oppfatning var at hun og henne eksmann var like mht religion og at det ikke hadde vært et tema mellom dem.

Ekteskap, barn, brudd

I 1995 kom han til Oslo og ville søke jobb, men måtte altså gå på norskkurs først. På slutten av året traff han ■■■■ på kurset og ble forelsket ved første blick. ■■■■ bodde da med sin far. Hun fortalte han at hun hadde kreft, noe som ikke avskrekket han. Han forsøkte å støtte og gi trøst gjennom sin kjærlighet og omsorg. Han bodde i egen leilighet. På slutten av 1998 fridde han og fikk ja. De giftet seg 7. august 1999. Hun flyttet til han først. Da de fikk lån, fant han leilighet som han kjøpte. Han fortalte at han var opptatt av å overraskе henne med ting hun ønsket seg og at han ringte og fortalte om leiligheten som, i følge han, oppfylte de ønsker hun hadde kommet med.

Det hun sa om deres møte og ekteskap, sammenfaller med det han fortalte. I årene før de giftet seg mente hun det var litt frem og tilbake, men hun var ensom og opplevde det godt at han var der. Da de giftet seg, ønsket hun dette og var glad i han.

De snakket om å få barn, men hun var redd pga sykdommen sin, fortalte han. Hun presiserer at hun var redd for at hun ikke kunne få barn, men at hun hadde stor lyst på barn. Han sa at etter de hadde vært på ferie til Bosnia sa hun at hennes mor hadde sagt de måtte få barn da andre snakket om det. Dette avfeide hun.

Da ■■■■ ble født, var de overlykkelige, var de enige om. Hun hadde permisjon, han jobbet mye og hadde en inntekt på over 600 000 kr. Særlig han planla et større hus. Han sa at hun bestemte seg for å gå på jobb da ■■■■ var 6-7 mnd. gammel. Han jobbet mye. Hun fortalte at de ikke fikk barnehageplass til ■■■■, at de måtte organisere seg mht han, at faren jobbet mye nattevakt, at de ikke så mye til hverandre og at de vokste fra hverandre. Det som for henne avsluttet deres forhold var at han spilte bort 100 000 kr. på spilleautomater. Han skal ha lagt skylden på henne. Hun sa at hun da mistet tilliten til han og at hun ble vanskelig. Hun innrømmet å kunne ha sagt mye stygt til han, ting hun i dag ikke mener.

Han fortalte detaljert om at de etter hvert ble enige om å kjøpe et rekkehus, de fant et på nettet mens de var i Bosnia. Han godtok et bud på deres leilighet, litt under den prisantydning som ble gitt. Hun mente imidlertid den ble solgt til nærmere 200 000 under takst. De hadde en måned på seg for å flytte. Hun viste liten interesse for å finne en bolig og overlot ansvaret til

han, sa han. Han taklet ikke mer, pga jobb og smerter, og ba henne samarbeide. Hun gikk på jobb og var ikke interessert og skal ha sagt at hun ville flytte inn til sin mor med sønnen.

Han forteller så detaljert om opptakten til deres brudd og bruddet. Dette var i forbindelse med at hans mor kom på besøk og han ble kastet ut av [redacted] og hennes mor, men pålagt å passe [redacted] på dagtid fra kl. 7-17 uten tillatelse til å benytte leiligheten mens mor og mormor var på jobb. Dette var i oktober 2003.

Hun fortalte noe annerledes om situasjonen rundt hans mors besøk, men bekrefter at hun sa han kunne gå da hun mente han ikke viste hennes mor respekt når de bodde i hennes leilighet. Hun sa at han gikk og tok med seg gutten og dro til broren sin. Hun så han ikke på flere dager.

Han mente at han hele tiden prøvde å få forholdet deres til å fungere, men etter at hun sa at hun hadde gått videre i livet, har han ikke brydd seg om hennes liv.

Hun fortalte at hun ble nødt til å kontakte advokat for å få utbetalt sin del av salgssummen på leiligheten deres og jeg forsto det slik at hun først fikk pengene etter en rettssak.

Hans og hennes oppfatning av svigermorens rolle og av hennes forhold til sin mor

[redacted] mener at svigermorens atferd endret seg etter at han giftet seg med [redacted]. Når han påpekte endring, sa hun at han ikke likte moren hennes. En dag sa hun at moren hennes sier at menn med korte fingre er dårlige mennesker. Da han sa dette, viste han meg at han har korte fingre. Svigermoren kom ofte med forskjeller mellom Iran og Bosnia. Han sa han ba henne la dem i fred. Da hun reiste til Bosnia i 7 måneder, ble forholdet deres som før, sa han.

De måtte ofte besøke hennes mor, og omgås med hennes venner. De fikk knapt tid til å se egne venner eller bygge opp et eget nettverk av mennesker på deres egen alder, mente han.

[redacted] reagerte med vantro da hun hørte om de korte fingrene og hva han hadde sagt om hennes mor. Hun var overrasket og hadde ikke ord. Dette hadde hun ikke hørt før. Hun sa at hennes mor forsvarte [redacted] lenge. I begynnelsen gikk han på besøk til hennes mor med henne, men etter hvert ikke. At moren kunne ha snakket om hvordan ting var i Bosnia i forhold til Iran, mente hun ikke var utenkelig. Hun fortalte imidlertid at hun hadde erfart at han var alt for følsom i forhold til det og fortalte om en venninnes fleip vedrørende en iransk film som ble vist på TV, som hun humoristisk fortalte han, og som han tok svært alvorlig. Hun selv sa at hun hadde hatt fordommer mht iranere, trodde de var svært religiøse, men at hun hadde endret oppfatning etter å ha blitt kjent med han.

[redacted] mente at han trodde at hennes mor kunne påvirke henne til å gå tilbake til han og at han kan være skuffet og sint på henne for at det ikke har skjedd. Hun mente hun og moren hadde et godt forhold, at det kunne være praktisk at de ikke bodde for langt fra hverandre, at hun hadde kontakt med moren på telefon omtrent hver dag, at hun ofte rådførte seg med moren, men at hun ikke alltid fulgte morens råd. Dette er i samsvar med hva hennes mor sa i vår samtale. Hun fortalte at hun i starten hadde sagt at det hadde vært best om de kunne fortsette å bo sammen, for [redacted] skyld. Hun hadde ikke vært enig i at [redacted] ble samboer i januar og sa flere ganger i vår samtale at gutten hadde behov både for far og mor. Som avslutning på vår samtale sa hun at det beste hadde vært om foreldrene kunne bo sammen.

■■■■ fortalte at det var et brudd mellom han og ■■■■ i 2002 utløst av svigermorens atferd. Svigermoren var på besøk, ■■■■ lekte med en fjernkontroll. Plutselig skrek svigermoren til ■■■■, tok fra han fjernkontrollen og mente det var galt at han fikk leke med den. Etter at han hadde kjørt svigermoren hjem skal han ha tatt opp hendelsen med ■■■■ og sagt at gutten var deres ansvar og at svigermoren burde ta slike ting opp med dem. Hun skal da ha sagt at hun var ferdig med han, at han ikke likte moren hennes, faren hennes og bosniere generelt. Han fortalte imidlertid at hun kom tilbake til han og sa at hun elsket han. Hun bekreftet krangelen, men husket ikke hva den gjaldt og sa at når hun ser temperamentet hans og han mister kontrollen, slik han gjorde da, blir hun redd. Hun skal ha sagt at dersom det ikke ble bedre, gikk ikke deres forhold. Hun dro til sin mor. Han ringte henne ikke, noe som for henne var forferdelig. Hun savnet han veldig og gikk tilbake til han da hun elsket han. Hun fortalte at det inntraff nye episoder, som skremte henne, og at det ikke ble bedre.

Foreldrenes forhold etter bruddet – ■■■■ og spørsmål om vold

Faren mente at moren hadde brukt 30-40 % av de 50 % hun skulle ha ■■■■. Hun ba han om å passe ■■■■ og hvis han ikke kunne, ba hun moren sin.. Han fortalte også at han hadde bedt henne være mer sammen med ■■■■

Han fortalte om sitt forhold til ■■■■, at han hadde bygget opp en dialog med han og hadde lært han mye. Ved samværet før min første samtale med faren skal ■■■■ ha grått etter at faren hadde sagt god natt og sagt: "Pappa, jeg er redd". Moren skulle ha sagt at han ikke skulle fortelle faren noe, og hun hadde sagt han var dum (fordi han hadde sagt at moren slo?). Farens hypotese var at det hadde forekommet overgrep fra mormorens side og svikt fra morens side. Han mente moren var naiv og letturt og at hun hadde en sterk tilknytning til sin mor.

Moren fortalte om dårlig kommunikasjon, kun telefon og SMS, om henting og bringing fra og til barnehagen, om en meldingsbok som raskt hadde opphørt da hun mente faren misbrakte den. Samværsavtalens punkt om at moren skulle kjøpe klær, fungerte kort tid, siden kjøpte de dobbelt sett. Forespørsler fra henne om felles sko/støvler og én ny parkdress på slutten av sesongen skal faren ha avvist. Når hun sendte ham en SMS om ■■■■, fikk hun 10 tilbake om deres forhold. Unntaket som gjorde henne glad, var under utredningen da hun sendte melding om at ■■■■ hadde trukket en tann og hadde vært flink. Hun håpet det var en vending, men ble skuffet.

Moren mente også at det hadde vært vanskelig å lage felles rutiner for ■■■■, hun hadde prøvd med jevne mellomrom.

For et år siden fikk hun melding fra faren om at hun skulle slutte å slå ■■■■. Hun ble sint og ba han slutte å true henne, men hun tok det ikke alvorlig. Deretter hadde hun ikke hørt noe før faren ringte og sa at gutten hadde fortalt at moren slo og at han ikke ville hjem til henne. Hun hadde aldri trodd at faren skulle gå frem på en slik måte, hun hadde forventet at han hadde tatt kontakt med henne for å samtale om det gutten hadde sagt og hva som lå i det. Faren sa han kan bevise at han ringte henne to ganger om dette og sendte to SMS. Da moren fikk snakke med ■■■■ første dagen faren holdt han hos seg, sa gutten på spørsmål fra henne at han ville til moren. Senere fikk hun ikke snakke med han, men fikk høre han si at han ikke ville til henne. Moren fortalte at hun prøvde alle mulige veier og kom med utallige forslag for i hvert fall å få lov til å se ■■■■. Det var en svært vanskelig tid for henne, sa hun. Faren sa at han ikke ville at de tre skulle møtes alene da de ikke hadde gode erfaringer med det. Han hadde foreslått da at en nøytral person skulle være tilstede, noe moren skal ha nektet. Moren sier at det aldri kom noe forslag.

Fra barnehagen fikk jeg høre at dagen før █████ ble borte fra barnehagen i lang tid, kom han forbi faglig leder og sa: "Bodil, mamma slår meg". Han viste ingen følelser og fortsatte sin lek. Det ble ikke naturlig å ta det videre opp med han der og da. Samme dag ringte faren og spurte om █████ hadde sagt noe.

Fra barnehagen fortalte de at det ikke var noen andre foreldre som hadde slike konflikter som █████ foreldre. De kan ikke ha foreldresamtaler felles, da faren ikke vil det. Moren sa at han ikke klarte å høre stemmen hennes. Faren kommer heller ikke til barnehagen dersom moren kommer. Faren hadde tatt initiativ til to samtaler i barnehagen der han hadde gitt uttrykk for sin bekymring for hvordan gutten hadde det hos moren. Ved en av dem hadde han vist dem bilde av █████ med blåmerke på armen. Det hadde aldri hendt dem før at de ble trukket inn i en konflikt mellom foreldre. Under tiden faren holdt █████ tilbake, fortalte han en ansatt at han var redd for å miste █████.

Jeg leste referater fra foreldresamtaler som avd. leder i permisjon, Fariba, hadde hatt med hver av foreldrene. Fra henne fikk jeg også informasjon om at barnehagen en gang hadde innkalt til foreldresamtale pga at █████ bet andre barn. Han hadde også bitt senere, men barnehagen sa at det hadde de taklet.

█████ var 4 år og 5 måneder under min utredning. Han er en pen, mørkhåret og blid gutt. Han er fysisk velutviklet, er lang for alderen og har god motorikk. I barnehagen karakteriserte de han som *oppegående*. De beskrev han videre som sosial, flink til å tegne, han kan bokstavene og tall, han er blid og glad, er konsentrert, elsker å høre på musikk og nynner ofte for seg selv. Barnehagen har aldri sett noe tegn til mistriivsel eller merker som kunne tyde på at han ble utsatt for vold. De har ikke kunnet dele farens bekymring vedrørende mishandling eller vold.

De fortalte også at █████ ikke fortalte mye om familielivet, de betegnet han som lukket mht til det. Han kunne si noe om hva han hadde vært med på, men ikke mer. Mormoren kom av og til i barnehagen og hentet █████. Hun snakket bosnisk til han. De hadde ikke merket noe upåfallende ved de anledningene.

Da █████ kom tilbake til barnehagen etter at faren hadde holdt han tilbake, sa han at han hadde vært syk. Han var borte fra 13. januar til 17. februar. Moren kom til barnehagen, noe Bodil hadde forberedt █████ på. Da han så moren, lyste han opp. Moren tok med seg gutten i garderoben der de satt alene. Da personalet tittet inn, så de █████ sitte og holde rundt moren som et lite barn som trenger nær fysisk kontakt. Det var gjensynsglede, uttalte de. Moren fortalte at han de første dagene hjemme fulgte etter henne hele tiden, men at de raskt var tilbake til vanlige forhold.

Jeg møtte █████ først hos faren. De satt og spilte et ludo-spill, som █████ ville fortsette i flere omganger. Jeg fikk en kopp te og satt og betraktet dem og kom med små kommentarer. Faren fortalte at når de to var alene snakket de hans språk. █████ begynte å telle på engelsk og faren sa han snakket engelsk med små slektninger i USA, via MSM. Faren avsluttet etter hvert spillet. █████ fant på en del, tøyset noe, men var også med på å vise meg bilder fra turer med faren, mens faren fortalte. Han inkluderte meg noe i (tøyse)leken, men ville ikke fortelle eller si noe. Han ville spille spill på TV og faren fortalte om pedagogiske spill som gutten lærte av, det aktuelle gikk på tall. Det var en hyggelig stemning og jeg observerte et godt og nært forhold mellom far og sønn. Jeg ringte moren dagen etter og fortalte at jeg hadde vært der.

Da jeg skulle besøke ■■■■■ og moren, hadde moren på forhånd vist til damen som hadde vært hos han og faren og lurt på om han husket det. Det gjorde han, og han husket til og med navnet mitt, fortalte moren. Hun sa at han virket stolt over at moren visste hvem jeg var som hadde vært hos han og faren. Han hadde samtidig spurt om de to andre damene. Moren sa det var de fra barnevernet. De var, sammen med meg, de eneste som hadde vært både hos faren og moren.

■■■■■ var på samme måte hos moren, svært aktiv og, som jeg oppfattet det begge gangene, avverget han eventuelle spørsmål fra meg ved sin aktivitet. Jeg observerte også et nært og trygt forhold mellom ■■■■■ og moren.

Da jeg kom til barnehagen var barna ute og lekte. ■■■■■ så meg og lyste opp og sa hei, men ble så ganske aktiv og var utilnærmelig for samtale.

Siste gang jeg så ■■■■■ var på mitt kontor. Han kom med faren og ble hentet av moren en time senere. Faren tvilte på forhånd om ■■■■■ ville være alene med meg og mente jeg måtte handskes med et skrikende barn dersom jeg ville ha han alene. Slik ble det ikke. ■■■■■ aksepterte greitt at faren gikk ut og fortsatte lek med klosser og andre leker, og forholdt seg aktivt til meg. Han satt og tegnet en stund, ville tegne et spøkelse, en flaggermus, så jeg skulle bli redd. Etterpå tegnet han en måne. Han ville lage skattekart, og rullet arket sammen og sa at faren skulle få det. Mens han tegnet spurte jeg om mennesker han var glad i, og var sammen med og tok mamma som eksempel. ■■■■■ fulgte opp med pappa og mormor, og "ingen andre". Jeg spurte om de besøkte mormor, noe han bekreftet. Han fortalte at han og mormoren lekte og at det var positivt. Så tittet han opp på meg og sa: "Pappa hater mormor og pappa hater mamma." Jeg kommenterte at det var leitt og at det ikke var lett for han som var glad i alle. Han var så ferdig med det. Da jeg senere tok opp spørsmål om noen slo, nærmest ramset han opp at mamma slo han i hodet og at mormoren hadde tatt han i armen da han skulle vinke til moren som skulle dra med trikken. På spørsmål fra meg viste han at mormoren slo han med en knyttneve på kinnet. Han sa omtrent i samme åndedrag at moren låste han inne og at han bæsjet på seg og at han hadde sovet tre netter hos mormor fordi moren var ute. Noe mer snakk om dette var han ikke interessert i. Da moren var kommet sa jeg at jeg mente vi skulle fortelle hva han hadde sagt da det var alvorlig. Han protesterte ikke verbalt, men fant på mye han ville vi skulle se på. Inn i mellom fikk vi til en samtale om (straffe)reaksjoner når han ikke gjorde som moren sa. Ikke se TV, ikke spill eller DVD eller gå på rommet var det han og moren kom med. At moren slo, var han da ikke med på.

Foreldrenes anførsler

Farens utgangspunkt er at når et barn kommer og forteller om mistrivsel, er det viktig å finne ut hva som skjer og hva som foregår i gutten.

Moren stiller spørsmål om faren tar alt gutten sier bokstavelig og gir egne eksempler på hva han kan si, og mener at det kan misforstås dersom man ikke kjenner situasjonen. Hun sier at gutten er glad i faren sin og at hun ser faren som en omsorgsfull person. Hun tror også at de trives sammen og har det godt dem imellom. Det er imidlertid hans fremstilling av moren og mormoren og at hun er usikker på hvordan han påvirker gutten når ■■■■■ for eksempel kan komme og si at bestemor lyver og at han ikke liker bestemoren, som bekymrer henne. Hun ser samtidig at gutten trives sammen med bestemoren og at han ønsker å besøke henne.

Hun ønsker at gutten skal bo fast med henne så hun kan opprettholde stabile rutiner, noe som ikke var mulig da gutten bodde 50 % hos hver. Hun visste heller ikke hva ■■■■■ og faren gjorde, fikk aldri informasjon, heller ikke når han var syk. Hun føler også at hun kan være mer fleksibel enn faren og at hun er oppmerksom på ■■■■■ behov for faren. Hun sier hun ikke bærer nag og at hun skulle ønske at faren for eks. kunne komme på fotballtrening og at de kunne være der begge med felles fokus på ■■■■■. Hennes oppfatning er at faren ikke klarer å ha fokus på ■■■■■ sammen med henne, men at han blander inn deres forhold.

Drøfting og vurdering

Jeg er blitt bedt om å gi retten råd med hensyn til hvem av partene som skal ha den daglige omsorgen for sønnen ■■■■■, altså hos hvem av foreldrene barnet skal bo fast, og omfanget av samvær for den av foreldrene barnet ikke bor fast hos. Jeg bes også om å vurdere om det bør fastsettes vilkår for samværene, samtidig som jeg bes om å vurdere alternativet delt omsorg.

I samtaler med meg formidler foreldrene til dels ganske forskjellige oppfatninger av deres ekteskap og av bruddet mellom dem. Dette har jeg i liten grad gått nærmere inn på da det er vurderingen av deres forhold som foreldre til ■■■■■ og deres evne og vilje til å samarbeide om han fremover, som har mest betydning for besvarelsen av det mandatet jeg har fått. Faren synes imidlertid i større grad enn moren å trekke inn forhold fra deres ekteskap i den nåværende konflikten dem i mellom. Hun forteller om et ekteskap hun satset på, men at de etter hvert gjorde hverandre vondt, og erkjenner at hun har sagt ting hun i dag ikke står for. Faren har under utredningen kommet med påstander om moren og han har stadig tilbudt bevis enten i form av SMS-meldinger, avskrift fra telefonregister eller at jeg kunne snakke med ulike personer. Han har henvist til instanser han har hatt kontakt med, som barneverntjeneste, barnepsykologer ved BUP, familievernkontor, ulike nettsider mm. Jeg har lyttet, men ikke kontaktet andre han har nevnt eller gått noe særlig inn på hans beviser. Jeg har sett en kort videofilm fra 25. januar 2006 der ■■■■■ gråter og protesterer energisk på å dra til moren og sier hun slår han, da faren henviste til prosesskrift om at jeg skulle se den. Jeg har også sett en SMS fra moren fra 28. januar i år der hun ber om at de tre kan være sammen. Denne tolker han som at hun ber om å få komme tilbake til han. Jeg påpeker at den kan tolkes annerledes og ser den ut fra den dramatiske situasjonen hun forteller hun var i da hun ikke fikk treffe ■■■■■. I sammenheng med dette vil jeg referere til ■■■■■ mormor som fortalte at ■■■■■ bare forsto litt bosnisk og at han noen ganger misforsto. Etter det var det vanskelig for han å forstå at de ikke hadde sagt det han oppfattet, sa hun. Eksempelet ovenfor kan gi opphav til spørsmål om faren kan misforstå utsagn, og om han opprettholder sin tolkning eller oppfattelse av det som er sagt, selv om det blir tilbakevist.

Faren forteller meg at moren er meget manipulerende, at hun er ustabil i sitt indre, at hun lyver og at hun har overlatt ■■■■■ til mormoren og utsatt han for omsorgssvikt. Hun skal også, i følge han, lære ■■■■■ å hate sin far, og har kalt han "jævla iraner", fremfor gutten.

Fra morens side har jeg ikke fått tilsvarende påstander unntatt at hun mente at faren kunne være manipulerende, da han var flink til å snakke for seg. Både hun og mormoren avviser farens påstander om at moren overlater ■■■■■ til mormoren. Fra barnehagen får jeg også vite at de kun ser mormoren av og til. Moren blir også oppgitt når jeg refererer til hans påstander om at hun og mormoren stadig brukte / bruker mot han at han er iraner.

Blir [redacted] utsatt for vold og omsorgssvik hos moren og mormoren?

Saken synes utløst ved at faren anmeldte moren og mormoren for vold mot gutten og beholdt gutten hjemme hos seg i vel 5 uker uten at gutten var i barnehagen og uten at han traff sin mor.

Farens var opptatt av å få klarhet i hva som skjedde med gutten, mens moren ble usikker på farens påvirkning av gutten. Om [redacted] blir utsatt for vold og omsorgssvik hos moren og mormoren, blir en sentral vurdering i saken.

Det er uenighet blant foreldrene om hvilke forsøk faren har gjort for å drøfte [redacted] uttalelser om at han ble slått av moren / mormoren. I følge faren har gutten over tid kommet med slike uttalelser. At faren, når han kontaktet ulike instanser og fortalte at gutten kom til han med blåmerke og fortalte at han ble slått, kan ha fått råd om å holde gutten tilbake inntil påstanden om vold ble avklart, anser jeg som godt mulig. Til tross for det er det farens ansvar at [redacted] ikke fikk se sin mor på vel 5 uker og at han ble holdt borte fra barnehagen. At gutten ikke ble levert i barnehage var dels for at han ikke ville, i følge faren, og dels for at moren skal ha sagt at dersom hun fikk tak i gutten, skulle han ikke få se han mer. Det siste har jeg glemt å spørre moren om, men om hun har sagt det, har det sannsynligvis vært i sinne og frustrasjon. Ut fra min kontakt med moren er jeg sikker på at hun ser guttens behov for faren og at hun ikke over tid ville nekte gutten kontakt med han. At retten ga faren så begrenset samvær, forbauset henne. Hun finner det vanskelig å gjøre noe med det nå da det er en svært spesiell tid, som hun sa. Om hun utvider farens tid med [redacted] før hovedforhandlingen er hun usikker på om faren kan bruke det mot henne, for eksempel til å si at hun ikke vil ha gutten. Dessuten sier hun at hun ikke kan gjøre noe uten at advokaten hennes støtter det. Hun ser imidlertid guttens behov for faren og støtter opp om det i forhold til [redacted].

Når jeg har forsøkt å finne ut om [redacted] har blitt utsatt for, eller blir utsatt for vold, har jeg ikke hatt mange andre muligheter enn å snakke med dem som har nær kontakt med [redacted] og å bli noe kjent med [redacted] og høre hva han sier.

Både faren, moren og mormoren gir et godt inntrykk og jeg vurderer dem som troverdige når de beskriver sin relasjon til, og sitt samspill med, [redacted]. Alle tre er svært glade i gutten. Jeg har ikke funnet noe, verken i deres bakgrunn, personlige forhold eller spesielle situasjoner, som skulle kunne indikere at moren eller mormoren kunne ha vært voldelige mot [redacted]. Moren har imidlertid fortalt om enkelte episoder; hun har uforvarende snudd seg og albuen hennes har truffet [redacted] hode, og hun har dratt han i armen for å få han tilbake fra en mulig farlig situasjon. I hvert fall ved en anledning skal [redacted] ha sagt at hun ikke måtte slå han og henvist til hva de hadde sagt om det i barnehagen. Moren fortalte at det snakket de så om.

Jeg legger også stor vekt på barnehagens observasjoner. Derfra er det ikke registrert noe mistriivsel fra [redacted] side. Den ene gangen [redacted] "en passant" fortalte faglig leder at moren slo han, ble det ikke spesielt vektlagt, både pga av [redacted] måte å si det på og pga omstendighetene rundt. Også til meg fortalte [redacted] at moren og mormoren slår, men hans uttalelser stemmer verken med hans følelsesmessige uttrykk eller med hans samspill og forhold til moren, som jeg observerte, eller med hans uttalelser om sitt forhold til mormoren. Det hørtes nærmest ut som han lirt av seg en lekse. Jeg har også sett det videooptaket faren tok 21. januar i år. Tolkningen av dette er, ut fra min vurdering, helt åpen.

Jeg vurderer at det ikke vil være mulig å komme videre for å prøve og finne ut om [redacted] er blitt utsatt for voldelig behandling, og også at det vil være lite hensiktsmessig å fortsette undersøkelser om det. [redacted] er blitt gitt et stort ansvar; han har sagt både i telefon og på video

at han ikke ville til moren, mens han på spørsmål fra moren og mormoren har sagt noe annet. Jeg vurderer at ■■■■■ er blitt sterkt belastet i denne situasjonen og at han er blitt bærer av foreldrenes konflikter og deres manglende samarbeid. For meg er det foreldrenes konflikt og ■■■■■ deltakelse i denne, som kommer i fokus. Jeg finner ikke grunnlag for at ■■■■■ utsettes for vold, men jeg ser tydelig hvordan foreldrenes konflikt kan påvirke ■■■■■ og gi han en uheldig rolle i forhold til sine foreldre.

■■■■■ rolle og funksjon i forhold til foreldrene

Fra barnehagen fikk jeg vite at ■■■■■ hadde sterke reaksjoner på fredager da det skjedde bytte i hans omsorgssituasjon fra mor til far og omvendt. Selv om mange barn reagerer på å skifte fra mor til far eller omvendt var ■■■■■ reaksjoner helt annerledes enn det de barnehageansatte så hos andre barn med foreldre som ikke bodde sammen. Generelt vil barns reaksjoner i forbindelse med skifte av omsorgsbasis være uttrykk for at det har det bra hos begge sine foreldre og at det derfor er vanskelig å skulle bryte opp fra den det er hos. Når foreldrene ikke møtes og snakker sammen og i liten grad samkjører rutiner, regler og verdier, må et barn omstille seg til en "annen verden" ved hvert skifte. Ut fra min vurdering gjelder disse forholdene for ■■■■■ og at det er sannsynlig at dette kan forklare hans ekstra sterke reaksjoner. Det er en krevende oppgave for et lite barn å skulle tilpasse seg to helt ulike verdener.

Med minimalt av kommunikasjon og informasjonsutbytte mellom foreldrene, vil ■■■■■ lett få rollen som formidler, direkte eller indirekte, mellom dem. Langt på veg vil foreldrenes holdning til den andre forelderen og til ■■■■■ liv hos denne, få betydning for hva gutten forteller. Barn vil i slike situasjoner ofte si det de oppfatter at foreldrene liker å høre. Barn kan si mye forskjellig, og de sanser raskt hva som "faller i god jord". Ofte er ikke foreldrene klar over hva de kan formidle til barn selv om de ikke sier det eksplisitt. ■■■■■ har fortalt moren og mormoren, og også til meg, at faren hater moren og mormoren. Faren benektet å kunne ha formidlet noe slikt til ■■■■■ og sa raskt at det måtte være moren som hadde sagt det for å svarte han. Ut fra mitt kjennskap til barn oppfatter de raskt stemninger mellom mennesker. Ingen behøver å ha sagt noe til dem.

Mandatets punkter

Mandatet angir flere mulige løsninger på foreldrenes konflikt rundt ■■■■■:

- ■■■■■ bor fast hos moren, har samvær med faren
- ■■■■■ bor fast hos faren, har samvær med moren
- Samværene kan være med eller uten spesielle vilkår
- Alternativt kan foreldrene ha delt omsorg for ■■■■■

Foreldrenes begjæring om fast bosted henholdsvis hos moren og faren

Moren har fremsatt begjæring om fast bosted hos henne, primært pga manglende informasjon og vilje til samarbeid fra farens side. Det har, i følge henne, gjort det umulig å få en stabil omsorgssituasjon for ■■■■■. Hun ser godt ■■■■■ behov for sin far og uttrykte at hun var rørt over å se hvordan ■■■■■ viste det da hun kom for å hente han på mitt kontor. Hun har ikke snakket om spesielle vilkår for samvær og da jeg spurte om ferie, eventuelt til utlandet, sa hun at det hadde faren aldri spurt om, men at hun var innstilt på at de hadde samme rettigheter i forhold til det. Hun reiser på ferie til Bosnia og Kroatia hver sommer, noe ■■■■■ i følge henne, trives godt med. Hun er klar over at de gjensidig må godkjenne at de tar med ■■■■■ til utlandet.

Faren mener at moren bruker for lite tid på ■■■■■, at hun ikke er så interessert i han og at det ville være bedre om ■■■■■ bodde fast hos faren og at moren kunne ha han når hun hadde tid til det.

Begge foreldrene har av ulike årsaker har måttet bryte opp fra sitt hjemland, og har kommet som voksne til Norge. Begge snakker godt norsk og har godt kjennskap til norske forhold. Hun har gjennomført en høyskoleutdannelse og har fast jobb som ledende sykepleier. Han har arbeidet mye, på Tanum flyktningemottak og som tolk. Han er under attføring og har klare planer om å fullføre sin påbegynte utdannelse som han p.t. har permisjon fra.

Begge foreldrene fremstår som ressurssterke og synes å ha mye å gi ■■■■■.

Delt omsorg

Jeg er blitt bedt om å vurdere alternativet til fast bosted hos en av foreldrene, nemlig delt omsorg. Jeg velger å starte med det da det er den ordningen foreldrene praktiserte inntil januar i år. For at delt omsorg skal være bra for barn synes noen forutsetninger å være at foreldrene har bosted i nærheten av hverandre, at de kan samarbeide om barnet og at de kan anerkjenne hverandre som gode foreldre for barnet.

■■■■■ foreldre bor ikke langt fra hverandre, men ikke i samme skolekrets. Fra høsten 2007 vil det kunne ha betydning for ■■■■■. Moren fortalte at han hadde adresse hos henne, og hvis ikke annet avtales vil han da gå på skole på ■■■■■. Da ■■■■■ går i barnehage i en helt annen bydel vil han måtte få nye kamerater når han begynner på skolen. Det kan da være uheldig at han hver annen uke skal bo såpass langt unna at uformell kontakt og lek utenom skoletid ikke vil være naturlig.

Det er manglende samarbeid og respekt mellom foreldrene som har gjort at moren nå ønsker at ■■■■■ skal bo fast hos henne. Både fra henne og fra barnehagen fikk jeg høre at faren ikke vil komme på foreldresamtaler sammen med moren eller være i barnehagen samtidig med moren. Moren har ikke samme innvendinger. Jeg har også merket meg at faren i større grad enn moren har trukket inn forhold fra deres ekteskap når han beskrev den nåværende situasjonen og konflikten foreldrene i mellom. Han omtaler også moren til dels noe foraktfullt. Moren forteller at partene gjorde hverandre vondt og erkjenner selv å ha sagt ting hun i dag ikke mener. Det kan synes som om foreldrene er på noe ulikt nivå når det gjelder å ha bearbeidet deres brudd og skuffelse over hverandre.

Moren sa at hun hadde gått videre i livet og ønsket at foreldrene kunne møtes med fokus på ■■■■■, noe hun mente ikke hadde vært lett hittil. Faren syntes på en måte å ha avskrevet moren og sa han var likegyldig overfor henne. Han presiserte imidlertid at han ønsket å samarbeide, og mente at det var moren som ødela dette. Jeg ble likevel noe usikker på hans vilje og evne til konkret samarbeid da min oppfatning er at det må baseres respekt, tillit og likeverdighet.

Når det gjelder hver av foreldrenes forhold til ■■■■■ og ivaretagelse av hans utviklingsbehov, vurderer jeg begge foreldrene som like gode. Jeg observerte et nært følelsesmessig forhold mellom ■■■■■ og faren, og mellom ■■■■■ og moren, og jeg observerte gode utviklingsfremmende samspill mellom ■■■■■ og hver av foreldrene. Foreldrene synes å legge vekt på ulike forhold. Litt generelt oppfattet jeg at faren vektlegger utvikling av dialog og læring, gjennom lek og pedagogiske hjelpemidler. Det syntes også som om både faren og ■■■■■ har stor glede av dette samspillet. Moren syntes å vektlegge innarbeiding av rutiner og struktur i hverdagen, forutsigbarhet, emosjonell støtte og ivaretagelse av aldersadekvate behov. Denne oppdelingen utelukker ikke at foreldrene dekker flere områder og at begge

vurderes å kunne gi [redacted] en god utvikling. Slik jeg ser det, kan foreldrene supplere hverandre på en meget god måte. I dette perspektivet synes delt omsorg å være en optimal ordning.

Pga vurderingen ovenfor av foreldrenes konflikt, mistillit og manglende samarbeid, og den belastning [redacted] derved blir utsatt for, kan jeg ikke anbefale delt omsorg på dette tidspunktet.

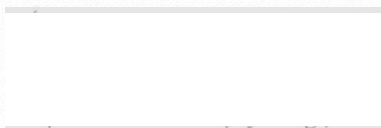
Hvem av partene skal ha den daglige omsorg for [redacted], samt omfanget av samvær for den av foreldrene som ikke har daglig omsorg

Faren kom med forslag eller tilbud om at [redacted] skulle bo fast hos han fordi moren ikke hadde tid til å ta seg av han. Faren antydte også at moren ikke var tilstrekkelig interessert. Gjennom min kontakt med partene og [redacted] kan jeg ikke dele farens oppfatning av morens forhold til, eller interesse for, [redacted]. Farens uttalelser om moren kan tyde på at han ikke uten videre vil ivareta [redacted] behov for sin mor eller støtte opp om deres forhold. Moren er på sin side klar i sine uttalelser om at hun ser [redacted] behov for sin far og at hun er rørt over deres forhold, og støtter opp om det. Dette er sentrale forhold som ligger bak min anbefaling om at [redacted] skal bo fast hos sin mor, altså at moren får den daglige omsorgen for han.

[redacted] og farens forhold må ivaretas. Jeg vil forslå en samværsordning hver annen uke fra torsdag etter barnehagetid til mandag morgen. Den uken han ikke er hos faren vil jeg foreslå samvær fra onsdag ettermiddag til torsdag ettermiddag. Ferier bør deles omtrent likt. Tidspunktene bør spesifiseres, først og fremst for å skape forutsigbarhet og faste rutiner for [redacted], men også for å unngå diskusjoner om dette, spesielt når barnehagen er stengt en torsdag eller mandag. Det bør også tas høyde for at ordningen kan videreføres etter at [redacted] har begynt på skolen, selv om det er å håpe at foreldrene da har fått større tillit til hverandre og kan samarbeide bedre.

Jeg kan ikke se at det vil være behov for å fastsette vilkår for samværerne.

Oslo, 22. mai 2006

8.5 Court's Decision

RT-2002-875

Høyesterett – Dom.

Sivilprosess. Familierett. Omsorgsovertakelse. Samværsrett.

Avsagt: 27.06.2002 i sak HR-2001-1120 – Rt-2002-875 (189-2002)

Saksgang: Indre Follo herredsrett Nr 99–01057 A/01 – Borgarting lagmannsrett LB–2000–2915 A/02 – Høyesterett HR–2001–1120, sivil sak, anke.

Parter: A (advokat – til prøve) mot Y kommune v/ordføreren (advokat – til prøve).

Dommere: , , , , .

Domm : Saken gjelder overprøving etter tvistemålsloven kapittel 33 av fylkesnemndsvedtak om omsorgsovertakelse og samværsrett i medhold av barnevernloven § 4–12 og § 4–19.

A er mor til B, født *.1997. C er barnets far. Foreldrene har aldri bodd sammen. A fødte B i X, der hun kom fra. Da barnet var ca seks måneder gammelt, reiste hun tilbake til Y kommune, hvor hun har bodd siden 1986. Hun arbeider som hjelpepleier.

C reiste i 1999 sak for å få samvær med datteren. Indre Follo herredsrett avsa først kjennelse 19. februar 1999 med midlertidig avgjørelse for at han skulle ha vanlig samværsrett etter barneloven § 44a annet ledd, og 7. mai 1999 dom om det samme. Mor nektet å etterleve dommen. C henvendte seg til barneverntjenesten i mai 1999 og fortalte at mor hadde truet med å ville drepe barnet og seg selv dersom samværsordningen ble en realitet. Han var også bekymret for at barnet ville bli passivisert av sin mor.

Barneverntjenesten innkalte mor til samtale, og hun bekreftet at hun

Side 876

heller ville ta livet av datteren og seg selv enn å la far få ha samvær uten tilsyn. Barneverntjenesten startet en undersøkelse av forholdene, og ut fra de opplysningene som fremkom, ble det i medhold av barnevernloven § 4–6 annet ledd fattet akuttvedtak 26. juli 1999 om å plassere B i et beredskapshjem, et vedtak som ble godkjent av fylkesnemnda 28. juli 1999. I begrunnelsen for vedtaket er det særlig vist til at truslene ble ansett så realistiske at en ikke kunne ta sjansen på å la barnet bo i hjemmet. Barnet ble plassert i beredskapshjem samme dag, og hun bodde der til 12. januar 2000. Hun ble da flyttet til det fosterhjemmet der hun bor i dag.

Den 6. september 1999 brakte barneverntjenesten saken inn for fylkesnemnda i Z og Æ med sikte på omsorgsovertakelse. Fylkesnemnda fattet 15. november 1999 vedtak med slik slutning:

«1. Y kommune, barneverntjenesten, overtar omsorgen for B, f. *.97 i henhold til lov om barneverntjenester § 4–12, første ledd, bokstav a.

2. B plasseres i egnet fosterhjem i henhold til lov om barneverntjenester § 4–14, annet ledd, bokstav a, jf. § 4–22.

3. A skal ha samvær med B en helg hver fjerde uke, samt en ettermiddag en gang hver fjerde uke i henhold til lov om barneverntjenester § 4–19.»

Vedtaket er fattet under dissens. Ett av de fagkyndige og ett av de alminnelige medlemmene i nemnda fant at vilkårene for omsorgsovertakelse ikke var til stede, men mente at det burde settes inn hjelpetiltak. Dersom dette ikke førte til noen endring, kunne det være grunnlag for å vurdere omsorgsovertakelse.

A reiste sak om vedtaket for Indre Follo herredsrett. C støttet henne ved hjelpeintervensjon. Kommunen anket over samværsordningen. Psykolog ble oppnevnt som sakkyndig. Dom ble avsagt 20. juni 2000 med slik domsslutning:

«Fylkesnemndas vedtak punkt 1 og 2 stadfestes.

Fylkesnemndas vedtak punkt 3 endres slik:

A skal ha samvær med B tre timer hver tredje uke. Gjennomføringen av samværene skjer på den måte barneverntjenesten bestemmer.»

A anket til Borgarting lagmannsrett. Psykolog ble oppnevnt som sakkyndig også for lagmannsretten. Dom ble avsagt 28. juni 2001 (LB–2000–2915) med slik domsslutning:

«1. Herredsrettens dom, domsslutningens første avsnitt, stadfestes.

2. A skal ha rett til samvær med B fire timer hver fjerde uke under tilsyn.»

Rettsformannen, en fagkyndig og en vanlig meddommer fant ikke grunnlag for omsorgsovertakelse.

Partene er i det alt vesentlige enige om faktum i saken. Jeg viser til fylldige opplysninger om dette i dommene.

A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens bevisbedømmelse, rettsanvendelse og skjønsmessige vurdering. For Høyesterett er det oppnevnt to nye sakkyndige, , privatpraktiserende

Side 877

spesialist i barne- og ungdomspsykiatri, og , privatpraktiserende spesialist i psykiatri. Det er fremlagt en rekke skriftlige vitneerklæringer og avholdt bevisopptak. Saken står i samme stilling som for de øvrige retter, dog slik at det nå er gått lengre tid fra omsorgsvedtaket.

Den ankende part, A, har i korte trekk anført:

Lagmannsrettens mindretall har en riktig forståelse og vurdering av saksforholdet. De momenter mindretallet fremhever, utgjør den ankende parts anførsler.

Akuttvedtaket ble fattet på ufullstendige og gale premisser. Hovedbegrunnelsen må ha vært uttalelsene hennes om å drepe barnet og seg selv dersom barnets far skulle ha samvær uten tilsyn. Disse uttalelsene var uttrykk for frustrasjon og sinne, og et forsøk på å avholde C fra å kreve gjennomføring av den samværsrett han var tilkjent. Barneverntjenesten ville fått en riktig forståelse av dette dersom saken var blitt undersøkt forsvarlig før vedtak ble fattet. Vedtaket var i strid med barnevernloven og også med Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK).

Saken skal bedømmes ut fra barnevernloven § 4–12 første ledd bokstav a, jf. § 4–1. Det er ikke noe som tilsier at vilkårene for omsorgsovertakelse var til stede da fylkesnemnda fattet sitt vedtak, og vilkårene er heller ikke til stede i dag. Vitneforklaringer viser at B var et harmonisk og velutviklet barn før omsorgsovertakelsen. Det var hennes reaksjoner på å bli tatt bort fra moren som gjorde at hun forandret seg til å bli et stille, passivt og svært alvorlig barn, noe som har bedret seg over tid. Det vises til den erklæring de sakkyndige for Høyesterett har avgitt.

A har forståelse for barnets situasjon i dag, og er enig i at overføring til mor må foregå over tid. Hun er villig til å motta veiledning fra psykolog og vil ikke motsette seg at hjemmet til fosterforeldrene fungerer som avlastningshjem for B. Det kan vanskelig unngås at barnet får problemer ved atskillelse fra fosterfamilien, men det er ikke grunn til å tro at hun vil påføres skadevirkninger av mer varig karakter. Vilårene for tilbakeføring er til stede, jf. barnevernloven § 4–21 første punktum og Rt–1984–289.

Dersom omsorgen ikke tilbakeføres, krever hun et mer omfattende samvær enn det lagmannsretten har fastsatt, og uten tilsyn.

A har nedlagt slik påstand:

«1. Fylkesnemndas vedtak oppheves.

2. Subsidiært: A tilkjennes mest mulig samvær uten tilsyn.»

Ankemotparten – Y kommune – har i korte trekk anført:

Lagmannsrettens avgjørelse er riktig.

Akuttvedtaket var ikke ulovhjemlet. Mors trusler om å drepe seg selv og barnet ga grunn til alvorlig bekymring. En tid etter påske i 1999 sa hun dette til en kollega, som ble engstelig og kontaktet sin overordnede. Hun sa det samme vel en måned senere til barnets far, og hun bekreftet overfor barneverntjenesten at dette var hennes mening. Det var ikke en uttalelse hun kom med i affekt. Barneverntjenesten var tvunget til å ta dette på alvor og starte en undersøkelse. På bakgrunn av de opplysningene som fremkom, og etter å ha rådført seg med kommunelegen, psykiatrisk barnevernsteam og — barnevernsenter, ble saken oversendt fylkesnemnda med forslag om omsorgsovertakelse.

Side 878

Mors oppførsel våren 1999 viser at hun var i psykisk ubalanse. Hun hadde problemer i forhold til barnets far, og med å få noen til å passe barnet når hun hadde vakter utenfor vanlig arbeidstid. Hun hadde ingen nære venner eller sosial omgang i Y.

De sakkyndige for Høyesterett har gitt uttrykk for at barnet må antas å ha hatt en tilfredsstillende omsorgssituasjon frem til akuttvedtaket. Kommunen er uenig i dette. Bs dagmamma har som vitne forklart at B var et livlig barn da hun ca 6 måneder gammel kom til Y fra Nord-Norge, der hun midlertidig hadde bodd sammen med sin mor og mormor. Da vitnet overtok som dagmamma, var barnet stille, engstelig og passivt. Slik kommunen ser det, er det morens innflytelse på barnet som er årsaken til dette, ikke overføringen til beredskapshjemmet.

I beredskapshjemmet og senere i fosterhjemmet skjedde det en utvikling hos barnet. Fra å være unormalt passiv og stille, er hun blitt tryggere og klarer å vise følelser. Men hun har hele tiden hatt og har mye å streve med i forholdet til sine foreldre, og viser dette i form av reaksjoner etter samværene. Mor mangler evne til nærhet. Hun kommer ikke barnet i møte, har ingen forståelse for hennes situasjon. Hun holder Bs verden hos fosterforeldrene helt atskilt fra sitt eget samvær med barnet, spør aldri om noe fra datterens hverdag. Mor er ekstremt sta, vil bestemme alt selv.

De sakkyndige for Høyesterett har lagt stor vekt på betydningen av at B opprettholder det gode forholdet til fosterforeldrene etter en eventuell tilbakeføring. Det er vanskelig å tenke seg at dette vil fungere særlig lenge.

Uansett hva en måtte mene om omsorgsovertakelsen, er det situasjonen i dag som er avgjørende. Barnet har bodd i fosterhjemmet i ca 3 år, og det må legges til grunn at hun vil få så store problemer ved en overføring til sin mor, at dette ikke kan gjennomføres, jf. barnevernloven § 4–21 første ledd annet punktum.

Når det gjelder samværsrett under forutsetning av at omsorgsovertakelsen ikke oppheves, bør lagmannsrettens dom opprettholdes. Dersom mor tar inn over seg at barnets faste omsorgsbasis er hos fosterforeldrene, og ikke skaper uro hos barnet i denne henseende, er kommunen åpen for en utvidelse av samværet.

Y kommune har nedlagt slik påstand:

«Lagmannsrettens dom stadfestes.»

Mitt syn på saken:

Jeg har funnet saken vanskelig, men er kommet til at omsorgsvedtaket må opprettholdes, og at den samværsretten lagmannsretten har fastsatt, bør utvides.

Lagmannsretten har gitt en grei oversikt over de rettslige utgangspunktene. Som det fremgår senest av Høyesteretts dom 2. april 2002 i sak nr.

2001/649 (HR–2001–649) med videre henvisninger, skal fylkesnemndas vedtak prinsipielt sett vurderes etter kriteriene for omsorgsovertakelse i barnevernloven § 4–12, selv om barnet befinner seg i fosterhjem, og det reelt er spørsmål om tilbakeføring, jf. § 4–21. Dersom vilkårene etter § 4–12 ikke foreligger, eller dette anses tvilsomt, må det vurderes om «barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en Side 879

samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet». I så fall skal det ikke skje noen tilbakeføring, jf. § 4–21 første ledd annet punktum. Bestemmelsene må sammenholdes med § 4–1, som sier at det skal legges avgjørende vekt på hva som er til det beste for barnet. Vurderingen skal skje ut fra forholdene i dag, og Høyesterett har full kompetanse, jf. tvistemålsloven § 482.

Det første spørsmålet er dermed om det er så alvorlige mangler ved mors omsorgsevne at vilkårene for omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4–12 første ledd bokstav a er til stede, slik forholdene er i dag. Dersom manglene kan avhjelpes ved hjelpetiltak, skal omsorgen ikke overtas, jf. annet ledd.

Den ankende part har vist til EMK artikkel 8 om retten til respekt for privatliv og familieliv, og det er særlig vist til avgjørelse av Menneskerettighetsdomstolen (EMD) 27. april 2000 i saken K. og T. mot Finland, en sak som ble brakt inn for The Grand Chamber og avgjort der 12. juli 2001 (EMD–1994–25702–2). Jeg kan ikke se at de rettigheter som følger av EMK artikkel 8 går lenger eller er andre enn det som følger av de strenge vilkår for omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Slik jeg ser det, vil min drøftelse og anvisninger være avgjørende også i forhold til EMK artikkel 8.

Barnevernsaken startet med akuttvedtaket, og jeg vil først ta for meg de opplysningene som foreligger om bakgrunnen for dette.

En gang etter påske i 1999 sa mor til en av sine kolleger på arbeidsplassen at hun ville ta livet av barnet og seg selv dersom barnets far skulle ha samvær med datteren uten tilsyn. Kollegaen tok umiddelbart kontakt med avdelingslederen. Mor bekreftet sin uttalelse overfor henne.

Barneverntjenesten ble kontaktet for å høre om de kunne skaffe avlastning for mor.

Etter å ha mottatt meldingen fra far og hans forklaring om at han var bekymret for datterens sikkerhet og for at hun ville bli passivisert av mor, hadde barneverntjenesten et møte med mor 11. juni 1999. Hun fortalte om bakgrunnen for truslene, og det heter videre i referatet:

«I meldingen står det at mor truer med å ta livet av seg og datteren hvis C henter datteren. Det er derfor C ikke har turt å tvinge seg på.

Mor forteller at dette stemmer. Hun tar heller livet av datteren enn å la henne få samvær med faren. Datteren betyr alt for meg, sier hun, hvis C gjør alvor av å hente henne har jeg ikke mer å leve for, og kan heller dø sammen med datteren.»

Barnevernspedagogen som snakket med A ved denne anledningen, har i sin redegjørelse skrevet om dette:

«Saksbehandlers vurdering var at hun trodde at A snakket sant (at A mente det). A var rolig og bestemt. Hun fremsto som litt hjelpesløs og bestemt. ... Det var på en måte ingen tvil – det jeg har sagt mener jeg. A antydte ikke i det hele tatt at det var en tom trussel.»

Barneverntjenesten kontaktet barnets dagmamma, helsesøster i Y og avdelingslederen på mors arbeidsplass. Ut fra de opplysningene som fremkom, var barneverntjenesten i tvil om hva som burde gjøres og henvendte seg til barneverntjenesten i fylket, som igjen tok kontakt med Side 880

psykologisk barnevernsteam. Disse instansene mente at det var grunn til å ta truslene alvorlig, og var også redde for at barnet ble isolert. Den begrunnelse mor ga for sin motvilje mot samvær mellom far og datter, var lite overbevisende og handlet ikke om redsel for at far skulle skade barnet. Akuttvedtaket ble fattet 26. juli 1999 med denne begrunnelse:

«Barneverntjenesten ser alvorlighetsgraden i mors trusler om å drepe seg selv og barnet som så realistiske at vi ikke kan ta sjansen på å la barnet bo i hjemmet. Mor retter truslene mot far, men har ingen betenkeligheter med å fortelle barneverntjenesten at truslene er sanne og at hun mener hvert ord hun sier. Med en slik holdning til motgang kan dette lett overføres til motgang på andre områder. Skal barnet bo i hjemmet må barneverntjenesten pålegge mor å plassere barnet i barnehage, hun må pålegges tilsyn i hjemmet når hun og barnet er sammen og hun må la barnet ha kontakt med sin far i henhold til rettens bestemmelse. Dette er pålegg som kan få mor ut av balanse og som kan være avgjørende for hvordan hun handler overfor datteren. Det anses derfor som helt nødvendig å flytte barnet ut av hjemmet til en psykologisk utredning av mor er gjennomført, og utfra utredningen ta en avgjørelse på hvordan samvær mor og barn skal ha med hverandre.»

Slik jeg ser det, satte mors uttalelser barneverntjenesten i en vanskelig valgssituasjon, og ut fra truslenes karakter måtte de treffe avgjørelsen raskt. Å flytte barnet vekk fra mor var en inngripende handling. Men når de ytterst alvorlige truslene ga grunnlag for tvil om mor kunne tenkes å skade barnet, kan jeg ikke se at barneverntjenesten kan kritiseres for å ha lagt avgjørende vekt på hensynet til barnets sikkerhet. Vedtaket er fattet som et foreløpig tiltak i påvente av en utredning av mors psykiske tilstand. Det er videre tale om barnehage og tilsyn med hjemmet, noe som ikke har omsorgsovertakelse som forutsetning.

Det saken gjelder, er imidlertid fylkesnemndas vedtak 15. november 1999 om omsorgsovertakelse.

A forklarte seg for nemnda, som også hørte 10 vitner. Det forelå en foreløpig utredning fra psykolog om mors omsorgsevne mv.

Flertallet i nemnda fant at det var store mangler ved den omsorgen mor kunne gi sin datter, særlig når det gjaldt personlig kontakt og trygghet. Det ble lagt vekt på mors manglende evne til å se barnets behov, hennes begrensninger når det gjaldt evne til å vise følelser og til å skille egne behov fra barnets. Flertallet mente at mor slet med alvorlige psykiske problemer.

Flertallet la særlig vekt på de truslene mor var kommet med, hennes uforståelige uvilje mot samvær mellom far og datter, rapport og uttalelser fra psykolog og uttalelser fra barnets dagmamma og beredskapsmor. Barnets og mors passivitet var et gjennomgående tema i flere av vitneuttalelsene. I begrunnelsen er angitt at psykolog forklarte at «kun 0,5% av barn i tilsvarende alder viste en slik passivitet i løpet av en undersøkelse som den han observerte hos B». Videre ble det lagt vekt på at mor hadde problemer med å kommunisere med omgivelsene, et svært lite sosialt nettverk, og få, om noen, nære fortrolige.

Det er lagt fram et omfattende bevismateriale i saken, men, som lagmannsretten også peker på, det er lite som belyser barnets fungering og

Side 881

samspeillet mellom mor og barn før akuttvedtaket. Når det gjelder samspeillet etter dette, har de sakkyndige for Høyesterett fremhevet at mors handlemåte må vurderes på bakgrunn av at hun var preget av en depresjon etter at barnet ble tatt fra henne.

Barnets mormor, bosatt i Nord-Norge, og venner av henne har forklart at de opplevde B som et normalt barn med god kontakt med sin mor. Mors arbeidskolleger har ikke merket noe særskilt ved barnet, men beskriver henne som stille. Barnets dagmamma har forklart at B var et normalt barn, men overdrevent lydig, og det heter om dette i hennes forklaring: «Vitnet tror at A brukte mye ordet «nei» til grensesetting, i stedet for å forklare og vise barnet fysisk hva som var riktig. Barnet responderte umiddelbart på ordet «nei» som en veldressert hund som reagerer på kommandordet «dekk». I en forklaring til barnevernet før akuttvedtaket fortalte hun at hun aldri hadde sett mor og barn smile til hverandre. Bs barnevakt har beskrevet B som blid, snill og fantasifull, men noe engstelig. Da hun traff henne igjen i beredskapshjemmet, mener hun at hun var forandret og påfallende tilbaketrukket.

I journalnotat fra barnets første møte med mor etter plasseringen i beredskapshjemmet, står det at barnet tydelig var glad for å se moren, men at svært lite ble sagt mellom dem.

Beredskapsmor, som har mottatt ca 70 barn, har forklart at hun aldri har opplevd noe som tilsvarer møtene mellom mor og B. Det heter i forklaringen: «De står og ser på hverandre helt passivt. Ingen sier noe, ingen gjør noe. En halv time og mer enn det, men hun så ikke på klokken.»

Barnet beskrives som stille og passivt, hun måtte aktiviseres. Mor klarte ikke å skjerme barnet for egne følelsesutbrudd, og tilsyn under samvær ble bestemt. Samværssituasjonen med far var helt annerledes.

Det er mange beretninger i saken om mors passivitet og manglende forståelse, men også noen om lek mellom mor og datter. Gjennomgående virker det likevel slik at mor ikke evner å komme datteren i møte og er svært taus under sine besøk. Hun bidrar ikke til å utvikle barnets lek. Et eksempel på hvordan mors passivitet kunne arte seg, er notert 12. august 1999. Mor satt ved siden av datteren, som dekket bord med små kopper og plastfrukt.

Barnet ville gi mor en «banan» og sa «mamma spise, mamma spise». Mor bare så på, og datteren måtte «spise» og «drikke te» alene. Et annet besøk ble avvirket 30. august 1999. Det er da notert at barnet ville gi mor blomster. Mor sa ingen ting, men tok imot. Det ble foreslått at mor skulle ha dem på bordet sitt, men det ville hun ikke, for hun mente de visnet så fort. Da hun skulle gå, ga mor blomstene til beredskapsmor.

Notater fostermor har gjort, viser at barnet synes å ha oppfattet noe av mors passivitet. Mandag 8. mai 2000 er det notert blant annet:

«Da B kom tilbake dro vi til Ø for å ta passfoto. Underveis sier B plutselig: «Jeg er stille når jeg er hos mamma A». Jeg: «Hvorfor det da?» B svarer ikke direkte, men sier: «Vi prater hyggelig du og jeg. Vi prater sammen vi. Mamma A prater ikke med meg hun. Hun prater med de andre.»

Manglende samtale mellom mor og datter er observert av mange, også mangel på fysisk kontakt. Tilsynsfører, som har fulgt B til mor gjennom mer enn to år, har forklart at mor aldri spør datteren om hvordan

Side 882

hun har det, hva hun gjør i barnehage eller fritid, og barnet forteller lite. Mor snakker til B, ikke med B. Hun gir ikke øyekontakt, og tilsynsføreren mener hun aldri tar initiativ til en klem.

Den sakkyndige for herredsretten og lagmannsretten har i sin skriftlige erklæring uttalt om mors omsorgsevne:

«Mor synes å mestre funksjoner knyttet til eget voksen liv. Hennes nettverk er imidlertid lite, og hennes sosiale fungering synes begrenset.

Ut fra den samlede dokumentasjon i saken fremstår A som passiv i mellommenneskelige forhold, med unntak av episoder hvor hun er følelsesmessig labil og aggressive impulser får gjennombrudd. Hennes tilbakeholdenhet i samspill og passivitet er så betydelig at det åpenbart har konsekvenser for barnet. Barnet preges av denne tilbaketrukkethet.

Det forhold undertegnede anser som mest betydelig er A sin manglende følelsesmessige tilgjengelighet og evne til nærhet. Dette synes å prege henne både i samspill med barnet og med andre voksne. Dette forhold knytter jeg opp til en mer stabil personlighetsmessig fungering hos henne. Hennes følelsesmessige labilitet er sannsynligvis fremprovosert, i større grad enn tidligere, av påkjenninger etter at hun fikk barnet. Å ha barn krever en annen type kontakt og organisering av dagliglivet. Når f.eks. hennes evne til fleksibilitet utfordres samt at hennes relasjon til barnet trues ved at andre vil ta del i barnet, antas at hennes følelsesmessige kontroll settes under et press hun i liten grad maktet.

Et annet forhold som påvirker hennes omsorgsevne og som er fremtredende både atferdsmessig og tankemessig er en type rigiditet i både følelser og handling. Denne manglende fleksibilitet synes å ha gjort seg gjeldende f.eks. når det gjelder barnepass, påkledning av barnet og i samarbeid med jentas far. Det synes også å gjøre seg gjeldende i møte med overordnede. Ut fra min vurdering omhandler dette en personlighetsmessig fungering som har vedvart over år.

I samspill fremstår mor som passiv og mangler en type spontanitet i kontakt. Dette er et forhold som sannsynligvis har utviklet seg fra tidlig alder.

Det preger samværet mellom henne og barnet, og synes å være lite befordrende på både initiativ og aktivitet.»

De sakkyndige for Høyesterett har stilt seg kritiske til barneverntjenestens vurdering og behandling av saken. De mener det ble grepet inn av angst for hva mor kunne foreta seg, ikke som en følge av at barnet hadde en dårlig omsorgssituasjon. De er enige i at det er visse mangler ved mors omsorgsevne, men bevismaterialet gir etter deres mening ikke grunnlag for den slutning at barnet var utsatt for grunnleggende omsorgssvikt.

Når det gjelder barnets reaksjoner i beredskapshjemmet i retning av å bli passiv og innesluttet, mener de sakkyndige at dette var reaksjoner på å bli tatt bort fra mor, en reaktiv forstyrrelse, og ikke uttrykk for en generell utviklingsforstyrrelse som følge av en dårlig omsorgssituasjon. At barnet blir stille og taus overfor mor, mens hun etter samværene igjen blir et aktivt barn, ser de som en typisk separasjonsreaksjon. I konklusjonen i sin skriftlige erklæring har de blant annet uttalt:

«Vår viktigste konklusjon med hensyn til barnevernets intervensjon er at den var basert på en ufullstendig og til dels feilaktig vurdering både av mors omsorgsevne og barnets reaksjoner, og at de sakkyndige undersøkelser som ble

Side 883

gjort etter at mor og barn var separert forvekslet barnets reaksjoner på separasjonen (den anaklitiske depresjon) med en mer generell utviklingshemning, som ble tillagt mors antatte manglende omsorgs- og stimuleringssevne.

...

Mors omsorgsevne, slik den fremstår i dag, og slik den antagelig har vært hele tiden, er tilfredsstillende og kan ikke gi grunnlag for noen inngripen fra barnevernets side.»

For Høyesterett er det også fremlagt en uttalelse fra en psykolog som så barnet første gang en uke etter at hun var flyttet til fosterforeldrene. Hun konkluderer slik:

«Da B kom til sine fosterforeldre gav hun etter min vurdering inntrykk av å være dårlig stimulert. Hun manglet ferdigheter hun burde hatt ut fra leve alder. Hun hadde dårlig kvalitet på språk, motorikk og lekeferdigheter. Dette er klart forskjellig fra mer emosjonelle reaksjoner hvor barn kan reagere med å holde tilbake ferdigheter eller ha protestreaksjoner/sorgreaksjoner. Ut fra min vurdering er B fortsatt en sårbar jente som trenger omfattende stimulering og en forutsigbar hverdag med få forandringer.»

Dette er samme vurdering som psykolog har gjort, og som hun redegjør for i en uttalelse hun har avgitt etter å ha lest sakkyndigerklæringen avgitt til Høyesterett. Hun skriver at barnet «gikk ikke inn i noe som er typisk for en sorgprosess ved møtet med mor. De følelsesmessige kvalitetene som en da ville forvente, som for eksempel tilbaketrekning, emosjonell flathet, sinne eller avvísning av situasjonen var ikke tilstede».

Det er således uenighet mellom fagkyndige som har sett og hørt de involverte personer til ulik tid og i ulike situasjoner. Men både de sakkyndige for Høyesterett og de fagkyndige vitnene har gitt uttrykk for at det er klare svakheter ved mors omsorgsevne. Bevismaterialet for øvrig gir også et sammensatt bilde. Jeg kan ikke se at det er inntrådt noen forandring av betydning etter fylkesnemndas vedtak når det gjelder mors omsorgsevne.

På denne bakgrunn er det vanskelig å trekke noen endelig konklusjon, både når det gjelder riktigheten av fylkesnemndas vedtak, og når det gjelder spørsmålet om vilkårene for omsorgsovertakelse foreligger i dag. Etter min mening bør saken avgjøres ut fra bestemmelsen i barnevernloven § 4-21 første ledd annet punktum, og spørsmålet er da om det vil føre til alvorlige problemer for barnet å bli tilbakeført til mor.

De sakkyndige for Høyesterett har ikke tatt stilling til hvorvidt B bør tilbakeføres til sin mor. De beskriver barnet som normalt fungerende, med sterk tilknytning til fosterforeldrene og sin fosterbror. Isolert sett anser de det skadelig å bryte denne tilknytningen. Det vises til at hun har opplevd et alvorlig separasjonsbrudd, og en gjentakelse av dette vil kunne påføre henne ytterligere stress og skade. Det beste for henne på kort sikt mener de vil være å forbli i fosterhjemmet, men med økt kontakt med mor.

De sakkyndige er mer usikre når det gjelder en vurdering på lengre sikt – i forhold til barnet når hun blir 10–12 år gammel og begynner å interessere seg for hvor hun kommer fra. Det fremheves at hun har

Side 884

beholdt tilknytningen til sine biologiske foreldre, særlig til mor, noe som vil gjøre en eventuell flytting mindre traumatisk enn flyttingen i sin tid fra mor. En må unngå at barnet nok en gang blir påført en alvorlig separasjonsreaksjon. De peker på at en overføring i tilfelle bør foregå over noen måneder, og det beste ville være om fosterhjemmet i noen tid kunne fungere som avlastningshjem.

Slik jeg bedømmer bevismaterialet, er det meget stor fare for at nettopp det de sakkyndige frykter – en ny alvorlig separasjonsreaksjon hos B – vil inntreffe, og dette er avgjørende for mitt standpunkt i saken. De sakkyndige har understreket at hun er et barn som er betydelig traumatisert. Hun har gjennomgått brudd med mor, senere med beredskapshjemmet, hun lever med en vedvarende konflikt mellom foreldrene, og har jevnlig problemer i forbindelse med samvær med dem. Selv om barnet i dag fremtrer som en godt fungerende femåring, må hun utvilsomt anses som et sårbart barn som fortsatt har problemer med sine tilkynningsforhold. En atskillelse fra fosterforeldrene ved tilbakeføring til mor vil gi henne et nytt sår i sinnet, og det stilles store krav til den omsorgspersonen som skal lede henne gjennom de vanskelighetene hun vil stå overfor.

Det er her problemene ligger. Selv om mor har mange gode egenskaper, beskrives hun også som svært sta, lite samarbeidsvillig og svært lite fleksibel. Den passiviteten og manglende imøtekommenhet hun har utvist i forhold til barnet gjennom den tiden omsorgsovertakelsen har vart, gjør at

jeg ikke finner å kunne legge til grunn at hun har den nødvendige forståelse for barnets situasjon, slik at en i praksis ikke får til den myke overgang de sakkyndige legger stor vekt på. Det er da stor sannsynlighet for at B vil oppleve et traumatisk brudd med fosterforeldrene.

Mors manglene fleksibilitet har vist seg på arbeidsplassen og har gjort seg gjeldende i forholdet til barnets far og til barneverntjenesten. Hennes holdning synes generelt å være at alt skal foregå som først bestemt, uten forståelse for at endringer kan være ønskelig eller nødvendige, og hun reagerer meget bestemt. Dette viser etter min mening at faren er meget stor for at hun ganske raskt vil bryte enhver kontakt mellom datteren og fosterfamilien. I samværet med datteren oppfører mor seg som om fosterhjemmet ikke eksisterer. Dette er ikke et godt utgangspunkt for det samarbeidet som er nødvendig dersom barnet skal kunne opprettholde et godt forhold til fosterhjemmet. Mors isolerte situasjon kommer også inn her. Som påpekt av psykolog , er det fare for at datteren blir mors eneste nære relasjon, og dette vil bli tungt for barnet.

Av betydning er også at forholdet mellom foreldrene ikke er avklart. I forhold til mor som omsorgsperson har far vanlig samværsrett, og hun må i så fall forholde seg til at han stadig vil hente barnet til seg. Med den innstilling hun har til ham, og de problemer som vil oppstå eksempelvis ved uregelmessigheter i hente- og tilbakeleveringssituasjonen, må en forutse psykiske belastninger for B.

B dras mellom to verdener og har problemer med det, noe fostermors mange notater gir klart budskap om. Selv om hun er liten, begynner hun å forstå litt av sin situasjon. Da den ene av de sakkyndige startet sitt arbeid, besøkte han barnehagen og fosterhjemmet 6. februar

Side 885

2002. B ble urolig. Fostermor skriver om dette i et notat fra 3. mars 2002:

«Sist uke, da vi satt og spiste middag – pannekaker – innledet B en fortlølig samtale. ... B og jeg satt alene igjen, og hun spurte plutselig: «Hvorfor skulle den mannen hilse på meg i barnehagen og på oss her hjemme. Hvorfor skulle han ikke til de andre barna?» Jeg tolket det til at B hadde grublet på dette lenge siden hun hadde vært så urolig over tid, så jeg bestemte meg raskt for å være så ærlig som mulig. Jeg sa da at han var i barnehagen for å se hvordan hun hadde det der, og hjemme hos oss for å se hvordan hun hadde det hjemme. Da spurte hun om hvorfor han var med til mamma A også. Da svarte jeg at han var der fordi han skulle se hvordan hun hadde det hos mamma A, siden kanskje mamma A hadde det litt greiere nå, og at B kanskje kunne bo sammen med henne når B ble litt eldre. Da brakk hun seg spontant midt opp i tallerkenen – og pannekaka kom ut igjen. Hun la seg så over i fanget mitt – vi sitter ved siden av hverandre – og var stille stille. Jeg bare strøk henne over håret. Senere på kvelden sa hun: «Hvis jeg skal bo hos mamma A må jeg få komme hit på besøk.»»

Som jeg allerede har nevnt, har de sakkyndige for Høyesterett uttalt at B har en sterk følelsesmessig tilknytning til fosterfamilien. De mener familien har gitt B god stimulering og en trygg omsorg, slik at hun i dag fremtrer som en normalt fungerende pike. Det er min vurdering at denne tilknytningen er så sterk at hun vil få alvorlige problemer ved en tilbakeføring til mor, problemer som mor ikke vil evne å avhjelpe, heller ikke ved at det settes inn hjelpetiltak fra barnevernets side.

Min konklusjon etter dette er at fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse må stadfestes.

Jeg må da ta stilling til omfanget av mors samværsrett med datteren. De sakkyndige for Høyesterett mener at det bør legges opp til en langt mer omfattende besøksordning for mor uten tilsyn, men de anser det viktig at det etableres et profesjonelt støttesystem for mor som hun har tillit til og som kan bistå henne i samarbeidet med fosterhjemmet, barnefaren og barnevernet. Psykolog på sin side anser det ikke tilrådelig med samvær av et omfang som tilsvarer barnelovens normalordning. Hun mener samværene heller bør begrenses. Men hennes siste observasjon av samvær skjedde våren 2001, mens de sakkyndige for Høyesterett har vurdert samværsituasjonen i begynnelsen av 2002, så vidt jeg har forstått.

De beskriver en avslappet og trivelig atmosfære under samværet, uten særlige spenninger. Barnet virket hjemmevant, hun fant raskt fram leker og spill. Det var god kontakt mellom mor og datter, selv om de ikke fysisk søkte hverandre. B viste de sakkyndige sitt eget rom med leker, og de sakkyndige fikk inntrykk av «en sjenert skyhet i relasjonen mellom mor og datter».

Når saken om omsorgsovertakelsen nå avsluttes, vil mor måtte ta inn over seg at datteren blir boende i fosterhjemmet. Det er særdeles viktig for barnet at det blir ro omkring omsorgsfunksjonen for henne. Utvidelse av samværsordningen har som forutsetning at mor i sitt forhold til datteren godtar at Bs primære omsorgsbasis er fosterhjemmet. Jeg har tiltro til at mor vil kunne forstå dette etter hvert, særlig dersom hun får noe faglig bistand. Under denne forutsetning er jeg enig i at

Side 886

samværsretten bør kunne utvides til å gjelde helgesamvær. Dersom helgesamvær fungerer godt gjennom lengre tid, vil det kunne tale for at samværene utvides til også å gjelde feriesamvær.

Barneverntjenesten har en kontrollfunksjon, og samværsordningen må følges opp. Dersom den ikke fungerer tilfredsstillende, vil det være opp til barneverntjenesten å sørge for de endringer som anses nødvendige. På den annen side, dersom barneverntjenesten skulle finne at det er grunnlag for et mer omfattende samvær enn det jeg i dag anser passende, kan samværet utvides.

Den første tiden etter Høyesteretts avgjørelse vil være svært vanskelig for mor, og samværsordningen bør da fortsette slik den er i dag, med samvær tre timer hver tredje uke og med tilsyn. Fra første samvær i september mener jeg imidlertid at tilsynsordningen bør kunne opphøre.

Etter en periode uten tilsyn frem til årsskiftet, bør samværene gå over til å vare en hel dag (uten overnatting), og fra høsten 2003 bør samværene kunne strekke seg over en helg. Ved vurderingen av hvor ofte slike lengre samvær bør finne sted, må det tas hensyn til at B også skal ha samvær med

sin far. For tiden har hun samvær med ham 3 timer hver sjette uke, men han har brakt omfanget inn for domstolene. Jeg er blitt stående ved at samværene over en hel dag og senere over en helg, ikke bør foregå oftere enn hver fjerde uke. Jeg bemerker at dersom samvær med far blir utvidet, kan det gi grunn til en ny vurdering av hyppigheten. Barnevernet fastsetter nærmere tidspunkter for dag- og helgesamvær. Spørsmålet om feriesamvær må overlates til barneverntjenesten.

Jeg stemmer for denne dom:

1. Fylkesnemndas vedtak, punktene 1 og 2, stadfestes.

2. A skal ha rett til samvær med B tre timer hver tredje uke frem til årsskiftet 2002/2003. Frem til første samvær i september skal samvær skje under tilsyn.

Fra årsskiftet skal A ha rett til samvær med datteren en dag hver fjerde uke, og fra september 2003 skal hun hver fjerde uke ha rett til samvær over en helg, fra fredag kveld til søndag kveld.

Kst. dommer : Jeg er kommet til samme resultat som førstvoterende, men til dels på andre premisser når det gjelder omsorgsovertakelsen.

Som førstvoterende har redegjort for, skal saken prinsipielt avgjøres på grunnlag av barnevernloven § 4–12, likevel slik at det skal tas hensyn til de problemer en tilbakeføring vil lede til, etter bestemmelsen i § 4–21 første ledd annet punktum.

Når det gjelder spørsmålet om vilkårene i § 4–12 var oppfylt da fylkesnemnda fattet sitt vedtak, ser jeg saken på samme måte som lagmannsrettens mindretall, og jeg kan langt på vei slutte meg til den begrunnelsen som mindretallet gir.

Saken startet med barneverntjenestens akuttvedtak som var begrunnet i mors trusler om å ta livet av seg og barnet hvis far fikk samværsrett uten tilsyn. Disse truslene kom imidlertid nokså raskt i bakgrunnen, og jeg oppfatter kommunen slik at det nå ikke hevdes at A er eller har vært

Side 887

suicidal eller at det har vært noen fare for at hun skulle skade eller ta livet av barnet. I stedet er fylkesnemndas vedtak først og fremst basert på at det er alvorlige mangler ved hennes omsorgsevne. Denne nokså raske endring i begrunnelsen for inngrep gir grunnlag for en viss skepsis.

Det har vært uenighet mellom de sakkyndige om As omsorgsevne i 1999. De sakkyndige for Høyesterett har gitt uttrykk for at de problemene man kunne observere utover høsten 1999, i det vesentlige skyldes den atskillelsen som ble konsekvensen av akuttvedtaket. Om B heter det således:

«Vi mener at B, som i dag er 4 ½ år gammel og normalt fungerende, til tross for god omsorg gjennom 2 år i fosterhjemmet neppe ville ha hatt en tilsvarende funksjon dersom ikke grunnforutsetningen var lagt til rette gjennom de første 2 år og 3 måneder hun levde sammen med sin biologiske mor. Den midlertidige tilbakegang i hennes funksjon som ble beskrevet under oppholdet i beredskapshjemmet er etter vår oppfatning reaktiv i forhold til at hun ble fjernet fra sin biologiske mor. Det er etter vår oppfatning uriktig å beskrive jentas nedsatte funksjon høsten 1999 som en konsekvens av manglende adekvat stimulering og dårlige tilknytningsforhold til biologisk mor gjennom de to første leveår.»

Om A skriver de sakkyndige:

«Det er etter vår oppfatning skapt et uriktig bilde av en ustabil, til dels voldelig A, slik hun har opptrådt gjennom denne perioden hvor datteren har vært fjernet fra hjemmet og slik man har tillagt vekt på hennes utsagn i forkant av fjerningen fra hjemmet. De sakkyndige kan vanskelig se at dette er typiske trekk ved A. Det er vår oppfatning at hun er en stille, tilbaketrukket og noe sosialt isolert person med et begrenset sosialt repertoar og et lite sosialt nettverk. Hun er imidlertid selv fornøyd med sine livsomstendigheter. Hun har støtte fra flere personer i sin bekjentskapskrets, bl.a arbeidskollegaer og støtte fra sin mor og sin gudmor i X. Selv om hennes sosiale nettverk og utfoldelsesmessige repertoar er begrenset og som omsorgsbaser representere[r] en snevrere sosial plattform for fremtidig utfoldelse, kan de sakkyndige ikke se at mor mangler grunnleggende omsorgsevne slik hun tidligere er omtalt som.»

Og i konklusjonen sier de:

«Mors omsorgsevne, slik den fremstår i dag, og slik den antagelig har vært hele tiden, er tilfredsstillende og kan ikke gi grunnlag for noen inngripen fra barnevernets side.»

Jeg mener at dette syn har støtte i faktiske forhold i saken. Bortsett fra truslene og visse uttalelser fra dagmamma, er det få holdepunkter for omsorgssvikt forut for akuttvedtaket. Så sent som 25. juni 1999 skriver helsesøster i Y til barneverntjenesten blant annet:

«B har hatt en fin aldersadekvat utvikling og viser god trivsel. Hun er en tillitsfull og aktiv jente. Fin kontakt med mor, sitter trygt hos henne til å begynne med, for etter hvert å gå rundt og utforske lekene i rommet. Mor opplyser at barnet spiser og sover bra.»

Side 888

De fleste av de omstendigheter som kommunen har trukket frem for å vise manglende omsorgsevne hos A, kan etter min mening forklares ved hennes vanskelige situasjon på denne tiden, som enslig mor med turnusarbeid og med et uavklart forhold til barnets far. Jeg tilføyer at mor både den gang og nå er i fast jobb i et omsorgsykke og har gode boligforhold.

Jeg finner det ikke nødvendig å ta definitivt stilling til om akuttvedtaket var gyldig. Det er i og for seg lett å forstå at barneverntjenesten tok mors utsagn på alvor og ønsket å sette inn tiltak. Men ikke minst i lys av de konsekvenser som atskillelsen av mor og datter har vist seg å få, er det mye som taler for at det burde ha vært satt i verk andre tiltak enn atskillelse.

Vedtaket om omsorgsovertakelse er fattet med hjemmel i barnevernloven § 4–12 første ledd bokstav a som stiller krav om at det foreligger alvorlige

mangler ved daglig omsorg eller i forhold til den personlige kontakt og trygghet. Dette er ganske strenge krav, og jeg kan ikke se at vilkårene var oppfylt da fylkesnemnda fattet sitt vedtak. Jeg henviser også til den begrunnelsen som er gitt av lagmannsrettens mindretall og som støttes av erklæringen fra og forklaringen til de sakkyndige for Høyesterett.

Som nevnt skal spørsmålet om tilbakeføring avgjøres ut fra forholdene i dag. De sakkyndige for Høyesterett skriver om dette blant annet:

«Skifte av daglig omsorgsmiljø, og kanskje også barnehage, fra fosterfamilie tilbake til mor, vil innebære et alvorlig traume for B, men ikke nødvendigvis gi henne varige skader – særlig om en tilbakeføring kan skje gradvis – og ideelt – med bibehold av fosterfamilie som besøkshjem. Vi forutsetter også at B får den hjelp hun måttet trenge til fortsatt barnehageplass.»

De skriver også at B har «beholdt sin tilknytning til begge biologiske foreldre, kanskje særlig mor, og det vil nok gjøre en eventuell flytting mindre traumatisk enn den første» og at «B vil på lengre sikt kunne leve med begge løsninger».

Ved den vanskelige avveining som her må foretas, er jeg kommet til samme resultat som førstvoterende, og jeg kan i det vesentlige slutte meg til hennes begrunnelse.

Dommer : Som annenvoterende, kst. dommer .

Dommer : Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer .

Dommer : Likeså.

Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

dom:

1. Fylkesnemndas vedtak, punktene 1 og 2, stadfestes.

2. A skal ha rett til samvær med B tre timer hver tredje uke frem til årsskiftet 2002/2003. Frem til første samvær i september skal samvær skje under tilsyn.

Fra årsskiftet skal A ha rett til samvær med datteren en dag hver fjerde uke, og fra september 2003 skal hun hver fjerde uke ha rett til samvær over en helg, fra fredag kveld til søndag kveld.

8.6 Coding criteria for Five Types of Awareness in Interview Transcripts.

From Jordan: Skillful Engagement with Wicked Issues

INTEGRAL REVIEW October 2011 Vol. 7, No. 2, p. 85

Table 4. Coding criteria for five types of awareness in interview transcripts

Type	Weak	Strong
Complexity awareness	<ul style="list-style-type: none"> • No or unelaborated reasoning about causes. • Explanations limited to fixed properties of persons, collectives or other entities. • Absence of discussion of context-specific circumstances that ought to be considered. • <i>Possibly</i>: voicing of undifferentiated opinions (e.g., condemnations, disparaging comments) about persons, collectives and/or phenomena. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborated reasoning about complex causes and properties. • Issues are explored in a differentiated way, nuances and variability is noticed. • The conceptual repertoire includes words for systemic properties. • Strong presence of dialectical thought forms, emphasizing context-dependence, change processes and properties of relationships. • Tasks are constructed at different levels of complexity/abstraction, including goals regarding influencing systemic properties.
Context awareness	<ul style="list-style-type: none"> • Focus on concrete tasks. • No or very unelaborated mention of the wider context in which tasks are embedded. • Goals are not formulated in terms of influencing the workings of the wider context, e.g., institutions, rules, culture. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborate comments about historical background of present situation and issues. • Elaborate comments about organizational structures, cultural norm and value systems as relevant factors for understanding present issues. • Explanations of the properties of the context(-s). • Mention of trends in the environment, change processes that condition own initiative.
Stakeholder awareness	<ul style="list-style-type: none"> • Absence of elaborated descriptions and reflections about stakeholders that might play a significant role for the initiative. • Few stakeholders are mentioned. • When stakeholders are mentioned, there is no or very unelaborated reasoning about their patterns of behaviour, concerns, motives, reactions, views, interpretations, etc. • If explanations of actions of a stakeholder is offered, it is limited to attribution of fixed properties. 	<ul style="list-style-type: none"> • Frequent mention of different stakeholders with elaborated comments about their concerns, thinking, interpretations, feelings, patterns of behaviour, etc. • Descriptions of properties of relationships between self and stakeholders and/or between different stakeholders. • Formulates goals regarding establishing good working relationships with stakeholders, with mention of strategies adapted to realistic images of properties of stakeholders.
Self-awareness	<ul style="list-style-type: none"> • No or few comments about the nature of own processes. When such comments are present, they are declarative (assertions without rationale) and unelaborated. • No or unspecified reference to own learning from experiences. • No reports of active strategies for dealing with own reactions, states of mind, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborated awareness of and reflections on the character of own processes. • Mention of active strategies for dealing with own reactions, feelings, etc. • Formulation of aspirations regarding development of self-management skills.
Perspective awareness	<ul style="list-style-type: none"> • Assertions are made without supporting arguments/evidence and without comments about the possibility of erroneous conclusions. • No signs of awareness of the dependence of judgments on the properties of perspectives. • No mention of ambitions to influence the properties of own or others' perspectives. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborate descriptions of own and/or others' perspectives <i>as</i> perspectives. • Comparing of perspectives. • Explanations of the properties of perspectives by referring to biography, position, structures, enculturation, etc. • Using differences or even tensions between perspectives to generate insights. • Formulation of goals in terms of facilitating transformation of own or others' perspectives.